

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Nina Sobočan

Vpliv različnih dejavnikov na oblikovanje stališč do spola pri
srednješolcih

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Nina Sobočan

Vpliv različnih dejavnikov na oblikovanje stališč do spola pri
srednješolcih

Magistrsko delo

Mentorica:izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2018

Zahvaljujem se svoji družini, ki mi je vsa leta študija
potrpežljivo stala ob strani, me podpirala in spodbujala pri
izpolnjevanju zadanih ciljev.

Hvala Alenu za vso pomoč, spodbudne besede in veliko mero
potrpežljivosti.

Za vso pomoč, informacije in napotke pri pisanju magistrske
naloge se zahvaljujem mentorici izr. prof. dr. Vesni
Leskošek.

Povzetek:

V nalogi sem se osredotočila na dve regiji, Pomursko in Osrednjeslovensko, ter ugotavljala, kako različni dejavniki, kot so npr. razvitost regije, stopnja brezposelnosti, stopnja ruralnosti, vplivajo na oblikovanje stališč pri srednješolcih. Zanimalo me je, ali dijaki zagovarjajo enakost in pluralnost spolov ali dominantnost enega spola nad drugim, torej moškega nad ženskim.

V prvem, teoretičnem, delu naloge sem se osredotočila na več poglavij, ki imajo po mojem mnenju pomembno vlogo pri oblikovanju položaja žensk. Prvo poglavje tako zajema biološki/družbeni spol. Spol je namreč že v preteklosti določal, kakšno mora biti življenje žensk. V nadaljevanju sem se dotaknila tudi zgodovine žensk, kako so dobile politične pravice, kako so bile videne v družbi, njihov položaj in delitev dela v družini, na trgu delovne sile pa tudi znotraj zakonske zveze. Ženske namreč dolgo niso imele pravic, bile so lastnina svojih mož, niso se smele zaposlovati, njihova naloga je bila skrbeti za hišna opravila ter družino. Čez leta se je njihov položaj spremenil, dobile so pravice, dostop do dela in udeležbo na trgu delovne sile, vendar pa so ne glede na to diskriminacija, predsodki in spolni stereotipi še zmeraj prisotni. Slednji so zakoreninjeni v spolne vzorce, v katere se ljudje socializirajo in jih posledično starejše generacije pogosto nezavedno prenašajo na mlajše generacije oz. svoje potomce.

V drugem delu naloge sem analizirala in predstavila zbrane podatke. Metoda, ki sem jo uporabila za pridobivanje podatkov, je bila anketni vprašalnik, ki sem ga razdelila med dijake srednjih poklicnih šol in gimnazij v Pomurski in Osrednjeslovenski regiji. Pridobljene podatke sem nato analizirala in jih med seboj primerjala. Rezultati so pokazali, da med regijama ni velikih odstopanj oz. razlik, saj so si bili podatki zelo podobni ne glede na to, iz katere regije anketiranec prihaja, katerega spola je, ali živi v ruralnem ali urbanem okolju ipd. Na začetku sem se osredotočila predvsem na demografske podatke in podatke socialno-ekonomskega značaja, nato pa sem se osredotočila na vprašanja, ki bi mi pokazala, kakšna stališča do spola imajo anketiranci. S pridobljenimi rezultati sem na koncu potrdila oz. ovrgla zastavljene hipoteze.

Večina anketirancev v obeh regijah je svojo družino opredelila kot moderno, kar so v nadaljevanju argumentirali predvsem z enakostjo med spoloma ter delitvijo dela glede na spol. Podobni odgovori so se pojavljali tudi pri tistih, ki so družino opredelili kot tradicionalno. Tudi tam so utemeljitev argumentirali z enakostjo med spoloma ter delitvijo dela glede na spol. V družini so si najpogosteje enakopravni in nihče ne predstavlja glave družine. Gospodinjsko delo se največkrat porazdeli med vsemi člani družine, še zmeraj pa je mati tista, ki opravi več gospodinjskega dela kot oče. Vir dohodka največkrat predstavlja zaposlenost obeh staršev, višina dohodka pa se razlikuje glede na regijo. V Pomurski regiji se je višina dohodka največkrat gibala v rangu od 1600 do 2100 EUR, v Osrednjeslovenski pa od 2200 do 2700 EUR. Odgovori na vprašanja, ki so bila zastavljena v obliki trditev, so bili večinoma pričakovani, nekateri pa popolnoma nasprotni od tega, kar sem pričakovala. Na vprašanja odprtega tipa anketiranci pogosto niso odgovorili.

Ključne besede: mladi, Pomurska regija, Osrednjeslovenska regija, ženske, enakost med spoloma

Summary:

In the theses I have focused on two regions, Mura and Central Slovenia, and studied how a range of factors, such as the regional development, unemployment rate and rurality, affect the formation of high school students' points of view. I wanted to ascertain whether students are in favour of equality and plurality of genders or if they are in favour of one gender dominating the other, i.e. male over female.

In the first, theoretical part of the theses, I have focused on several issues, which, in my opinion, have a significant role in the formation of women's social position. The first chapter encompasses biological/social gender. Gender specific expectations has always influenced how women should live their lives throughout the past. Further on, I have touched upon female history, how women acquired political rights, how they were perceived in society, their status and the division of work in family, on the labour market and, also, in marriage itself. For a long time, women had no rights, they were property of their husbands, they were not allowed to find work and had to take care of chores and their family. Over the years their status has changed, they acquired rights, access to work and the labour market, but discrimination, prejudice and gender-based stereotypes have persisted. The latter have their roots in gender patterns into which people are socialized and which older generations consequently, often subconsciously, transmit onto younger generations, i.e. their descendants.

In the second part of the theses, I have analysed and presented the collected data. The method I used was a survey questionnaire which I distributed among students of vocational schools and gymnasiums in the Mura and Central Slovenia regions. I then analysed and compared the collected data. The results have shown that there are no major deviations or differences between the two regions. The answers were similar regardless of which region the respondents came from, which gender they were, whether they live in a rural or an urban area etc. First I focused mainly on demographic and socioeconomic information. After that I focused on the questions which would show me what views the respondents have about gender. With the acquired data I have then confirmed or refuted my set hypotheses.

Most respondents from both regions have described their families as modern, which they further on argued with equality between genders and division of work based on gender. Similar answers have appeared with those who have described their families as traditional. They have also argued their choice with equality between and division of work based on gender. Most frequently everyone in the family is equal and nobody is the head of the family. Household chores are mostly divided between all family members; however, the mothers still do more household work than the fathers. The source of income is most often the employment of both parents, but the amount of income differs between the regions. In Mura income ranges from 1600 to 2100 EUR, in Central Slovenia from 2200 to 2700 EUR. Answers to questions, which were set as statements, have mostly been as expected, but some were the complete opposite of what I have expected. Respondents often did not answer open format questions.

Keywords: youth, Mura, Central Slovenia, women, gender equality

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1	SPOL.....	1
1.1.1	RAZLIKE MED SPOLOMA.....	1
1.1.2	BIOLOŠKI/DRUŽBENI SPOL.....	4
1.1.3	PREDSODKI IN STEREOTIPI NA PODLAGI SPOLA.....	7
1.1.4	SPREMEMBE NA PODROČJU (NE)ENAKOSTI SPOLOV.....	9
1.2	POLOŽAJ ŽENSK V PRETEKLOSTI.....	14
1.2.1	UDEJSTVOVANJE ŽENSK V POLITIKI.....	16
1.2.2	IZOBRAŽEVANJE ŽENSK.....	20
1.2.3	ŽENSKA KOT GOSPODINJA IN MATI.....	25
1.2.4	ŽENSKA NA TRGU DELOVNE SILE.....	29
1.2.4.1	USKLAJEVANJE DELA IN DRUŽINE.....	32
1.3	DRUŽINA IN SPREMEMBE SKOZI ČAS.....	36
2	PROBLEM.....	44
2.1	OPREDELITEV PROBLEMA.....	44
2.2	HIPOTEZE.....	44
3	METODOLOGIJA.....	45
3.1	VRSTA RAZISKAVE.....	45
3.2	RAZISKOVALNI INSTRUMENT.....	45
3.3	POPULACIJA IN VZORČENJE.....	45
3.4	ZBIRANJE PODATKOV.....	46
3.5	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV.....	47
4	REZULTATI.....	48
4.1	DEMOGRAFSKI PODATKI.....	48
4.2	SOCIALNO-EKONOMSKI POLOŽAJ ANKETIRANCEV IN DELITEV SPOLNIH VLOG.....	50
4.2.1	Pomurska regija.....	50
4.2.1.1	Opredelitev družine.....	50
4.2.1.2	Glava družine in delitev gospodinjskega dela.....	53
4.2.1.3	Dohodek.....	55
4.2.2	Osrednjeslovenska regija.....	57
4.2.2.1	Opredelitev družine.....	57
4.2.2.2	Glava družine in delitev gospodinjskega dela.....	60
4.2.2.3	Dohodek.....	61
4.3	STALIŠČA IN PREPRICANJA ANKETIRANCEV.....	63
4.3.1	Gospodinjstvo in skrb za otroke sta izključno ženski opravili.....	64
4.3.2	Ženska lahko sama vzgaja in skrbi za otroka.....	66
4.3.3	Ženska mora imeti otroka, da je »prava« ženska.....	69

4.3.4	Otrok mora za »normalen« razvoj živeti z obema staršema.....	71
4.3.5	Ženska lahko enako dobro skrbi za družino in gospodinjstvo, tudi če je zaposlena	74
4.3.6	Tudi moški lahko opravlja gospodinjsko delo in skrbi za otroke.....	76
4.3.7	Partnerji, ki živijo skupaj, se morajo poročiti.....	79
4.3.8	Rojstvo otrok zunaj zakonske zveze je popolnoma sprejemljivo.....	81
4.3.9	Ženske in moški imajo enake možnosti pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju	84
4.3.10	Ženske in moški so enako plačani, če opravijo enako delo.....	86
4.3.11	Ženska lahko na trgu delovne sile določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški	89
4.3.12	Ženske imajo enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest.....	91
4.3.13	Vodilna mesta so »rezervirana« le za moške, ker imajo za to več sposobnosti	94
4.3.14	Ženske v politiki so danes enakopravne moškim	96
4.4	POKLICI IN NJIHOVA DELITEV GLEDE NA SPOL	98
4.4.1	Pomurska regija.....	98
4.4.1.1	Gimnazija	98
4.4.1.2	Poklicna šola.....	100
4.4.2	Osrednjeslovenska regija.....	102
4.4.2.1	Gimnazija	102
4.4.2.2	Poklicna šola.....	105
4.4.3	Poklici.....	107
4.4.3.1	Pomurska regija.....	107
4.4.3.2	Osrednjeslovenska regija.....	108
4.5	SPOLNA ENAKOPRAVNOST	108
4.5.1	Pomurska regija.....	109
4.5.2	Osrednjeslovenska regija.....	112
5	RAZPRAVA IN SKLEPI.....	115
5.1	Preverjanje hipotez	121
6	PREDLOGI	123
7	LITERATURA IN VIRI	124
8	PRILOGE	131
8.1	Priloga A: Vprašalnik.....	131
8.2	Priloga B: Preverjanje hipotez.....	134

KAZALO SLIK

Slika 4.1.1 Odstotek dijakov in dijakinj glede na regijo, spol in srednjo šolo	48
Slika 4.1.2 Letnica rojstva glede na spol in regijo	49
Slika 4.1.3 Kraj bivanja.....	50
Slika 4.2.1 Tip družine	51
Slika 4.2.2 Kdo predstavlja glavo družine	54
Slika 4.2.3 Delitev gospodinjanskega dela	54
Slika 4.2.4 Vir dohodka.....	56
Slika 4.2.5 Višina dohodka celotne družine	57
Slika 4.2.6 Višina dohodka nad 1500 EUR.....	57
Slika 4.2.7 Tip družine	58
Slika 4.2.8 Kdo predstavlja glavo družine	60
Slika 4.2.9 Delitev gospodinjanskega dela	61
Slika 4.2.10 Vir dohodka.....	62
Slika 4.2.11 Višina dohodka celotne družine	63
Slika 4.2.12 Višina dohodka nad 1500 EUR.....	63
Slika 4.3.1 Pomurska – gimnazija.....	64
Slika 4.3.2 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	65
Slika 4.3.3 Pomurska – poklicna šola	65
Slika 4.3.4 Osrednjeslovenska – poklicna šola	66
Slika 4.3.5 Pomurska – gimnazija.....	67
Slika 4.3.6 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	67
Slika 4.3.7 Pomurska – poklicna šola	68
Slika 4.3.8 Osrednjeslovenska – poklicna šola	68
Slika 4.3.9 Pomurska – gimnazija.....	69
Slika 4.3.10 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	70
Slika 4.3.11 Pomurska – poklicna šola	70
Slika 4.3.12 Osrednjeslovenska – poklicna šola	71
Slika 4.3.13 Pomurska – gimnazija.....	72
Slika 4.3.14 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	72
Slika 4.3.15 Pomurska – poklicna šola	73
Slika 4.3.16 Osrednjeslovenska – poklicna šola	73
Slika 4.3.17 Pomurska – gimnazija.....	74
Slika 4.3.18 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	75
Slika 4.3.19 Pomurska – poklicna šola	75
Slika 4.3.20 Osrednjeslovenska – poklicna šola	76
Slika 4.3.21 Pomurska – gimnazija.....	77
Slika 4.3.22 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	77
Slika 4.3.23 Pomurska – poklicna šola	78
Slika 4.3.24 Osrednjeslovenska – poklicna šola	78
Slika 4.3.25 Pomurska – gimnazija.....	79
Slika 4.3.26 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	80
Slika 4.3.27 Pomurska – poklicna šola	80
Slika 4.3.28 Osrednjeslovenska – poklicna šola	81
Slika 4.3.29 Pomurska – gimnazija.....	82
Slika 4.3.30 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	82
Slika 4.3.31 Pomurska – poklicna šola	83

Slika 4.3.32 Osrednjeslovenska – poklicna šola	83
Slika 4.3.33 Pomurska – gimnazija	84
Slika 4.3.34 Osrednjeslovenska – gimnazija	85
Slika 4.3.35 Pomurska – poklicna šola.....	85
Slika 4.3.36 Osrednjeslovenska – poklicna šola	86
Slika 4.3.37 Pomurska – gimnazija	87
Slika 4.3.38 Osrednjeslovenska – gimnazija	87
Slika 4.3.39 Pomurska – poklicna šola.....	88
Slika 4.3.40 Osrednjeslovenska – poklicna šola	88
Slika 4.3.41 Pomurska – gimnazija	89
Slika 4.3.42 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	90
Slika 4.3.43 Pomurska – poklicna šola.....	90
Slika 4.3.44 Osrednjeslovenska – poklicna šola	91
Slika 4.3.45 Pomurska – gimnazija	92
Slika 4.3.46 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	92
Slika 4.3.47 Pomurska – poklicna šola.....	93
Slika 4.3.48 Osrednjeslovenska – poklicna šola	93
Slika 4.3.49 Pomurska – gimnazija	94
Slika 4.3.50 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	94
Slika 4.3.51 Pomurska – poklicna šola.....	95
Slika 4.3.52 Osrednjeslovenska – poklicna šola	95
Slika 4.3.53 Pomurska – gimnazija	96
Slika 4.3.54 Osrednjeslovenska – gimnazija.....	96
Slika 4.3.55 Pomurska – poklicna šola.....	97
Slika 4.3.56 Osrednjeslovenska – poklicna šola	97
Slika 4.5.1 Enakovrednost spolov na vseh področjih življenja	109

KAZALO TABEL

Tabela 4.1.1 Letnica rojstva glede na regijo.....	49
---	----

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 SPOL

1.1.1 RAZLIKE MED SPOLOMA

Razlike med spoloma so ene izmed najstarejših problematik, ki svoje mesto na različnih področjih življenja najdejo še danes (Furlan 2006, str. 21). Platon je v svojih zgodnjih delih pisal o enakosti med spoloma in kot je menil, »naj bi pripadniki obeh spolov imeli enako naravo in vrednost, zato si zaslužijo enako izobraževanje in pravno ravnanje« (Furlan 2006, str. 38). Ta ideja je kasneje izginila iz njegovih del, pojavi pa se nova, kjer šibkost in podrejenost žensk uporablja »kot opravičilo za dodeljevanje različnih socialnih vlog moškim in ženskam«. Tej ideji je sledil tudi Aristotel, ki je trdil, da je »ženska v določenih pogledih popačena podoba moškega« (Furlan 2006, str. 38–39). Po njegovem mnenju je bila menstrualna kri semenska tekočina, ki pa je ženske niso uspele pridelati in zato posledično pri spočetju niso bile sposobne prispevati genetske zasnove (Furlan 2006, str. 39).

V zgodovini Evrope lahko najdemo pričevanja o tem, da je odnose in značilnosti moških in žensk možno razumeti na različne načine. Že v srednjem veku so se pojavljala vprašanja, ali so ženske sploh človeška bitja. S pojavom pismenosti je prišlo do množičnega širjenja prepričanj, ki niso bila naklonjena ženskam, prišlo je do ponavljajočih se razprav, v katerih so se pisci spraševali, ali so ženske ljudje, bili so sovražno nastrojeni proti ženskam in takšna so bila tudi njihova besedila, v katerih so ženske zmerjali, jih sramotili ipd. Na vprašanje »Kaj je ženska?« so se vrstili odgovori kot »sovražnica prijateljstva, nujno zlo, naravna skušnjava, grožnja domu, razveseljiva nesreča, narava zla« (Bock 2004, str. 11–12). Vendar pa vsi niso bili takšnega mnenja; nekateri so takšnim mnenjem nasprotovali, vendar pa je bila prisotna močna polarizacija spolov, kjer je bila ženska po eni strani »hudičeva odprtina«, po drugi pa »Kristusova nevesta« (Bock 2004, str. 13).

Kasneje so se pojavili tudi zagovorniki žensk, eden izmed teh je bil Gedaliah ibn Yahya, ki je deloval v 16. stoletju in govoril, da so ženske vredne več kot moški. To bi naj izhajalo iz tega, da je bila Eva ustvarjena iz rebra, Adam pa iz prahu. Govoril je, da so ženske tako kot moški razumske, s trpljenjem porodnih bolečin pa kažejo svojo moč. Vendar pa so se tudi na to pojavili odgovori, kot npr. ta, da se »hočejo ženske (z rojevanjem) narediti za ljudi« (Bock 2004, str. 18). Tudi živali bi naj rojevale v bolečinah, vendar pa jih to še ne naredi

ljudi (Bock 2004, str. 18). To pomeni, da tudi ženske, čeprav rojevajo v bolečinah, niso ljudje.

Spregovorile pa so tudi ženske, in sicer že v 12. stoletju. Tukaj je pomembno omeniti humanistko Christine de Pizan, ki je bila prva, ki se je zoperstavila moškim besedam ter posledično povzročila prvi veliki literarni spor. Spraševala se je »Kaj so ženske?«, vendar pa Bock pravi, da tukaj ni šlo le za to, kaj so ženske, temveč tudi za to, »kaj pomeni literatura kot moralna instanca« (Bock 2004, str. 21). Zoperstavila se je knjigi *Roman o roži*, ki je govoril o ženskah kot spletkarskih, lahkomiselnih, nestanovitnih, ljubosumnih, pretkanih, zlobnih itd. Nasprotovala je trditvi, da je bolje kot biti prevaran varati, in hkrati ženske tudi svarila (Bock 2004, str. 22). V svojem najbolj znanem delu *Knjiga o mestu dam* je zapisala: »Poglejte, drage prijateljice, kako vas z vseh strani moški obtožujejo najslabših napak! [...] Spomnite se, ljube prijateljice, kako vas ti moški obtožujejo šibkosti, lahkotnosti in nestanovitnosti, to pa jim ne preprečuje, [...] da se ne bi na tisoč načinov trudili, da bi vas zapeljali in ujeli v svoje mreže! Bežite, gospe, bežite!« (Pizan 1999, str. 305–306). Svojo pripoved v knjigi *Mesto dam* Christine začne z dvojnimi obžalovanjem. Najprej obžaluje, da so knjige in literatura tako sovražne do žensk, nadalje pa »obžaluje, da se je rodila v ženskem telesu« (Pizan 1999, str. 10). Ob branju knjig, ki so govorile proti ženskam, se je obračala na Boga in se spraševala, kako je »lahko tako mogočen »ustvarjalec« naredil tako odvratno delo, kajti po njihovem je ženska vrč, ki skriva v svojih globinah vse hibe in pregrehe« (Pizan 1999, str. 37). Nadaljuje, da je to pripeljalo do tega, da je zaničevala samo sebe in Naravo, ki je dovolila rojstvo pošasti (žensk), bila pa je deležna tudi nasveta, naj si opomore, se ne vznemirja zaradi teh nesmislov ter se vrne k sebi, saj »kategorična sramotitev žensk njih ne bo dosegla, pač pa se bo vedno obrnila proti samemu avtorju« (Pizan 1999, str. 37–40).

Sovražnost do žensk so pogosto olupševali tako, da so jo prevajali v duhovičenje ali konvencijo. Christine de Pizan pa je s svojo knjigo *Knjiga o Mestu dam* povzročila številne debate o spolih. »Ženska duša je moški enakovredna. Žensko telo, četudi je ustvarjeno šibkejšo kot moško, je kljub temu prav tako popolno. [...] Inteligence jim ne primanjkuje; če je njihovo znanje bolj omejeno kot znanje mnogih moških, potem je to zato, ker »se niso mogle ukvarjati s tako veliko različnimi rečmi, ampak so se morale zadrževati doma in se zadovoljiti s tem, da skrbijo za gospodinjstvo.« (Bock 2004, str. 23–24). Christine se je pogosto tudi označevala z izrekom »Jaz, Christine«, kar nakazuje na zavest o »lastnem dostojanstvu – kot ženske in kot individuuma« (Bock 2004, str. 25).

Čeprav se Christine de Pizan v knjigi *Knjiga o Mestu dam* zavzema za ženske in nasprotuje moškimi, je v njej prisotna reprodukcija moči, kar pomeni, da lahko nekaj dosežeš le, če imaš moč na višjem položaju. Kljub temu je avtorica bila v tistem času zelo pogumna in revolucionarna. V knjigi je poudarjena pomembnost izobrazbe, pa tudi vrednote, pameti, pravičnosti in poštenosti. Avtorica želi dokazati, da so intelektualne ženske zmeraj korak pred moškimi. Vendar pa še zmeraj verjame, da so ženske za eno delo in moški za drugo. V knjigi je velikokrat prihajalo do »bojev« zaradi moških del, ki so o ženskah pisali na negativen način. Prav tako so imeli velik vpliv na ženske, saj so se sramovale svojega spola ter posledično želele biti moški, saj bi jim tako bilo veliko lažje. Prav tako pa si moški niso želeli enakosti, saj bi v tem primeru izgubili tako v socialnem kot tudi v strukturnem smislu. Predvsem so se počutili ogrožene, da ne bi izgubili že prirojenih samoumevnih privilegijev, torej moške dominacije. Avtorica se je zavedala tudi obstoja konstrukcije družbene realnosti, saj govori o obstoju predsodkov, ki se jim je potrebno upreti, da je potrebno misliti z lastno glavo in ne slediti mnenju množice, ki se skozi generacije reproducira. Lahko bi rekli tudi, da je na nek način prisotna diskriminacija žensk nižjega sloja, saj v knjigi sploh niso omenjene (Zaviršek 2016).

Kasneje so se ženski glasovi slišali še v drugih državah in ženske so postajale vse glasnejše. Ena izmed žensk, Sophia, je leta 1739 v Angliji izdala knjigo *Ženska, ne manjvredna moškemu*, v kateri piše, da med spoloma ni neke bistvene razlike, ki bi dovoljevala moško dominacijo nad ženskami. Pravi, da ni »nobene druge razlike, edinole ta, ki jo je povzročila njihova tiranija« in da sta spola enaka. Nekaj let kasneje, leta 1762, je Madame de Beaumer dejala: »Ljubim ta spol in si želim, da bi imeli v čisljih njegovo dostojanstvo in pravice« (Bock 2004, str. 26–27).

Vprašanje, ali so ženske ljudje, je ponovno vzbudilo zanimanje leta 1595, ko je anonimno izšla *Disputatio nova*. Vendar pa je že Christine de Pizan opominjala, da tako ženske kot tudi moški spadajo med človeška bitja. Pomemben in eden redkih moških piscev, Erazem Rotterdamski, je pustil spregovoriti ženskam, ki so se pogovarjale med seboj in se pritoževale, da jih imajo moški le za ugodje. Že zgoraj omenjeno vprašanje pa je ostalo sporno. »Človeka« so namreč opredeljevali »z dušo ali razumom, telesno močjo ali krepostjo, svobodo ali gospostvom« (Bock 2004, str. 29–30). Če bi torej žensko videli kot »človeka«, bi se spremenil njegov pomen oz. smisel. Zavrnili so tudi predlog Johna Stuarta

Milla, ki je predlagal, da bi se v novem volilnem zakonu izraz »moški« zamenjal z izrazom »oseba« in bi tako vključili tudi ženske (Bock 2004, str. 30–31).

Cilj raziskovalcev, ki so preučevali spolne razlike, je bil ugotoviti, ali so moški res bolj intelektualni od žensk. To prepričanje, ki je bilo takrat močno razširjeno, so zagovarjali tako, da so dokazovali razlike med spoloma glede na fizične lastnosti, npr. glede na maso možganov. Slednjo so pogosto uporabljali kot »dokaz«, da so moški vendarle »boljši« od žensk, uporabljali pa so ga tudi pri dokazovanju superiornosti bele rase nad drugimi. Ženske bi naj imele manjšo možgansko maso, kar je posledično pomenilo, da niso tako inteligentne kot moški. To prepričanje in argumentacija sta se vlekla vse v 20. stoletje, dokler leta 1981 nista bila ovržena (Furlan 2006, str. 21–23).

Že do leta 1930 je bilo zbranih kar nekaj podatkov, ki so kazali, da ni razlik v splošni inteligentnosti med spoloma. Leta 1974 je bilo teh rezultatov še več, vendar pa so raziskovalci ugotovili, da naj bi se ženske in moški med seboj razlikovali v nekaterih intelektualnih sposobnostih in agresivnosti. V 80. letih so bili rezultati raziskav nasprotno, nekateri so težili k zanikanju in zmanjšanju razlik med spoloma, medtem ko drugi razlike med spoloma povečujejo (Furlan 2006, str. 40).

Če torej povzamem, je opazno, da je družba videna kot »on«, vse, kar je drugačnega spola, pa je videno kot nepomembno, manjvredno ter potisnjeno na področje nevidnega. Posledično je na stran družbe potisnjen tudi pomemben oz. celo nujni pogoj za obstoj družbe – reprodukcija, ker so jo opravljale ženske (Jogan 2014, str. 38).

1.1.2 BIOLOŠKI/DRUŽBENI SPOL

Simone de Beauvoir (2000, str. 13) v svoji knjigi *Drugi spol* pravi: »Ženska se ne rodi: ženska to postane«. To lahko utemeljimo s tem, da je spol družbeno konstruiran in se ženska na podlagi spolnih genitalij socializira v družbeno vlogo, ki je za njeni spol značilna.

Ob rojstvu se otroku na podlagi zunanjih spolnih genitalij določi biološki spol [sex]. Ta je pomemben, saj se na podlagi biološkega oblikuje družbeni spol [gender], ki je pomemben pri oblikovanju spolne socializacije novorojenčka. Spol je torej tisti, ki opredeljuje razlike med moškim in žensko (Fausto-Sterling 2014, str. 18). Čeprav smo po *Deklaraciji človekovih pravic* vsi ljudje enaki, v praksi temu ni tako; še zmeraj namreč obstajajo številne neenakosti med spoloma, ki se kažejo na več področjih življenja.

De Beauvoir pravi: »Spolna hierarhija se ji (deklici) najprej razkrije v njenih družinskih izkušnjah; polagoma dojame, da je najvišja avtoriteta očetova, četudi je v vsakodnevnem življenju ni najpogosteje čutiti; dejstvo, da se ne razkazuje brez razloga, ji daje samo še večji sijaj; četudi v gospodinjstvu dejansko vlada mati, se običajno spretno sklicuje na očetovo voljo; v pomembnih trenutkih zahteva, nagrajuje in kaznuje v njegovem imenu. [...] Družino preživlja on, odgovoren je zanjo in je njen poglavar. Običajno dela zunaj doma in prek njega je družina povezana s preostalim svetom: on je utelešenje tega pustolovskega, velikanskega, težavnega in čudovitega sveta; on je transcendenca, on je Bog« (Beauvoir 2013, str. 36).

Otroka se že v otroštvu prepriča, da so dečki večvredni in zato Prvi, medtem ko so deklice manjvredne in zato Drugi. Vrednotenje sebe je posledica tega, kar so si izmislili odrasli in kar je otrok sprejel ter ponotranjil. Moški spolni ud so častili, ga obravnavali kot živo bitje, mu dajali imena in s tem dečkom dajali neko vrednost. Medtem pa spolovilo pri deklicah ni bilo deležne takšne pozornosti, kar lahko vpliva na oblikovanje občutka manjvrednosti (Beauvoir 2000, str. 17–18). Fausto-Sterling (2014, str. 19–22) pa pravi, da gre že pred rojstvom otroka za utrjevanje spola, saj so za deklice in dečke na voljo določene igrače ter oblačila, ki se razlikujejo npr. po barvah in so zato »značilna« za določen spol. Lahko bi rekli, da se z utrjevanjem spola začne proces socializacije dojenčka v družbeni spol, pri čemer ima pomembno vlogo tudi okolica.

Pozicioniranje ženske v položaj drugega povzroča neavtonomnost žensk, saj so vključene v skupnost, ki je pod vodstvom moških, njihov položaj znotraj teh skupnosti pa je podrejen. Ženske nikoli niso tvorile zaprte družbe, združevale pa so se z namenom uveljavitve »protisveta«, vendar so ga »postavljale sredi moškega sveta. In v tem je paradoksalnost njihove situacije: pripadajo moškemu svetu in obenem območju, ki temu svetu oporeka« (Beauvoir 2000, str. 433). Ženske so tako spoznale, da so svet izoblikovali moški, da mu vladajo in ga uravnavajo, medtem pa sta njim namenjeni spoštljivost in poslušnost (Beauvoir 2000, str. 433).

Definicije družbenih vlog so v družbi, v kateri prevladuje moška dominacija in je »moško« prepoznano kot »objektivno«, umeščene v »horizonte binarnih in izključujočih se delitev temeljnih sestavin družbenega življenja: duh-telo, razum-čustvo, kultura-natura, red-kaos« (Coole 1988 v Jogan 2014, str. 40). Ta dualizem je vplival na razvoj znanstvenega mišljenja v zadnjih stoletjih in nekateri menijo, da je ravno moška dominacija vzrok za »rekonstrukcijo spolno diferenciranih vzorcev vsakdanjega življenja« (Jogan 2014, str. 40). Za vse kulture

je značilno, da opravičujejo ter določajo podrejeni in drugorazredni položaj žensk, prav tako pa se tudi podcenjuje njihovo delo. V tem primeru je kultura moški in ima najvišjo vrednost, ženska pa je narava, za katero je značilno, da je v vsaki kulturi podcenjena in videna kot manjvredna (Jogan 2014, str. 40).

»Filozofske razlage razlik po spolu, ki prispevajo h konstrukciji »naravnosti« spolne hierarhije v konkretnih (različnih) družbenih okoliščinah, so se oblikovale kot odgovori na vprašanja, ki so bila že spolno različno zastavljena: »kakšni so moški; kakšne so moške zmogljivosti«, toda »čemu so ženske« (Moller Okin 1980 v Jogan 2014, str. 40).« Družbeni značaj žensk so opredeljevali kot podporen, pomočniški moškemu in njemu nasproten, kar pomeni, da je za ženske veljala patološka lastnost tega, kar je pri moškemu bilo videno kot vrlina: samostojen, aktiven, odločen itd. (Jogan 2014, str. 40). Roditi se v ženski spol prinaša s seboj neke omejitve, medtem ko roditi se v moški spol prinaša prednosti.

Barbara J. Risman (2004 v Antić Gaber 2015, str. 12) pravi, da je spolna neenakost produkt družbe, ki povzroči, da so tako ženske kot moški posledično prisiljeni v določene vloge, značilne za njihov spol. Pogosto gre do kar sami po tej »spolno zaznamovani poti« (Antić Gaber 2015, str. 12). Posameznice oz. posameznikove izbire se dogajajo v nekem določenem socialnem kontekstu, kjer »smo ljudje – moški in ženske – obdani s strukturnimi ovirami ali strukturnimi priložnostmi« (Antić Gaber 2015, str. 12). Ko se torej oblikuje spol, na oblikovanje vplivajo različni dejavniki: to so lahko institucije, družbeni sistemi pa tudi družina in prijatelji.

Delitev spola na biološkega in družbenega je najpogostejša ter hkrati tudi najbolj groba opredelitev spola. Hkrati pa se biološki in družbeni spol zdita samoumevna in definirata nas, naše odnose z drugimi pa tudi naš položaj v družbi. D. Zimmerman in C. West (v Furlan 2006, str. 27) pravita, »da družbeni spol ni nekaj, s čimer se rodimo, ali nekaj, kar že od vsega začetka imamo ali smo, ampak je to, kar delamo, kar predstavljamo in počasi postajamo«. Pri oblikovanju družbenega spola imata veliko vlogo družba in okolica, v kateri živimo, saj nam ta »narekuje« kakšni moramo biti kot ženska oz. moški. Moškost in ženskost sta tako družbeni konstrukt »moških in ženskih bioloških, psiholoških in družbenih izkušenj, ki služijo za določene namene«. Kako oseba sprejme svoj spol (moški ali ženski), je odvisno predvsem od dožemanja družbenega spola (Prijon 2012, str. 13).

1.1.3 PREDSDOKI IN STEREOTIPI NA PODLAGI SPOLA

Predsodki segajo v vsa področja družbenega življenja. Najdemo jih v javnem govoru, medijih, filmih, popularni kulturi, pravnem diskurzu, političnih, državnih institucijah, tudi v znanosti in visoki kulturi. Kažejo se predvsem v nespoštljivem, netolerantnem ali prezirljivem odnosu do drugih oz. drugačnih, npr. pri pripadnikih drugih narodov, etničnih skupnosti, ras, kultur, do oseb z drugačnimi načini življenja, religioznimi, spolnimi usmeritvami itd. Temeljno polje delovanja in razvoja predsodkov je vsakdanji svet ljudi, vsakdanje interakcije z drugimi in drugačnimi, kot smo »mi« (Nastran Ule 1999, str. 7). V socialni psihologiji so slednji pogosto definirani kot »stališča, ki niso upravičena, argumentirana in preverjena, a jih spremljajo močna čustva in so odporna na spremembe« (Ule 2004, str. 166). Predsodki so lahko tako pozitivni kot tudi negativni, tako kot za stališča pa je tudi zanje značilno, da vsebujejo kognitivno, čustveno in dinamično komponento (Ule 2004, str. 167).

Pri stereotipih pa gre za »nenatančno, rigidno, nespremenljivo, čezmerno poenostavljanje in posploševanje, ki ne upošteva stvarnih dejstev. Tudi vsebinsko ostaja takšno prikazovanje nespremenjeno. Stereotipna vsebina je zato preplavljena s predsodki in odraža motivacijske in družbene potrebe percipirajoče osebe« (Oakes idr., 1999, str. 63). Stereotipe lahko opredelimo kot »ustaljena prepričanja ali razmišljanja o posamezni skupini ljudi. Gre za skupek lastnosti, ki jih pripišemo določenim ljudem in jih na ta način povežemo v skupino. S stereotipi poenostavljamo svet okoli nas« (Brander idr. 2006 v Prijon 2012, str. 60).

Nekateri avtorji med predsodki in stereotipi izpostavljajo povezavo in predsodke obravnavajo kot »občutja do skupin, ki so objekt stereotipizacije«, stereotipe pa vidijo kot neko kognitivno osnovo, na kateri nato nastanejo predsodki. Za predsodke torej lahko rečemo, da temeljijo na stereotipizaciji, vendar pa so v primerjavi s stereotipi predsodki bolj nabiti s čustvi in neko vrednostjo (Mencin Čeplak 2013, str. 12). Adorno je vrednostne sodbe utemeljil tako: »Vplivajo na naš odnos z drugimi in do drugih; delujejo kot pričakovanja – zato pri drugih iščemo in vidimo, kar želimo videti, ter ne opazimo tega, kar nasprotuje našim pričakovanjem« (Mencin Čeplak 2013, str. 12).

Kriteriji, po katerih presojujamo druge ljudi, jih uvrščamo in razvrščamo, so že od nekdaj prisotni in jih ne ustvarjamo sami. Prenašajo se preko kulture, jezika, vednosti pa tudi ideologije (Mencin Čeplak 2013, str. 12). Predsodkov in stereotipov o drugih se velikokrat

splah ne zavedamo, vendar pa imajo tudi ti neko vlogo oz. nalogo, pomagajo namreč vrednotiti tako našo kot tudi druge kulture ter življenjske sloge, opravičujejo naše ravnanje s pripadniki drugih kultur ter vodijo nek vzorec odnosov. Velikokrat se zgodi, da oseba, še preden vidi neko stvar, to definira in jo na podlagi kulture opredeli, kot je za to kulturo »značilno« (stereotipizira). Medtem pa je za predsodke značilno, da oseba dopolnjuje podatke, še preden ti pridejo do nje (Prijon 2012, str. 61).

Na izvor predsodkov pomembno vplivata vsaj dva glavna indikatorja, in sicer socializacija v prvih letih življenja ter frustracijske in krizne situacije v odraslem življenju. Veliko predsodkov nastane v prvih letih življenja, saj nam starši in drugi ljudje predajajo močno posplošene sodbe o družbi in svetu okoli nas. Raziskave pa kažejo, da se te sodbe, ki jih pridobimo najprej, kasneje težko spremenijo, razen ko posameznik več ne more uporabljati starih prepričanj, saj ga ovirajo pri socialnem delovanju (Tajfel 1975 v Ule 2004, str. 174–175).

Oblikovanje predsodkov pri otrocih ima več vzrokov. Raziskave so pokazale, da nanje lahko vplivajo vrtec, družina, šola, mediji pa tudi otroška literatura. Družina je primarna socializacijska institucija, kar pomeni, da ima pri nastajanju predsodkov pri otrocih pomembno oz. bistveno vlogo. Starši otrokom kažejo model vedenja, po katerem nato tudi oni oblikujejo svojega, podobnega modelu staršev. Nadalje ima pri oblikovanju predsodkov pomembno vlogo tudi šola, njen skriti učni model ima namreč tako kot družina pri tem bistveno vlogo. S skritim učnim načrtom mislim na razne učbenike in knjige, v katerih je prisotnih veliko spolnih stereotipov in predsodkov predvsem o ženskem in moškem delu pa tudi poklicev. Ravno spolno naravnani predsodki in tisti, ki se tičejo narodnosti, so največkrat primarni in otroci že pri 3 letih starosti začnejo oblikovati stereotipe glede spolne delitve in etnične pripadnosti (Ule 2004, str. 175).

Stavki, v katerih se pojavljajo posploševanja, kaj je značilno za ženske in kaj za moške, predstavljajo stereotipe o moških in ženskah. Eno najpomembnejših komponent stereotipov o moških in ženskah bi naj predstavljale osebnostne lastnosti oz. bi se naj osebnostne lastnosti pojavljale skladno s spolnimi stereotipi. Za ženske bi tako bolj kot za moške naj bilo značilno, da so čustvene (Furlan 2006, str. 46–47), subjektivne, bolj tihe, negotove, ponižne in skromne (Prijon 2012, str. 62). Medtem pa bi naj bila značilne osebnostne lastnosti moških agresivnost (Furlan 2006, str. 46–47), sposobnost, moč, tekmovalnost, spretnost ter nagnjenost k doseganju ciljev. Z zadnjim naj bi se tudi dokazovali pred drugimi

moškimi pa tudi ženskami (Prijon 2012, str. 62). Stereotipi se torej »vežejo na vedenjske značilnosti moških in žensk ter na njihove umske sposobnosti, veščine, čutenje, mišljenje itd.« (Prijon 2012, str. 63). Na podlagi ženskih in moških »značilnosti« se je tako oblikovalo veliko stereotipov, ki se pripisujejo glede na spol (Prijon 2012, str. 63).

V zadnjih desetih letih naj bi pri stereotipih prišlo tudi do sprememb. Te spremembe bi se naj pojavile pri t. i. moških stereotipih, kjer so moški predstavljeni kot močni in trdni. Sedaj pa bi si naj želeli pokazati svoja čustva in slabosti. Beck (Beck po Metz idr. v Prijon 2012, str. 68) pravi, da se moškim njihova občutljivost, drugačen odnos do spolnosti in upoštevanje svoje partnerke ne zdijo več nesprejemljivi.

Za današnji čas se zdi, da se je obseg javno izraženih predsodkov, med katere spadajo seveda tudi spolni, zmanjšal. Vendar pa to ne pomeni, da predsodki dejansko izginjajo, temveč gre za to, da so izraženi na drugačen način. Ker so zakoni proti diskriminaciji, pa tudi družbene norme otežili javno izražanje predsodkov, so ti manj prisotni v javni sferi, medtem ko so v zasebnem življenju še zmeraj prisotni. »Tradicionalne predsodke nadomeščajo »moderne« predsodki, za katere je značilno, da se nenaklonjenost določenim družbenim skupinam ne izraža več neposredno, pač pa prikrito, subtilno, simbolno« (Mikolič 2008, str. 72). Namesto sovraštva ter odkritega nasilja sedaj prevladujejo ignoriranje, cinizem ter distanca (Mikolič 2008, str. 72).

Tradicionalni predsodki so se večinoma nanašali le na neke zunanje oz. »površinske« razlike med ljudmi, kot so razlike v običajih, barvi kože, ipd., danes pa je za »moderne« predsodke značilno, da se ljudje, ki jih izražajo, izogibajo stikom z »nezaželenimi« skupinami, so zaprti do drugačnosti, hkrati pa jih tudi prezirajo. Prav tako je zanje značilno, da se navezujejo na globlje razlike, ki niso opazne na »prvi pogled«. Med te razlike spadajo npr. izobrazba, religija, kultura, življenjski stil itd. Posledično to vpliva na diskriminacijo, ki se »z območja zavestno oblikovanih predstav in vrednotenj seli na območje nejasnih in nezavednih občutkov in čustev, ki se omejujejo na sfero zasebnosti« (Mikolič 2008, str. 72).

1.1.4 SPREMEMBE NA PODROČJU (NE)ENAKOSTI SPOLOV

»Enakost pred zakonom, ne glede na spol in druge osebne okoliščine, je ena temeljnih človekovih pravic ter eno temeljnih načel sodobnih demokracij« (Jeram 2003, str. 5). Načelo enakih možnosti je zapisano v mnogo mednarodnih dokumentih, eden izmed pomembnejših dokumentov pa je Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk. V Sloveniji je

Zakon o enakih možnostih žensk in moških začel veljati leta 2002, s tem pa je Slovenija postala ena izmed držav, v katerih se načelo enakosti spolov ureja s posebnimi zakoni. Ker so se zavedali, da je za dejansko enakost potrebno veliko več kot le sprejemanje zakonov, je bila naloga Evropskih držav, da so enakost žensk in moških vključevale med prednostne naloge, hkrati pa so si morale prizadevati za odpravljanje neenakosti. To je pomenilo, da morajo razvijati in oblikovati zakone in politike, ki bodo posegli v prakso in spreminjali obstoječe neenakosti (Jeram 2003, str. 5).

Pri razumevanju in zagotavljanju enakosti med spoloma je potrebno poznati temeljne pojme (Jeram 2003, str. 7):

1. Enakost spolov – »[...] je končni cilj politike enakih možnosti spolov in pomeni, da imajo ženske in moški resnično enak položaj v družbi in enake možnosti za udejstvovanje na vseh področjih javnega in zasebnega življenja«.

2. Enake možnosti spolov – »[...] pomenijo, da so odstranjene tudi na spolu temelječe ovire, ki ženskam ali moškim preprečujejo ekonomsko, politično ali družbeno sodelovanje«.

3. Enako obravnavanje spolov – »[...] da je ženskam in moškim zagotovljeno enako obravnavanje in da se spodbujajo njihove enake možnosti na vseh področjih življenja. [...] pomeni, da je zagotovljena odsotnost neposredne in posredne oblike diskriminacije zaradi spola«.

4. Diskriminacija zaradi spola – »[...] obstaja, kadar so osebe enega spola obravnavane bolj ugodno od oseb drugega spola. [...]. Za neposredno diskriminacijo gre, če npr. delodajalec ne bi zaposlil ali napredoval kandidatke zato, ker je ženskega spola [...]. Za posredno obliko diskriminacije se je uveljavil izraz prikrita diskriminacija; največ primerov je povezanih z delovnimi razmerji s krajšim delovnim časom«.

Pravno podlago za sprejemanje posebnih ukrepov sta podala 7. in 8. člen Zakona o enakih možnostih žensk in moških, kjer je šlo za opredeljevanje treh posebnih ukrepov. Prvi ukrepi so bili pozitivni in so dajali osebam, ki so bile zaradi spola na določenih družbenih položajih, kot so npr. področje vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja, poklicnega življenja ipd., v neenakem položaju, prednosti. Ti ukrepi so nehali veljati, ko so bili doseženi želeni rezultati, zaradi katerih so tudi bili uvedeni. Druga vrsta ukrepov so bili spodbujevalni ukrepi, kjer so z uvedbo posebnih ugodnosti in spodbud odpravljali neenak položaj zaradi spola in neenako

zastopanost. Tretja vrsta ukrepov pa so bili programski ukrepi, ki so na določenih področjih življenja z ozaveščanjem in akcijskimi načrti spodbujali ter ustvarjali enakost spolov. Za programske ukrepe je značilno, da se lahko uvedejo enako kot spodbujevalni ukrepi (Četrto periodično poročilo Republike Slovenije o uresničevanju določil Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk 2006, 4. člen, str. 16).

Leta 2002 je Zakon o enakih možnostih žensk in moških uvedel »zagovorništvo enakih možnosti žensk in moških«, leta 2003 pa je prva zagovornica pričela z delom. Pobudo za obravnavo primera, kjer je bila možnost neenakega obravnavanja, je lahko podal kdorkoli. Obravnava je bila brezplačna in neformalna, zagovornica pa je na podlagi svoje ocene in ugotovitev izdala poročilo, v katerem je navedla, ali gre za neenako obravnavo posameznikov glede na spol. Leta 2005 je primere domnevne diskriminacije na podlagi spola prevzela zagovornica načela enakosti. Namen teh primerov obravnave je bil predvsem odkrivanje neenakosti in opozarjanje nanjo ter priporočati, kako jo odpraviti. Praksa pa je pokazala, da se kršitelji teh priporočil držijo in diskriminatorne prakse tudi odpravijo, kar nam pokaže, da zagovorništvo dejansko spreminja prakso (Robnik 2016, str. 21).

Da bi razumeli stanje glede enakosti spolov, je prej potrebno razumevanje trenutnih odnosov, ki so z njo povezani. Na tem področju je bila leta 2015 v Ljubljani in Mariboru izvedena kvalitativna raziskava. Izvedenih je bilo šest fokusnih skupin, v katerih je sodelovalo 8 udeleženk in udeležencev. Vsako srečanje je trajalo dve uri in pol. Fokusne skupine so bile opredeljene glede na starostno skupino: 1) 18–29 let, 2) 30–49 let in 3) 50 let in več. Pri tem so bili upoštevani tudi različni dejavniki, kot sta regionalna razporeditev in enakomerna izobrazbena struktura vseh skupin. Pred samo izvedbo fokusne skupine so udeleženci dobili še vprašalnik, ki se je nanašal na temo, kakšna bi naj bila idealna ženska oz. moški. Kasneje, marca in aprila naslednjega leta, so izvedli še kvantitativne ankete, ki so bile opredeljene glede na demografske značilnosti: spol, starost, izobrazbo in regijo (Möller-Slawinski 2016, str. 5).

V raziskavi so se osredotočili na štiri področja: enake možnosti in enake pravice, usklajevanje poklicnega in družinskega življenja, predstave o spolnih vlogah in enake možnosti na poklicnem področju. V prvem sklopu so se vprašanja nanašala predvsem na pojma enake možnosti in enakost spolov. Zanimalo jih je, kako udeleženci razumejo ta dva pojma, kako ju osmišljajo, s čim ju povezujejo. Pri usklajevanju poklicnega in družinskega življenja jih je zanimalo, kaj pomeni imeti otroka za poklicno življenje, če in kako to vpliva

na iskanje ravnotežja med poklicnim in zasebnim življenjem, s kakšnimi posledicami se srečujejo starši, še posebej ženske, itd. Pri sklopu, ki se je osredotočil na predstave o spolnih vlogah, je raziskovalce zanimalo, kakšne so predstave udeleženk in udeležencev drugega o drugem ter kakšna so njihova pričakovanja o ženski ali moškem: pojavljala so se vprašanja, ki so zadevala opravljanje gospodinjskega dela, vzgojo otrok ter kakšen je po njihovem mnenju »idealen« oz. najbolj zaželen družinski model. Zadnje področje raziskovanja pa se je ukvarjalo z vprašanji enakih možnosti na poklicnem področju. Zanimalo jih je, kaj ženske oz. moški pričakujejo od poklicnega življenja in ali so posledice za ženske oz. moške različne, ko prevzamejo nek vodilni položaj (Möller-Slawinski 2016, str. 5).

V ugotovitvah, ki so predstavljene, so združeni rezultati tako kvalitativne kot tudi kvantitativne raziskave. Ugotovitve so pokazale, da tako ženske kot tudi moški razumejo pojem enakih možnosti in da ženske pogosteje kot moški s tem pojmom povezujejo določene vidike družinskega življenja in trga dela. Moški menijo, da je vprašanje enakih možnosti že razrešeno, vendar hkrati dodajajo, da se zavedajo, da so ženske v slabšem položaju kot oni. Po mnenju žensk na trgu dela in v zasebnem življenju še zmeraj prevladuje neenakost in hkrati poudarjajo, da opažajo, da imajo zmeraj slabše možnosti na področju aktivne zaposlitve in starševstva kot moški. Prav tako se oboji strinjajo, da morajo biti naloge v partnerskih zvezah enakomerno porazdeljene med partnerjema. Enako v večini menijo najstarejši udeleženci. Kot »idealni« družinski model si ženske in moški predstavljajo partnersko skupnost, v kateri sta oba partnerja zaposlena in si enakovredno delita delo za gospodinjstvo ter skrb za otroke. Prav tako oba zavračata delitev opravil na moška in ženska, vendar hkrati poudarjajo pomen fizične zmogljivosti, tradicije in izbire. Več moških kot žensk meni, da je danes težje usklajevati poklicno in družinsko življenje kot nekoč. Pritisk delovnega okolja, ki se povečuje, pa bolj občutijo ženske. Zaposlitev ima danes pomembno vlogo v življenju žensk pa tudi moških, saj vpliva na njihovo samospoštovanje ter psihično dobro počutje. Še zmeraj se pojavljajo razlike pri napredovanju na višji položaj, ženske namreč na vodstvene položaje napredujejo težje kot moški, hkrati pa se morajo, ko so na vodstvenih položajih, marsičemu odreči. To so ženske v starostnih skupinah 30–49 let in 50 let ali več utemeljevale s tem, da bi potem morale zanemariti svoje družine in da je potrebno to najprej razjasniti doma in si porazdeliti družinske obveznosti, saj so one tiste, ki imajo doma več obveznosti kot moški (Möller-Slawinski 2016, str. 7–29).

Čeprav se ženske in moški strinjajo, da bi naj vprašanja z enakimi možnostmi vplivala na oba spola, se kljub temu večina udeleženk in udeležencev strinja, da v večini zadevajo ženske. Moški so prepričani, da njihove potrebe in pogledi niso upoštevani tako, kot bi morali biti, ženske pa menijo, da se vprašanja enakih možnosti nanašajo bolj na položaj žensk in njegovo izboljšanje. Čeprav večinsko mnenje pravi, da bi naj danes veljale enake pravice in enake možnosti tako za ženske kot tudi za moške, je v sami praksi to drugače. Ravno one so tiste, ki v praksi zaznavajo določene neenakosti na področju poklicnega in zasebnega življenja. V možnost uspešnega usklajevanja poklicnega in družinskega življenja bolj verjamejo mlajše ženske in moški, medtem pa starejši menijo, da je usklajevanje teh dveh področij težko, saj so pritiski na trgu dela vse večji (Möller-Slawinski 2016, str. 30–31).

Za oba spola je zaposlitev pomemben del življenja in ženske si ne predstavljajo, da bi poklicno življenje morale opustiti, hkrati pa partnerji tega od njih tudi ne pričakujejo in ne zahtevajo. Idealni model družine predstavljata oba zaposlena partnerja, ki si enakovredno delita družinske in druge obveznosti, vendar pa priznavajo, da je v praksi to težje izvedljivo. S strani moških ni opaziti kakšne večje pripravljenosti, da bi s pomočjo pri starševskih in gospodinjskih opravilih prevzeli kakšne naloge, vendar pa izražajo zavedanje, da se po rojstvu otroka obema partnerjema spremeni življenje. Po rojstvu otroka je mogoče zaznati vrnitev ženske k »tradicionalnim« nalogam, saj so one tiste, ki prevzamejo večino obveznosti (Möller-Slawinski 2016, str. 31).

Tradicionalnemu razumevanju spolnih vlog se želijo izogniti predvsem mladi, vendar pa se pri tem pojavljajo protislovja, saj jih večina še zmeraj vidi žensko kot tisto, ki skrbi za otroke, gospodinjstvo, hkrati pa opravlja še plačano delo. Razlika se pojavlja le pri tem, da so pri mlajši generaciji tradicionalne lastnosti manj izražene kot pri starejših. Medtem pa je pri moških mogoče opaziti nelagodje, saj tradicionalni moški vzorci izginjajo, kar vpliva na to, da gojijo ideal moškega s poudarjenimi tradicionalnimi lastnostmi. Kljub temu pa je možno opaziti nekatere premike v večji enakosti žensk in moških: ženske si želijo, da bi moški več sodelovali pri »ženskih« opravilih, saj je le z moško pomočjo in udejstvovanjem v gospodinjstvu mogoče doseči enake možnosti. Opaziti je možno tudi, da je netradicionalnim vlogam bolj kot starejša generacija naklonjena mlajša, vendar pa so raziskovalci ugotovili, da težave in problemi, ki zadevajo enake možnosti, mladih ne zanimajo, dokler ne naletijo nanje pri usklajevanju družinskega in poklicnega življenja (Möller-Slawinski 2016, str. 32).

V Sloveniji so statistični podatki na področju enakosti žensk in moških v primerjavi z nekaterimi drugimi državami nadpovprečni, vendar pa to ne pomeni, da o tem ni potrebno govoriti. Še zmeraj namreč obstaja mnogo tem in vprašanj, o katerih se je potrebno pogovarjati. Čeprav so ženske v Sloveniji na trg delovne sile vključene v skoraj enakem številu kot moški, se težave oz. ovire pojavijo pri starševstvu. Podatki prav tako kažejo, da so pogosteje bolj obremenjene, saj opravljajo tako službene obveznosti kot tudi gospodinjstvo, ki pogosto ostane nevidno. In posledično ravno ta dvojna obremenjenost kaže prisotnost neenakosti med spoloma: ženske zato pogosteje delajo s krajšim delovnim časom, prav tako težje dobijo zaposlitev in težje napredujejo na višje položaje (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2017a).

1.2 POLOŽAJ ŽENSK V PRETEKLOSTI

»Predstave o podrejenem in neenakopravnem položaju žensk, o tem, da so ženske manj vredne in manj sposobne kot moški in da je glede na to normalno in edino moralno, da se ženske družbeno uveljavijo le na »privatnem« področju – gospodinjstva in družine – so bile neločljiva sestavina vsakdanje množične prakse in zavesti družb v preteklosti in v mnogih primerih tudi še v sodobnosti« (Jogan 1986, str. 9). Podrejen položaj žensk je bil pod vplivom lastninskih odnosov, pravnih in moralnih norm ter pravil pa tudi cerkvene ideologije (Jogan 1986, str. 9). Od antike naprej so se ženske v zgodovino vpisovale kot matere, žene in hčere. Od moških so bile odvisne tako socialno kot tudi politično, bile so namreč ekonomsko nesamostojne in brez političnih pravic, prav tako pa so moški v njihovem življenju imeli pomembno vlogo tudi pri njihovem ravnanju. Slednje je bilo odvisno od tega, v kakšnem razmerju so bile z moškimi: ali je bil njihov oče, brat, sin, svak, mož ali tast (Verginella 2006, str. 8).

Glavna naloga žensk v srednjem in novem veku je bila, da se reproducirajo in posledično skrbijo za ohranitev patriarhata. Slednji se je dokončno utrdil v antiki, kasneje v srednjem in novem veku pa se je dodatno reformiral. Te spremembe pa seveda niso pomenile boljšega položaja za ženske. Slednje so prevzemale ime, ugled ter dobrine od moškega, v »novo« družino pa so vstopile kot »priseljence«. V takratnem času je bila identiteta ženske odvisna od družinskega položaja, lahko je bila poročena ali samska – vdova, ne glede na družbeni razred, iz katerega je prihajala. Življenje zunaj zakonske zveze je bilo za ženske težko izvedljivo in predstavljivo. Tako so večinoma živele redovnice, ki so se pred neželjeno poroko umaknile v samostan, bogate vdove pa tudi beračice, ki so bile zaradi pomanjkanja

potisnjene na družbeno obrobje (Verginella 2006, str. 8–9). Brez možnosti pa so bile tudi na področju izobraževanja, saj je bilo to »rezervirano« le za moški spol.

Seksistična tradicija je bila jedro družbenih odnosov, kar je vplivalo na to, da se je ohranjala in prenašala iz generacije v generacijo. Dodeljevanje pomembnosti, urejanje pravil, zapovedovanje ipd. je pripadalo moškim, ki so bili nosilci moči, svojega mesta pa niso želeli odstopiti ter se posledično odreči svoji dominaciji v družbi. Ta se je pojavljala tako v zasebnem kot tudi javnem življenju. Delitev življenja na javno in zasebno je bilo tisto, ki je ženske ves čas »držalo« v podrejenem položaju (Jogan 2001, str. 50).

Feminizem je tisti, ki ga je potrebno omeniti, saj se je zavzemal za politično, družbeno in ekonomsko enakost žensk, kar je posledično vplivalo na oblikovanje raznih gibanj, teorij, filozofij ipd. V zahodni feministični zgodovini so pomembni trije valovi feminizma (Plevnik 2010, str. 16).

Prvi val je bil v 19. in zgodnjem 20. stoletju, ukvarjal pa se je predvsem z možnostjo dostopa žensk do političnega, družbenega in ekonomskega življenja. Do takrat so bile iz tega izključene. V mnogo državah so se zavzemali tudi za volilno pravico ali pravico do izobraževanja (Plevnik 2010, str. 16).

Drugi val feminizma se je v zahodnih državah pojavil v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja, drugje pa kasneje. Boj se je v drugem valu razširil in osredotočil na ženske ter dejavnike, ki zadevajo njih. To so reprodukcija, gospodinjsko delo, spolnost, nasilje v družini in plačilo za delo. Boj se je nadaljeval tudi v izobraževanju, kjer so bili pomembni trije feministični elementi: politični, kamor je spadalo »gibanje za izboljšanje razmer in življenjskih možnosti deklet in žensk«, kritični, ki se je nanašal na »vztrajno intelektualno kritiko prevladujoče (moške) oblike razumevanja in početja«, in praktično naravnani, kjer so se ukvarjali z »razvojem bolj etičnih oblik poklicnih in osebnih praks« (Plevnik 2010, str. 16).

Tretji val feminizma se je pojavil po letu 1990. Zanj je bilo značilno, da ga je zaznamovala »nova generacija poznavalcev spola«. Ta generacija se je učila od svojih mater in babic ter njihovih prizadevanj, hkrati pa so si ustvarili tudi svoje poglede. Šlo naj bi za feminizem nove generacije, zavrnila pa je zgodnje koncepte feminizma. Več pozornosti je posvetila zastopanju žensk in potrjevanju, da ne glede na to, da so pogosto žrtve neenake obravnave, lahko delajo tako avtonomno kot tudi politično. Za tretji val feminizma je značilno, da je bil bolj kot prejšnji dva povezan s teorijo in akademskim svetom. Do tega je prišlo predvsem

zaradi vse večjega števila žensk, ki so se vpisovale na univerze zaradi možnosti teoretskega dela na univerzah pa tudi zaradi novih idej in teorij, ki so ženske zanimale (Plevnik 2010, str. 17).

Med nekaterimi sociologi in antropologi prevladuje mnenje, da so ženske v vseh družbah imele nižji položaj od moških (Haralambos in Holborn 1999, str. 589). Maca Jogan (1990, str. 1) pa v svoji knjigi pravi, da spreminjanje družbenega položaja žensk ne razume kot neko naravno danost, temveč gre za zgodovinski proces družbene (re)konstrukcije. Proces spreminjanja družbenega položaja žensk ne poteka po nekih naravnih in samoumevnih zakonih, temveč je za to potrebno nenehno prizadevanje z več strani.

1.2.1 UDEJSTVOVANJE ŽENSK V POLITIKI

Že od antike naprej pa vse do konca 19. stoletja so pravne standarde in norme določali moški. Tudi ko so bile vojvodinje ženske in so bile na samem vrhu evropskih monarhij, je bila zakonodajna oblast še zmeraj v rokah moških. Slednji so si jo »lastili« več stoletij. Ravno tako od antike je bilo prisotno tudi prepričanje, da so ženske manj sposobne od moških in ker so šibkejše, potrebujejo nadzor in varstvo. Ker po prisotnem prepričanju niso bile samostojne in ker so bile odvisne od moških, tudi niso bile sposobne politično avtonomnega delovanja. Pravico so lahko imele le do imetja, svobode in zaščite lastne osebe, niso pa imele političnih pravic. Prepričanje, da so ženske šibke in nesposobne moralne sodbe, je bilo prisotno še v 19. stoletju (Verginella 2013, str. 8).

Prepričanje, da so ženske šibkejše in zato nezmožne odločati o moralnih sodbah, je bilo prisotno dolga stoletja in menim, da bo to nemogoče oz. zelo težko izkoreniniti. Kot je omenjeno zgoraj, je bilo to prisotno še v 19. stoletju, vendar pa naj opozorim, da je prisotno še danes, v 21. stoletju, čemur so bili priča na Evropskem parlamentu, kjer so debatirali o razlikah v plačah med spoloma. Poljski poslanec Janusz Korwin-Mikke je trditev, da naj ženske zaslužijo manj, argumentiral s tem, da so šibkejše, manjše pa tudi manj inteligentne (Korwin-Mikke, 2017). Tukaj lahko vidimo, da gre za izrazito prepričanje, da položaj žensk še zmeraj ni enakopraven moškim, kar je nesprejemljivo.

Leta 1884 je Theodore Stanton v svojem zborniku, v katerem je pisal o ženskih gibanjih v Evropi, dejal, da je volilna pravica najvišja dobrina. To seveda ni držalo, saj so tej trditvi komajda ustrezali prispevki o kakšnih dvajsetih državah. Tedaj je namreč le v Veliki Britaniji od vseh evropskih držav obstajalo žensko gibanje sufražistk, ki pa je bilo številčno

bolj skromno, vendar zato toliko bolj dejavno. Njihov cilj je bil, da »pri tretji bližajoči se veliki reformi volilnega prava (1884) uveljavijo tudi žensko volilno pravico« (Bock 2004, str. 201). Je pa bila volilna pravica dobrina, ki je najprej zadevala moške, ženske pa iz tega področja popolnoma izključevala (Bock 2004, str. 201).

Leta po izbruhu francoske revolucije in po sprejetju Deklaracije o pravicah človeka in državljana so bila obnovljena prepričanja, po katerih so ženske in otroci državljeni brez političnih pravic. Odvzeli so jim pravico razpolaganja z imetjem, ki so ga prinesle v zakonsko zvezo, kasneje pa še pravico do razveze (Verginella 2013, str. 9). Zato je tukaj pomembno omeniti Olympe de Gouges, ki je leta 1791 napisala Deklaracijo o pravicah ženske in državljanke. Deklaracijo je posvetila kraljici, saj je želela, da bi se ta zavzela za ženske. V slednji se ni opirala le na ženske, ampak tudi na moške. Zavzemala se je za bolj smiselno delitev oblasti, saj se ji je izvršna v primerjavi z zakonodajno zdela premočna. Oblast je primerjala z delitvijo oblasti med moškim in žensko v zakonu, za katera je rekla, da »morata biti sicer združena, vendar enaka po moči in vrlini, da bi bila dober par« (Bock 2004, str. 83). Spreobrnila je tudi uveljavljeno tirado, po kateri je veljalo, da se morajo ženske zaradi svoje vloge držati proč od politike. S trditvijo, da so tudi ženske individumi, razlike med spoloma ne zavrača, »temveč jo postavi kot temelj človekovih pravic tudi za ženski spol« (Bock 2004, str. 84). Olympe de Gouges je bila usmrčena, njeno delo pa je postalo zgodovinsko pomembno, saj je povzdignila glas za državljanske pravice žensk (Bock 2004, str. 92).

Leta 1896 je Helene Lange v mednarodnem časopisu objavila govor o volilni pravici žensk, ki je bil med prvimi govori v prid ženskam. Leta 1904 je na »berlinski konferenci mednarodnega ženskega sveta izjavila, da volilna pravica ni »končni cilj«, temveč izhodiščna točka in sredstvo, s katerim si bodo ženske priborile prostor in dosegle »nenehno širjenje kroga svojih državljanskih dolžnosti in pravic« ter na novo oblikovale »razmerje med spoloma znotraj družbene ureditve« (Bock 2004, str. 202).« Vendar pa se je žensko gibanje moralo pri boju za lastne pravice obrniti ne le na ženske, temveč tudi na moške. Slednji so namreč odločali o ženski volilni pravici (Bock 2004, str. 202).

Zelo dolgo, ponekod še danes, je bilo prisotno prepričanje, da je politika področje, ki je namenjeno moškim in ne ženskam. V medijskih reprezentacijah je še zmeraj pogosta uporaba »stereotipnih maskulinih podob politike kot moškega bojnega polja, podobe politikov pa se naslanjajo na prevladujoče koncepte družine in spolov in temeljijo na

predpostavki, da je politika moški heroični projekt, kjer je naturalizirana voditeljska figura naravno moškega spola« (Rožman in Mencin Čeplak 2012, str. 358). Tukaj bi lahko izpostavili pojem politična socializacija, ki jo Herbert H. Hyman razume »kot proces učenja političnega, kjer je eno ključnih vprašanj enakopravnost in možnosti na različnih področjih. Posebej se kaže ustaviti pri problemu spola, saj pripadnost določenemu spolu zaradi konstrukcije razlike vnaprej določa družbene in politične vloge ter pričakovanja, povezana s temi vlogami« (Rožman in Mencin Čeplak 2012, str. 358).

To, da so bile ženske izključene iz politike ter javnega življenja, je bilo opravičeno s tem, da so najprej matere in gospodinje (Jogan 2001, str. 51). Pri politiki ima pomembno vlogo družina. Je namreč ena najpomembnejših institucij inkulturacije oz. primarne socializacije. Politično udejstvovanje tako žensk kot tudi moških pa se običajno začne v družini. »V družini otrok pridobi prve vednosti o družbenem, kar je prvi k političnem vedenju. Verjetno politični učinki družinske socializacije prav zato sodijo med tradicionalne teme politične socializacije« (Godina 1989 v Rožman in Mencin Čeplak 2012, str. 358).

Ženske so si vstop v politiko zagotovile same, saj so se organizirale v feministične skupine. Med prvimi državami, ki so ženskam dodelile volilno pravico, so bile Nova Zelandija, kjer so ženske volilno pravico dobile leta 1893, Avstralija (leta 1902) in Finska (leta 1906). V ostalih državah so ženske volilne pravice večinoma dobile šele po drugi svetovni vojni, tudi v Sloveniji, in sicer leta 1945. Kljub temu pa je odpravljanje neenakosti žensk v politiki počasno in ovirano, saj je politično udejstvovanje in delovanje videno kot »moška« kultura. Ne glede na zapisane in priznane pravice za zagotavljanje enakih možnosti žensk se je neenakost v politični udeležbi in moči po spolu v 20. stoletju izražala na različne načine. Slednje so v političnem delovanju in na vodstvenih položajih v manjšini, medtem ko jih je večina iz političnega odločanja izključena ali pa so na nepomembnih položajih (Jogan 2001, str. 51).

Za Slovenijo je bila po drugi svetovni vojni, ko so ženske pridobile politične pravice, značilna nizka udeležba v politiki, čeprav bi morala glede na ustavno določitev enakosti biti višja. Neenake možnosti udejstvovanja obeh spolov v politiki so vplivale na to, da so moški še zmeraj ostali dominantni na tem področju, hkrati pa se je ohranjala tudi hierarhija med spoloma (Jogan 2001, str. 57). Leta 1991, ko se je Slovenija osamosvojila, se je veliko stvari spremenilo tudi na področju enakosti spolov. Sprejeta je bila nova ustava in do sprememb je prišlo na sistemski, zakonodajni ravni in tudi v praksi. Oblikovanih je bilo veliko zakonskih

aktov, ki so želeli vplivati na enakost spolov na vseh področjih življenja, torej tudi v politiki, vendar pa so se na tem področju stvari v smeri večje enakosti odvijale bolj počasi (Antić Gaber 2011, str. 227).

Že takrat je prišlo do nekaterih dogajanj, ki so kasneje posledično vplivala na enake možnosti političnega delovanja žensk. Pomemben dosežek takratnega časa je tako npr. »ustanovitev parlamentarne Komisije za žensko politiko na pobudo ženskih krogov takratne Zveze socialistične mladine Slovenije« (Antić Gaber 2011, str. 228). Komisija je bila ustanovljena leta 1990, leta 1992 se je ponovno konstituirala, leta 1996 pa je bila preimenovana v Komisijo za enake možnosti. Ravno ta komisija naj bi naredila prvi korak k urejanju vprašanja enakosti spolov, saj je dajala pobude za spremembo zakonodaje, ki bi lahko vplivala na izboljšanje ali pa poslabšanje položaja žensk na ekonomski, politični in družbeni ravni. Kasneje je bil na pobudo Komisije za žensko politiko ustanovljen tudi Urad za žensko politiko (1992), leta 2001 pa so urad preimenovali v Urad za enake možnosti. Slednji je imel pomembno vlogo pri ozaveščanju širše javnosti predvsem o vprašanjih enakosti med spoloma, deloval je tudi tako, da je izdajal publikacije, zloženke, poročila, organiziral pa je tudi mnogo javnih diskusij o »občutljivih« temah (Antić Gaber 2011, str. 228–229).

Kljub delovanju teh uradov večjih sprememb na tem področju v devetdesetih letih ni bilo. Ženske so v politiki še zmeraj bile prisotne v zelo majhnem številu. Podobno je bilo tudi deset let kasneje, kljub temu da so takrat že skoraj vse stranke imele organizirane ženske sekcije, društva, zveze, ki so se zavzemale za večjo udeležnost žensk v politiki. Leta 2000 je tako bilo v Državnem zboru RS od devetdesetih sedežev le 12 poslank, od petnajstih ministrov so le tri bile ženske. Prav tako je bilo nizko število žensk, ki so bile županje, mestne in občinske svetnice. Tudi leta 2010 nekih bistvenih sprememb glede prisotnosti enakega števila žensk in moških v politiki ni bilo videti (Antić Gaber 2011, str. 229). Po volitvah leta 2014 pa so bile opazne razlike, saj je v Državnem zboru prišlo do povečanja števila poslank. Število se je z 12 povečalo na 34. Lahko rečemo, da je na nekaterih področjih prišlo do napredka, kar kažejo tudi obstoječi podatki, vendar pa je kljub temu delež žensk na vodilnih političnih položajih še zmeraj nižji (Humer in Panić 2015, str. 26).

Nekatere raziskave kažejo, da se pri nekaterih ženskah, ki so visoko izobražene in kvalificirane, pojavlja zelo nizko samozaupanje oz. njegovo pomanjkanje, saj dvomijo v svoje sposobnosti in veščine, v svoj socialni kapital (družbena omrežja moči), priznanost in prepoznavnost, torej v vse, kar bi za uspešno delovanje v politiki potrebovale (Antić Gaber

in Selišnik 2012, str. 401). Ženske, ki so udeležene v politiki, se srečujejo z določenimi pričakovanji ter zahtevami, ki so si nasprotujoče. Dokazovati se morajo na »moškemu« delovnemu mestu, hkrati morajo ohraniti svojo »ženskost« ter dokazati, da se zavzemajo za interese žensk. Prav tako se morajo nenehno dokazovati, da so sposobne opraviti delo enako dobro ali celo boljše kot moški. Še zmeraj bi se naj od političark pričakovalo, da ne glede na svojo politično funkcijo domače delo, torej skrb za otroke in gospodinjstvo, vestno in dobro opravljajo (Rožman in Mencin Čeplak 2012, str. 372). Hkrati pa je potrebno zavedanje, da večja uravnoteženost zastopanosti spolov pri sprejemanju odločitev vpliva na izboljšanje politike in demokracije. Družba lahko veliko pridobi, če se uporabljajo ženski talenti. Nekateri že obstoječe raziskave so namreč pokazale, da vpetost žensk v politiko privede do novih poudarkov ter vprašanj na javnih agendah, vpliva pa lahko tudi na tiste, ki sprejemajo odločitve, saj se lahko bolj odzivajo na hitre družbene spremembe (Woodward 2001, str. 17).

1.2.2 IZOBRAŽEVANJE ŽENSK

Nižji položaj žensk, se je odražal tudi na področju izobraževanja. Za ženske je veljalo, da so nevidna polovica množice ljudi, medtem ko so moški bili aktivni in vidni, kar je za Slovenke veljalo še vse do 19. stoletja (Ribarič 2010, str. 35). Da bi lahko razumeli izobraževanje, šolanje pa tudi vzgojo žensk nekoč, se je potrebno poglobiti v vsakdanje življenje ljudi (Hernja Masten 1998, str. 27).

Izobrazba in vzgoja sta za deklice v srednjem veku v vseh slojih potekali v domači družini. Do razsvetljenstva dekleta niso imela formalnega izobraževanja, kot ga poznamo danes, ne glede na to, ali so bila iz kmečkega ali mestnega okolja. Velik intelektualni premik pa je prinesla reformacija, ki je širila prepričanje, da se naj dekleta učijo le tistega, kar bodo kot gospodinje in matere potrebovale. Vzgoja deklet se je začela že zgodaj, njihova izobrazba pa je zajemala področja, ki so se nanašala na dom in družino. Že od malega so se učile vsega, kar bodo v prihodnosti potrebovale. Med pomembna znanja je spadalo pridelovanje hrane, ženska je skrbela za vrt, na katerem je gojila razno zelenjavo ter zelišča, skrbela pa je tudi za živali. Naslednja pomembna naloga je bila delo v kuhinji, ki je spadalo med prioritete naloge, saj je bila dobra gospodinja »znana daleč naokrog«. Opremljenost hiše in pridelovanje materialov: ženske so same sešile posteljnino, zaradi česar so mogle poznati predelavo lanu in konoplje. Na trgu je prodajala presežek pridelanih dobrin in skrbela za

zdravo družino, kar pomeni, da je poznala nego bolnika, zdravilne rastline in ravnanje z njimi (Hernja Masten 1998, str. 32–34).

Danes je šolanje vse od osnovne šole pa do fakultete nekaj samoumevnega ne glede na spol., nekoč pa je bilo to bistveno drugače kot danes, saj ženske niso imele pravice do šolanja ter pridobivanja splošne izobrazbe. Možnost izobraževanja so imela le dekleta iz višjih slojev (Ribarič 2010, str. 36). Tudi dekleta iz višjih slojev so najprej učili spretnosti, kako organizirati in voditi gospodinjstvo, kasneje pa so dobile še formalno izobrazbo. To so dobile v samostanih, lahko so jih poučevale učiteljice (t. i. *Zuchtmeisterinen*) ali pa so jih poslali na bližnji grad, kjer so bile deležne še drugačne izobrazbe kot na domačem dvoru. Tudi pri plemiških ženskah se je vzgoja začela že zgodaj in temu so posvečali veliko pozornosti. Do šestega oz. sedmega leta so bili otroci v varstvu dojilj, ob doseženi starosti pa se je pričela njihova izobrazba, saj so pri 12 letih veljali za polnoletne. Pomembna znanja, ki jih je bila deležna ženska iz višjega sloja, so bila poznavanje Svetega pisma, poznavanje njegovega zgodovinskega izročila, naukov in moralnih ter etičnih načel, nekatere pa so znale tudi več tujih jezikov (Hernja Masten 1998, str. 32–33).

Le redke ženske, ki so prihajale iz mestnega okolja, so dobile šolsko izobrazbo. To je bilo namreč odvisno od njihovega stanu, položaja pa tudi dela, ki so ga opravljale. Kljub temu je ob koncu srednjega veka za meščane veljalo, da so bili izobraženi bolj kot plemiči. Srednjeveški meščani so se namreč ukvarjali z obrtjo ali trgovino, kjer so posledično o določeni obrti bile izobražene tudi žene obrtnikov in trgovcev, vendar pa je tudi meščanska ženska morala opravljati vsa domača dela kot ženske iz kmečkega okolja, saj je živela v napol agrarnem okolju. Razlika je bila le, da so meščanskim ženskam pri hišnih opravilih pomagale hišne pomočnice (Hernja Masten 1998, str. 35).

Na Slovenskem so bile prve dekliške šole odprte v ženskih samostanih. Slednji so bili edina institucija, ki je ženskam omogočala skoraj edino obliko poklicne uveljavitve. Najstarejši takšen samostan naj bi bil samostan dominikank v Velesovem pri Kranju iz leta 1505. Redovnice so najprej poučevale le dekleta iz višjih družbenih krogov, saj ostale, revnejše ženske oz. podložnice, niso mogle postati redovnice, saj niso bile osebno svobodne. Redovnice so s seboj prinesle že neko predhodno znanje, ki so ga nato v samostanu nadgrajevale ter širile v okolico. Ker so samostani omogočali izobraževanje dekletom, jih lahko štejemo k prvim institucionalnim oblikam ženske emancipacije na Slovenskem (Ribarič 2010, str. 36–37).

Vsak samostan je moral imeti šolo in šolske knjige, ki so spadale k splošni izobrazbi. To so bile gramatika, retorika, aritmetika, dialektika, astronomija, geometrija in glasba. Poleg tega pa so bile pomembne tudi biblija, pridige ipd. Ženske so se lahko šolale le, če so stopile v samostane, slednji pa so začeli počasi »jemati v oskrbo in uk« tudi plemiška dekleta in dekleta iz bogatih meščanskih družin. Dekleta so se tako po nekaj letih lahko vrnila domov ali pa ostala v samostanih (Hernja Masten 1998, str. 37). Kasneje, v času reformacije, sta bili na Slovenskem dve dekliški šoli, ena je bila zasebna, druga javna, šolanje pa je bilo omejeno le na osnovnošolsko izobraževanje. Takratna predhodnica gimnazije, ki se je imenovala stanovska šola, je bila namreč namenjena le fantom. Leta 1598 je bilo šolstvo na Slovenskem prizadeto, saj je protireformacija poleg protestantskih ustanov odpravila tudi dekliške šole (Ribarič 2010, str. 36–37).

Leta 1774 je izšla splošna šolska naredba, po kateri bi se povsod, kjer je to možno, morale ustanovljati javne dekliške šole. Dekleta naj bi se na teh šolah vsaj eno uro na dan učila ročnih del. Vendar pa je določba, ki ženskam omogoča izobraževanje, ostala le na papirju. Redovnice so bile cenejše od učiteljic, zato je upravno-politična oblast to nalogo – vzgojo otrok – raje prepustila njim. Iz tega obdobja izhajajo tudi prvi začetki obrtnega izobraževanja. To so bili pogosto tečaji, med katere štejemo ročna dela, industrijske šole, babiške šole in predilske šole, izvajali pa so se večinoma ob nedeljah in drugih prostih dneh. Dekleta so bila v šolah prisotna v majhnem številu, v trivialkah je bila ena deklica na tri dečke, v glavnih šolah je bilo deklic veliko manj, medtem ko jim normalke ni bilo dovoljeno obiskovati. Leta 1805 so v avstrijsko politično ustavo zapisali, da morajo v šolah na podeželju, kjer so dekleta in fantje skupaj v razredu, slednje ločiti glede na spol, torej dekleta od fantov (Ribarič 2010, str. 37–38).

Novost v šolstvu je prinesla reforma šolstva po zakonu iz leta 1869. Spremembe so dovoljevale, da je prišlo do ustanavljanja ženskih učiteljišč, kar je pomenilo, da so dekleta po ljudski šoli lahko šolanje nadaljevala. Učiteljišča so postala prva vrsta šole, na kateri so lahko ženske nadaljevale šolanje in bile enakopravne moškim. Šole so sicer še zmeraj delili po spolu, torej na ženska in moška učiteljišča. Na to, da so ustanovili ženska učiteljišča, je vplivalo moško nezanimanje za poklic po letu 1869 (Ribarič 2010, str. 38–42). To nas lahko napelje na razmišljanje, da verjetno ženskega učiteljišča takrat še ne bi bilo, če bi se moški še naprej zanimali za ta poklic. Vendar pa je hkrati pomembno omeniti, da se je večina

moških v tistem obdobju upirala, da bi ženskam priznali pravico do enake izobrazbe in jih priznali kot enakovredne kolegice (Serše 1998, str. 51).

Ne glede na enako izobrazbo učiteljic in učiteljev ženske pri opravljanju dela niso bile enake moškim. Omejevala sta jih namreč celibat, kjer je poroka pomenila prostovoljno odpoved službe, in nižja plača. Nižje plače so pogosto utemeljevali s tem, da morajo moški učitelji preživljati svoje družine, zaradi česar potrebujejo več denarja, čeprav samski učitelji niso dobili nižje plače, pa tudi s tem, da morajo moški učitelji hoditi v gostilne, kjer »skrbijo« za svoje družabno življenje. To ženskam ni bilo dovoljeno, zaradi česar tudi niso potrebovale več denarja. Vendar pa te razlike niso vplivale na ženske in njihovo zaposlovanje kot učiteljice, nekaterim je namreč delo predstavljalo ekonomsko neodvisnost pa tudi možnost napredovanja po socialni lestvici (Ribarič 2010, str. 42). Ženske so si z možnostjo izobraževanja začele utirati pot v javno življenje in tradicionalna vloga žensk, po kateri bi naj ženske ostajale doma, skrbele za družino in gospodinjstvo, mož pa je bil tisti, ki je družino preživljal, naj bi se začela razblinjati (Serše 1998, str. 51). Vendar pa tradicionalna vloga žensk ni začela »izginjati«, ženske so postale le dvojno obremenjene, saj so poleg dela, ki so ga opravljale, morale skrbeti in opravljati še domače, nevidno delo, ki se ni porazdelilo med partnerjema. Še zmeraj je obveljalo prepričanje, da je to izključno žensko opravilo.

»Enakost« pri izobraževanju se je pojavila v 20. stoletju, pred tem pa so pod izobraževanje šteli priprave posameznikov na njihovo življenje in družbene vloge. V 20. stoletju so se po Woodu (1987 v Plevnik 2010, str. 19) pojavile »štiri interpretacije koncepta enakih možnosti: enake življenjske možnosti, odkrito tekmovanje za redke priložnosti, enaka vzgoja različno zmognih in neodvisnost izobraževalnih dosežkov od socialnega izvora«. Vendar pa Wood pravi tudi, da se na izobraževanje ne more gledati kot na glavno sredstvo za ustvarjanje enakih življenjskih možnosti, saj bi za to morala biti izenačena tudi druga pomembna zunajšolska področja, kot so kulturna pričakovanja ter družinski dohodek. To pomeni, da je v družbah, v katerih so ženske neenake moškim, nemogoče, da bi šola to »popravila« in dekletom omogočila enake možnosti. Tudi odkrito tekmovanje za redke priložnosti je bolj naklonjeno tistim, ki so v boljšem položaju glede družinskega prihodka ali kulturne naklonjenosti šoli. V tem primeru so dekleta v več primerih v šoli uspešnejša. Pri enaki vzgoji različno zmognih je izpostavljen primer iz Združenega kraljestva, kjer so bili učenci razvrščeni v različne srednje šole, saj bi naj največ pridobili v šoli, ki je primerna za njihove intelektualne zmognosti. Pri tem je šlo predvsem za družinski status, saj so šole

imele različen položaj in posledično tudi različne možnosti zagotavljanja dobrih življenjskih možnosti za učence. Wood je najboljšo možnost videl v zadnjem konceptu, ločevanju izobraževalnih dosežkov od socialnega izvora, vendar pa se je hkrati tudi zavedal, da je slednje težko uresničiti (Plevnik 2010, str. 19).

Razlike med spoloma pri izobraževanju so se dolga leta kazale tudi v Sloveniji, saj se poklici delijo glede na spolno segregacijo. Vse do leta 1998 se na primer dekleta na Srednji policijski šoli niso mogla vpisati v redni izobraževalni program, temveč le v različne usposobljevalne in prekvalifikacijske programe. Razlike med spoloma na področju izobraževanja so se takrat kazale na dva načina: glede na uspešnost pri študiju in glede na izbiro študijske oz. šolske smeri. Slednja kasneje vodi v spolno segregacijo poklicev in delitev poklicev na »moške« in »ženske«. Dekleta so bila že v osnovni šoli pa tudi kasneje uspešnejša od fantov, po drugi strani pa je obstajala klasična delitev poklicev, kar se je kazalo pri izbiri študijske smeri pri dekletih oz. fantih (Kozmik 1998, str. 152–153). Tudi leta 2015 je bilo stanje zelo podobno, saj so bile ženske še zmeraj uspešnejše od moških, skoraj vsa dekleta so stopila v srednjo šolo, tudi pri nadaljevanju izobraževanja je bilo več žensk kot moških, slednje pa so tudi na terciarni stopnji bile številčnejše in hkrati tudi uspešnejše od moških. Vendar pa to ni edina podobnost, podobnost je tudi pri izbiri poklica, saj še zmeraj več žensk kot moških opravlja poklice prodajalke, tajnice, strežnice, gospodinjske pomočnice, vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice (Dragan idr., 2017).

Kljub spremembam v 20. stoletju, ki so imele pomembno vlogo pri izboljšanju družbenega položaja žensk, rezultati raziskovanj kažejo »na neprekinjeno prikrajšanost žensk glede razpolaganja z glavnimi viri za zagotavljanje kakovosti življenja« (Jogan 2014, str. 137). To stanje ima pomemben vpliv na akademske ženske, zaradi česar je v zadnjih 20 letih razvoj ženskih študij doprinesel k pripravljenosti za odpravljanje različnih ovir za vključevanje žensk v te dejavnosti in k naraščanju večje družbene občutljivosti. Ženske so glede na zasedanje najvišjih znanstvenih položajev v univerzitetnih hierarhijah napredovale, napredovale pa so tudi »glede na udeležnost v dejavnostih visoko izobražene populacije« (Jogan 2014, str. 149). Lahko bi rekli, da so se seksistični vzorci zmanjšali, vendar pa so ne glede na zmanjšanje še zmeraj prisotni in lahko pomembno vplivajo na kariero žensk in moških. Slednji ostajajo prisotni v raznih rutinah, ki zadevajo različna področja življenja, izražajo pa se kot prevladujoča stališča in pričakovanja glede t. i. »naravne delitve dela med moškimi in ženskami ter glede ženske odgovornosti za družino in gospodinjstvo« (Jogan

2014, str. 149). Ta stališča in prepričanja vplivajo na reprodukcijo neenakosti med spoloma in hkrati povzročajo tudi nenehen boj žensk za večjo enakopravnost oz. enake možnosti (Jogan 2014, str. 149).

1.2.3 ŽENSKA KOT GOSPODINJA IN MATI

Oakleyjeva (2000, str. 11) je v svoji knjigi gospodinjjo definirala kot žensko, ki »opravlja gospodinjsko delo«, hkrati pa pravi, da gre pri besedi »gospodinja« za združitev dveh besed: »doma« in »žene« (to je bolj razvidno pri angleškem jeziku, kjer gre za združitev »*house*« in »*wife*« v »*housewife*«). Beseda »gospodinja« kaže tudi povezavo med »položajem ženske, zakonom in bivališčem družinskih skupnosti«. »Gospodinja je ženska, ki vodi svoje gospodinjstvo; je gospodarica družine; gospodarjeva žena«.

V moderni družbi je bila značilnost gospodinje, da je bila ta vloga dodeljena izključno ženskam in ne odraslima posameznikoma obeh spolov. Ženska je bila ekonomsko odvisna, imela pa je tudi status nedela, ker ni opravljala »pravega«, ekonomsko produktivnega dela. Ena izmed pomembnih značilnosti je bila tudi, da je bila vloga gospodinje primarna vloga ženske, kar pomeni, da je imela prednost pred drugimi vlogami (Oakley 2000, str. 11). Delo, ki ga je ženska opravljala doma, ni bilo cenjeno, velikokrat so ženske bile preobremenjene, ampak ker je to bila njihova naloga, nekaj, kar morajo opravljati vse ženske, se je zdelo samoumevno, da je to zgolj naloga žensk, v katero se moški ne mešajo.

Pri reproduktivnem delu so imele pomembno vlogo tri institucije: cerkev, družina in šola. Družina je bila tista, ki je imela najpomembnejšo vlogo, saj se je moška dominacija v družini pojavljala že zgodaj. V družini se je posameznica oz. posameznik naučil, katero delo je »rezervirano« za kateri spol. Sledila je cerkev, ki je na ženske gledala s pesimizmom, podpirala pa je družinsko moralo, ki je bila podrejena patriarhalnim vrednotam, ter prepričanje, po katerem so bile ženske manjvredne. Pomembna je bila tudi šola, ki je tudi po tem, ko je bila osvobojena primeža cerkve, še naprej reproducirala patriarhat, h kateremu spada tudi delitev dela glede na spol (Bourdieu 2010, str. 9–100).

Spolno razločevanje prinaša neenakomerno porazdelitev moči, saj če posplošimo, ima en spol določene prednosti, drugemu pa so pripisane slabosti. To pa vpliva na neenakomerno porazdelitev moči, ki šteje v prid moškemu, ki so zaradi svojega spola že od rojstva v bistveno boljšem položaju kot ženske. Podrejenost žensk se je prenašala iz generacije v generacijo kot nekaj »normalnega«, posledično pa so ženske na vseh področjih življenja manj

pomembne in nekje v ozadju. Manjvrednost in podrejenost žensk se kažeta na vseh področjih življenja in delovanja (Furlan 2006, str. 54–55).

Vloga ženske kot gospodinje je družbeno strukturirana. Ženska in moški sta po zakonu »naravni par« in ženska gospodinjsko vlogo prevzame »naravno«. Zakon pa je tukaj viden kot »institucija, sestavljena iz družbeno sprejemljive zveze dveh posameznikov, ki imata vlogo moža in žene« (Oakley 2000, str. 12). Status gospodinjskega dela je povezan s statusom poročenih žensk, kar pomeni, da se podoba gospodinje in podoba žene in matere ne razlikujeta. Lahko bi rekli, da beseda »gospodinja« združuje mater in ženo. Za gospodinje sta značilni zatiranost in prikrajšanost, torej je zanje značilno to, kar je značilno za ženske. Družba ne ceni žensk in tudi gospodinjskega dela ne, kar posledično vpliva na to, da se ne ceni časa, ki ga gospodinje porabijo, da opravijo vsa gospodinjska dela (Oakley 2000, str. 17).

Gospodinjstvo je bilo za ženske zelo pomembno, slednje so imele lasten časopis, izobraževalne tečaje, šole, knjige ipd., le da bi svoje delo čim boljše opravljale. Prisotno je bilo prepričanje, da lahko le dobra gospodinja obdrži svojega moža, v nasprotnem primeru je njun zakon že vnaprej obsojen na propad. V 19. stoletju je bilo prisotno prepričanje, da je »gospodinjstvo pomembno, ker zagotavlja družinsko zadovoljstvo« in da »če je gospodinjstvo zanemarjeno, se mož začne odvracati od doma in od žene« (Leskošek 2002, str. 222–224).

Poleg gospodinjstva je bilo za ženske pomembno tudi materinstvo, ki je bilo njihov naraven poklic. Nekatere so se temu upirale in želele delovati na javnem področju, vendar so še zmeraj bile nemočne. Zakon je bil utemeljen na ideologijah, ki so ženske omejevale na zasebno sfero življenja. Teh je bilo več in Leskošek (2002, str. 208–209) jih v svoji knjigi opredeli kot: »*Dvema gospodarjema ni mogoče služiti*«. To je bilo mišljeno v smislu, da so ženske bile neenakopravne moškim in so svojo vlogo razumele kot služenje možu ter družini, čeprav jim moški niso nalagali dela, temveč je opravljanje nalog bilo del njih. Če bi bila ženska zaposlena in bi želela dobro opraviti plačano delo, bi trpela družina, zato ni mogoče služiti dvema gospodarjema. Vendar pa so nekatere ženske podvomile o vlogi matere kot naravne ženske vloge in so z raznimi razpravami o nezakonskih materah, splavu, ločitvi vplivale na temelje družbene organizacije, ki so bile del katoliškega modela skupnega življenja. Te teme, ki so jih odprle ženske, so kmalu dobile utemeljitev, da je materinstvo najlepši in hkrati najnaravnejši ženski poklic.

»Javno delo žensko odteguje od njenega naravnega poklica«. V času modernizacije so se ženske oddaljile od materinstva, prisoten je namreč bil »konflikt med materinstvom in željo po intelektualnem delu«. Za nekatere je bil ta konflikt zadosten razlog za nezmožnost udeleževanja v javnosti. Dolgo časa so bile podrejene moški dominaciji in njihova primarna naloga je bila skrb za družino, nato pa jih je vsakdanje življenje vse bolj »potiskalo« v smeri vse večje samostojnosti. Socialne razmere so bile tiste, ki so jih po eni strani silile v iskanje zaposlitve, po drugi strani pa so jih ovirale, saj so bile vzgojene za družino in so zato težko videle drugače (Leskošek 2002, str. 210–213).

»Dobre in slabe matere«. Te podobe so bile zelo pogosto opisane. Ženske, ki so lastne potrebe dajale pred svoje otroke, so bile označene kot ženske brez emancipacije. Če so se udeleževale plesov ali drugih družabnih dolžnosti, so bile obtožene, da ne gojijo materinske ljubezni, slednje pa bi naj »primanjkovalo« tudi po rojstvu otroka. Če otroka niso dojile zaradi »lahkomiselnosti«, si niso zaslužile »svetega imena »mati«. Dobra mati je bila označena kot skrbna, krepostna, takšna, ki se zaveda svojih dolžnosti in nalog (Leskošek 2002, str. 213–214).

»Materinstvo kot dolžnost ali kot izbira«. V zgodovinskih zapisih je bilo materinstvo videno in predstavljeno kot dolžnost ženske. Z materinstvom niso v ospredju več njene potrebe, temveč potrebe otrok in moža. Ženska bi naj zares zaživela šele po rojstvu otrok, torej ko postane mati (Leskošek 2002, str. 214).

»Materinske pravice«. Pri tej ideologiji so začeli razlikovati med poročenimi in neporočenimi ženskami in posledično so se razlikovale tudi njihove pravice. Poročene niso imele pravice za delo v javnosti, saj so vezane na družino, medtem ko so se neporočene ženske lahko zaposlile v javni sferi. Na področju javnega so bile ženske možu enakopravne, v zasebni sferi pa so bile tihe, ubogljive, nesebične ipd. Žene, ki so bile le doma in se ukvarjale s »svojimi« nalogami, so čez čas postale nejevoljne, histerične. Da bi bila družina srečna, bi bile potrebne enake pravice in svoboda za ženske in moške (Leskošek 2002, str. 216–217).

»Dvoje trpljenj«. Ker je bila določena in je veljala družbena konstrukcija materinstva, so bile ženske, ki so odstopale od te norme, stigmatizirane. Posebej zaznamovani sta bili vloga mačehe, za katero je veljalo, da je bila zmeraj videna kot tujka, dodeljene pa so ji bile še lastnosti, ki so jo označevale kot negativno osebo, in vloga »jalove ženske«. Za slednjo je veljalo, da je tako telesno kakor duševno nepopolna (Leskošek 2002, str. 218). Obveljalo je

namreč prepričanje, da je popolna ženska tista, ki lahko ima otroke. To je njihova »naravna« vloga in tista ženska, ki ni mogla imeti otrok, je sebe dojemala kot nepopolno in nesrečno, saj ni mogla opravljati vloge, za katero je bila rojena.

Materinstvo in gospodinjstvo sta vlogi, ki jima je bilo v preteklosti zelo težko ubežati. Tako kot je bilo za materinstvo značilno, da je to najlepši poklic, je ženski prirojeno, je njena naravna vloga, da postane prava ženska šele z materinstvom ipd., je bilo tudi za gospodinjstvo značilno, da je to žensko opravilo, ki je moralo biti opravljeno, hkrati pa se je po kakovosti opravljenega dela merila ženskost gospodinje. Tudi delo v gospodinjstvu je bilo naravni poklic ženske, ženska ga opravlja, ker je del nje, ker s tem izraža ljubezen, za to pa ni plačila (Leskošek 2002, str. 221–231). Če bi se trudile za zaposlitev, politično aktivnost, nadaljnje izobraževanje ali karkoli drugega, kar poteka zunaj družine in gospodinjstva, bi se od njih pričakovalo, da se počutijo krive, ker so se izneverile svoji »naravni« vlogi (Jogan 2014, str. 147).

Medtem pa je za osebe brez premoženja v začetku 20. stoletja veljala prepoved poročanja. To je pripeljalo do rojevanja nezakonskih otrok, ki so bili brez pravic ter označeni kot »produkt osebne nemoralnosti grešnic in grešnikov« (Leskošek 2002, str. 74). Zunajzakonska skupnost je bila s strani katoliške cerkve označena kot grešna in posledično tudi prepovedana. Usoda žensk z otroki, ki niso bili rojeni v zakonski zvezi, je bila individualen problem, materinstvo zunaj zakona pa je bilo videno kot patologija, zaradi česar so bile ženske zakonsko preganjane. Krivdo za nezakonskega otroka je nosila ženska, medtem ko je bil moški razbremenjen vseh dolžnosti. To, da je bila krivda izključno ženska, je imelo praktične učinke za posvetne oblastnike, saj so bili razbremenjeni vseh odgovornosti in dolžnosti. Ženske pa so bile zaznamovane, preganjane ter pogosto izgnane iz skupnosti. Za svoj »greh« so bile deležne tudi sramotilnih kazni, katerih posledice so čutili otroci (Leskošek 2002, str. 74–75). Nekatere ženske so v tridesetih letih 20. stoletja namerno zanosile zunaj zakonske zveze, saj so želele otroka, ne pa tudi moža. Pogosto so to bile izobražene ženske, ki jim je bilo za družbene predsodke vseeno, prav tako pa so bile na svoje otroke ponosne. To je pripeljalo do raznih argumentacij, kjer je bila glavna skrb korist otroka. To, da bodo otroci odrasli brez očeta in da ta ne bo imel vpliva nanje, je predstavljalo problem. V patriarhalni družbi je namreč oče oz. moški tisti, ki svoja znanja prenaša na otroke (Leskošek 2002, str. 80–81).

Dolgo časa je bil za ženske primarni prostor dom, njeno področje delovanja pa je bilo omejeno le na zasebno sfero življenja. Od druge svetovne vojne naprej so se vloge, namenjene ženskam, bistveno preoblikovale in materinstvo ter gospodinjstvo nista več temeljna predpostavka ženske identitete (Šori in Humer 2015, str. 114). Ženske so prioritete dale tudi drugim področjem v življenju, eno izmed teh je zaposlitev. Slednja omogoča posameznici ekonomsko neodvisnost ter možnost izpopolnitve same sebe, vendar pa se zaradi »prirojenih« tradicionalnih vlog na mnogih področjih srečujejo z različnimi predsodki, stereotipi pa tudi diskriminacijo.

Švab (2001, str. 103–104) v svoji knjigi pravi, da se delež žensk, ki se ne odločajo za otroke, večja, odkar materinstvo več ni ekskluzivna ženska identiteta in prioriteta. Vendar pa tukaj poudarja, da je to potrebno razumeti v smislu spreminjanja prioritet v življenju vsake posameznice. Pravi, da bolj kot za to, da se ženske več ne odločajo za materinstvo, gre za to, da imajo možnost, da se za materinstvo odločijo, kar se pogosto kaže pri odlaganju materinstva na poznejša leta.

1.2.4 ŽENSKA NA TRGU DELOVNE SILE

Ženske so se na trgu delovne sile začele pojavljati že pred drugo svetovno vojno in njihov delež je bil že takrat precej visok. Po vojni se je število žensk, udeleženih na trgu dela, le še povečevalo (Jogan 2004 v Prijon 2012, str. 42). S pojavom industrializacije je prišlo do vse večjega števila zaposlovanja žensk predvsem v tekstilnih in usnjarsko-čevljarških panogah, vse večji delež žensk na trgu zaposlitve pa je vplival na zmanjšanje števila žensk, ki so opravljale le skrbstveno in gospodinjstvo delo (Glazer 1998, str. 201). Ženske so bile velikokrat napeljane na odločitev med družino in poklicem. Razlog za to lahko najdemo v tradicionalni delitvi dela, kjer je skrbstveno delo rezervirano za ženske, moški pa je udeležen na področju javnega (Kozmik 1998, str. 148). Ravno možnost udeleževanja na trgu delovne sile je ženskam po eni strani omogočila »osvoboditev« od gospodinjstvenega dela in ekonomsko neodvisnost, vendar pa po drugi strani to ne pomeni, da so ženske popolnoma prenehale z opravljanjem domačih opravil. Pomeni le, da so z udeležbo pri plačanem delu postale dvojno obremenjene, saj so vsak dan poleg redne zaposlitve opravljale še domače, neplačano, skrbstveno delo.

Ko so ženske stopile na trg delovne sile in se zaposlile, so postale ekonomsko in socialno neodvisne od moških in posledično so lahko zahtevale tudi ločitev. Ko so bile še odvisne od njih, so ločitev lahko preživele le, če so našle drugega partnerja, prav tako je bila ločitev

redka, ponovna poroka pa pogosto stigmatizirana. Leta 1964 je stopnja ločitev narasla, stigmatizacijo ponovne poroke pa je zamenjala stigmatizacija samskosti. Danes plačana zaposlitev ženskam omogoča ekonomsko neodvisnost od moških ter možnost preživetja brez neželene poroke (Goody 2003, str. 230).

Na trg plačanega dela so ženske stopile istočasno kot moški, le pod drugačnimi pogoji in z drugačnimi posledicami. Za ženske je bilo značilno, da imajo osrednjo vlogo, saj je bilo njihovo delo nepogrešljivo, njihova vloga in udeležba pri opravljanju družinskega dela sta bili samoumevni, industrializacija pa je preoblikovala pomen gospodinjskega dela. Če sta se proizvodnja in poraba v hišnem gospodarstvu prepletali, sta se v novem obdobju družina in ekonomija ločili. Na novo se je oblikoval pomen gospodinjskega dela, h kateremu po novem več ni spadala pridobitna dejavnost, temveč vse bolj poraba dobrin. Ženske so znotraj gospodinjstva opravljale le še nekaj obveznosti, ki so v modernem svetu dobile nove razsežnosti. Žensko, gospodinjsko delo je postalo neproduktivno delo (Žnidaršič Žagar 2007, str. 18).

Ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja so se za ženske odprle nove možnosti, s katerimi so lahko spremenile svoj položaj. Takrat so dobile nekatere pravice, kot so pravica do lastne lastnine in dohodka, volilna pravica, pravica do izobraževanja in enakopravnost v starševstvu. Večina žensk v zahodni Evropi je v času prve in druge svetovne vojne ostala doma in bile odvisne od svojih mož, medtem ko so se ženske drugod zaradi pomanjkanja delovne sile zaposlovale. Mož je bil edini vzdrževalec družine, saj je bil samo on udeležen na trgu delovne sile in je za svoje delo dobival plačilo, ženske pa so prav tako delale, vendar so bile pri delu omejene na zasebno življenje, za svoje delo pa niso dobile plačila (Černigoj Sadar 2000, str. 32).

Ženske so z vstopom na trg dela uporabile svoje spretnosti, kar pomeni, da se je na trg dela prenesla tradicionalna delitev dela na moška in ženska opravila. Slednja je kasneje prerasla v delitev na ženske in moške poklice. Poleg dela se je na moderni trg plačanega dela »prenesla tudi tradicionalna neproduktivna narava teh ženskih del in se prevedla v njihovo vrednost« (Žnidaršič Žagar 2007, str. 19). V 19. stoletju, ko so ekonomisti trg dela poskušali oblikovati kot »prostor moških, aktualnih in potencialnih družinskih očetov in skrbnikov, so bila ženska dela ocenjena kot manj produktivna, manj profesionalna in manjvredna« (Žnidaršič Žagar 2007, str. 19). Posledično so bila ženska dela tudi plačana manj. Iz tega obdobja so se obdržali tudi nekateri indikatorji moške superiornosti in ženske inferiornosti,

ki so vplivali na to, da so ženske slabše plačane od moških, poklici, v katerih so prevladovale ženske, so se feminizirali in posledično padli po družbeni lestvici navzdol. Zaposleni v teh poklicih nimajo možnosti napredovanja oz. so te slabe, imajo nižje plače in slabši ugled. Prav tako pa je še zmeraj prisotna delitev poklicev in dela na moške in ženske (Žnidaršič Žagar 2007, str. 19–20).

Ker so še zmeraj ženske opravile večino neplačanega dela, jim je to ustvarjalo dvojno obremenitev, saj so poleg plačane zaposlitve opravljale še domače gospodinjsko delo in skrb za otroke in družino, včasih pa so morale skrbeti še za ostarelega člana družine. Da bi se zavedali problema, lahko pogledamo primer, ki kaže, da moški v industrijskih državah porabijo dve tretjini časa za plačane dejavnosti, medtem ko ženske za dve tretjini svojega časa ne prejmejo plačila (Černigoj Sadar 2000, str. 36). Vendar pa so zaradi neenake delitve dela v gospodinjstvu na trgu delovne sile prikrajšane tudi tiste ženske, ki z neplačanim delom niso obremenjene, saj delodajalec lahko predpostavlja, da posameznica takšne obremenitve lahko ima oz. jih bo imela (Černigoj Sadar in Verša 2002, str. 401).

Glazer (1998, str. 201) pravi, da se je položaj žensk po drugi svetovni vojni s pojavom enakosti med spoloma bistveno spremenil, hkrati pa dodaja, da so kljub sistemski in formalni enakosti ženske v 50. letih predstavljale kar 70–80 odstotkov iskalcev zaposlitve. Prav tako je za ženske veljalo, da morajo poleg službenih obveznosti opravljati tudi družinske, da je možnost, da bodo večkrat odsotne, zanje je bila značilna zaposlitev za krajši delovni čas ipd. Zaradi tega so bile pogosto s strani delodajalcev označene kot neprilagodljive, manj zanesljive ter nestalne. Tukaj lahko zelo izrazito vidimo, da je enakost bila prisotna le »na papirju« in nikakor ne tudi v vsakdanjem življenju. Do tega je prišlo zaradi tradicionalne neenakosti med spoloma, po kateri ženske niso imele mesta v javni sferi, temveč je bilo to namenjeno izključno moškim.

V zahodnih industrijskih in poindustrijskih družbah ima pomembno vlogo spolna segregacija, ki je poleg spolne neenakosti tudi proces, ki vpliva na njeno lažjo produkcijo in reprodukcijo. Pri ugotavljanju spolne segregacije na trgu delovne sile je pomembno razvrščanje poklicev na »moške« in »ženske«. Slednji so namreč v hierarhičnem odnosu, v katerem imajo nekateri večji družbeni ugled, so bolje plačani, prinašajo večjo socialno varnost ter zagotavljajo večjo družbeno moč kot drugi. Spolna segregacija je prisotna tudi v izobraževalnem sistemu, in sicer tako v srednjih šolah kot tudi na visokih šolah ter fakultetah. Na tehniških šolah, kot so poklicne in strokovne, prevladujejo predvsem moški,

na šolah, kjer se izobražujejo za poklice na področju izobraževanja, osebne nege, zdravstva in socialnega varstva, pa prevladujejo ženske. To segregacijo imenujemo horizontalna segregacija, vertikalna segregacija pa zadeva zaposlovanje žensk na nižje vrednotenih delovnih mestih. Delovna mesta, ki jih zasedajo ženske, imajo pogosto tudi manjšo družbeno moč ter slabše delovne pogoje. Za Slovenijo je na primer značilno, da imajo zaposlene ženske v povprečju boljšo izobrazbo od moških, vendar jih je na višjih, vodilnih delovnih mestih manj kot moških. Čeprav se delež žensk na vodilnih delovnih mestih, ki so nekoč bila rezervirana le za moške, povečuje, se te še zmeraj srečujejo s steklenim stropom. Stekleni strop je »nevidna pregrada za nadaljnje napredovanje, ki izvira iz zapletenih sklopov struktur v organizacijah, ki jih vodijo moški in ženskam onemogoča zasesti odgovorne položaje« (Černigoj Sadar in Verša 2002, str. 412–413). Ženske se na trgu delovne sile ne srečujejo le s prikrito ali odkrito diskriminacijo, ampak imajo pri tem pomembno vlogo že obstoječe družbene prakse, ki na simbolni in nezavedni ravni vplivajo na »procese subjektivizacije in identifikacije« (Podreka in Antić Gaber 2015, str. 69). To pomeni, da čeprav je posameznik kot oseba avtonomen, je poleg tega še zmeraj pod vplivom odločitev, ki so povezane z moralnimi »normami« vsakdanjega življenja. Posameznikove izbire so zmeraj pod vplivom nekih družbenih okoliščin, ki lahko na njihove odločitve, kot so izbira poklica pri šolarjih ali pri delodajalcih, ki iščejo kandidate za delovna mesta, vplivajo zavedno ali nezavedno (Podreka in Antić Gaber 2015, str. 69–70).

1.2.4.1 USKLAJEVANJE DELA IN DRUŽINE

Višanje izobrazbe in posledično večje vključevanje žensk na trg delovne sile povzročata dileme in probleme glede uspešnega usklajevanja zaposlitve, tj. plačanega dela, in neplačanega, družinskega dela. Izbira enega na račun drugega lahko pri ženskah povzroča razne stiske, občutke dvoma, krivde ipd., še posebej, če poskus uspešnega usklajevanja javne in zasebne sfere spodleti. Pogosto je prisotno prepričanje oz. predsodek, po katerem ženska ne more biti hkrati karierno uspešna ženska ter dobra mati in žena, saj bi naj pri ženskah, ki imajo uspešne kariere, družine bile zapostavljene. Zaradi tega se družina pogosto odloči, da bo ženska prevzela večji del skrbstvenega dela, mož pa bo udeležen na trgu delovne sile. Lahko se zgodi, da ženske po rojstvu otroka ostanejo doma ali pa sprejmejo slabše plačano delo, z nezmožnostjo napredovanja, medtem ko imajo moški možnost kariernega napredovanja (Sedmak in Medarič 2007, str. 94).

Raziskava iz leta 2006, ki je zajemala štiri države, Nemčijo, Poljsko, Italijo in Slovenijo, kaže, da se med državami pojavljajo precejšnje razlike pri zaposlovanju žensk in da je v Sloveniji vključenost žensk na trgu delovne sile precej visoka. V Sloveniji gre večinoma za zaposlitve za polni delovni čas, medtem ko je v ostalih državah veliko zaposlitev za krajši delovni čas. Rezultati raziskave kažejo, da v vseh štirih državah ženske dnevno namenijo več časa za gospodinjska opravila, izstopajo pa ženske iz Slovenije in Poljske, ki gospodinjskemu delu posvetijo največ časa. Ženske v Sloveniji, ki so na višjih, vodilnih položajih, so bistveno bolj obremenjene z gospodinjskim delom v primerjavi z moškimi na podobnih delovnih mestih. Tudi družinskemu času več pozornosti posvetijo ženske kot moški. Medtem ko so rezultati pokazali, da več časa gospodinjskemu delu namenijo ženske, pa so na vprašanje, kjer so spraševali, kdo v družini skrbi za gospodinjske zadeve, v Sloveniji, Nemčiji in na Poljskem odgovorili, da se delo v enaki meri razporedi med partnerjema, čeprav je tako meni več moških kot žensk. Slednje menijo, da za gospodinjska opravila bolj skrbijo one. V vseh državah so s skrbjo za otroke in družino ter gospodinjska opravila bolj obremenjene ženske. Tiste, ki so zaposlene, so obremenjene dvojno, saj poleg delovnih obveznosti opravijo še večino domačih del. Tukaj je zanimivo omeniti, da večini žensk iz Slovenije uspeva usklajevati delovne in družinske obveznosti. Avtorici se zato vprašata, ali je to posledica tega, da za Slovenske velja, da smo bolj »navajene« večjih obremenitev ali pa si težje priznamo, da ne zmoremo. Poudarjata pa tudi, da lahko »izražena nezmožnost uspešnega usklajevanja družinskega življenja in dela ponudi dvom v sposobnost in učinkovitost zaposlene ali še huje, v njeno uspešnost materinjenja« (Sedmak in Medarič 2007, str. 94–106). Morda je to tudi razlog, da posameznica ne izraža svoje obremenjenosti, saj bi v nasprotnem primeru lahko mislili, da slabo opravlja delo, za katerega dobi plačilo, pa tudi, da je posledično slaba mati. Kot je že omenjeno, so se ženske pogosto morale odločati med plačanim in družinskim delom, saj obojega naj ne bi zmogle.

Kako uskladiti plačano in neplačano skrbstveno delo, je eno izmed pomembnejših vprašanj, ki so ga k drugim enako pomembnim družbenim vprašanjem umestili zelo pozno, šele konec 20. stoletja. Na dnevni red je to vprašanje postavila zahteva po zagotavljanju enakih možnosti za oba spola, prizadevali pa so si odstraniti oz. preprečevati diskriminacijo žensk. Na razširitev politike glede neenakosti med spoloma v evropskih državah je pomembno vplivalo več dejavnikov. Za enakost so si prizadevali tako OZN kot tudi različne neformalne in formalne skupine, pomembno vlogo pa so imele predvsem evropske ženske, ki so se vse bolj organizirale za delo v OZN. Tako so dosegle, da je leta 1985 na svetovni konferenci v

Nairobiju bilo načelo integracije spolov eden izmed ciljev razvojnih politik. Deset let kasneje v Pekingu je bil ta cilj tudi formalno sprejet. Pomembno vlogo pri uresničevanju enakosti spolov so imele tudi države Evropske unije, predvsem Švedska in Finska, ki sta na tem področju imeli veliko izkušenj, in posledično so lahko vplivale na preusmeritev politike v državah znotraj nje. Glavni cilj ni bil več le pomagati ženskam, temveč spremeniti spolno določene strukture v smeri večje prijaznosti do žensk oz. obeh spolov. Po sprejemu načela integracije enakih možnosti spolov v državah Evropske unije sta pomembni dve strategiji za odpravljanje neenakosti, ki se hkrati med seboj tudi dopolnjujeta. To so spolno specifični ukrepi, ki bi naj z odpravljanjem obstoječih neenakosti podpirali ženske, in integracija enakih možnosti, ki na vseh ravneh teži k preobrazbi institucij (Jogan 2007, str. 131–133).

119. člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti pomeni formalne začetke načela enakega obravnavanja moških in žensk. Evropski svet je kasneje sprejel še razna priporočila, resolucijo in direktive, ki vplivajo na uvajanje načela enakih možnosti in enake obravnave ne glede na spol. Ena izmed teh, ki zadeva zaposlovanje žensk je direktiva Enako plačilo za moške in ženske, ki pravi, »da je treba za enako delo ali za delo, ki se mu pripisuje enaka vrednost, odpraviti vsakršno diskriminacijo na podlagi spola pri vseh vidikih in pogojih plačila«. Naslednja direktiva, ki govori o tem, da ne sme biti prisotna nobena spolna diskriminacija, še posebej glede na družinski ali zakonski status, je direktiva o enakem obravnavanju moških in žensk glede dostopa do zaposlitve, poklicnega usposabljanja in napredovanja ter delovnih pogojev. Direktiva o enakem obravnavanju v zadevah socialne varnosti zadeva zakone in določila glede zaščite v primeru bolezni, starosti, invalidnosti, poklicnih bolezni ipd. Poznane so še direktiva o uporabi načela enakosti v kmetijski dejavnosti in pri samozaposlitvi ter zaščiti samozaposlenih žensk med nosečnostjo in materinstvom, direktiva o delovnih pogojih in pravicah nosečih delavk ter direktiva o starševskem dopustu, ki daje »delavcem moškega in ženskega spola pravico do neplačane starševske odsotnosti, ki traja vsaj tri mesece in do odsotnosti z dela ob nepredvidenih nujnih dogodkih v družini« (Černigoj Sadar in Verša 2002, str. 414–415).

Pomemben dejavnik, ki je vključen v strategijo enakih možnosti, je zmanjšanje razlik med spoloma. Ta dejavnik zadeva dostop do trga delovne sile, zastopanje v kariernih možnostih, panogah in poklicih. Da bi ženske lahko napredovale, morajo države Evropske unije uresničevati načrte, ki bodo to omogočali. Naslednji dejavnik je usklajevanje zahtev dela in družinskega življenja. Na to se nanaša izboljšanje na področjih starševskega dopusta,

kariernih prekinitev, zaposlovanje za nepopolni delovni čas ipd. Zadnji pomemben dejavnik pa je olajševanje reintegracije na trg delovne sile, kar je še posebej pomembno za ženske, ki se po daljši odsotnosti ponovno zaposlujejo (Černigoj Sadar in Verša 2002, str. 416).

Slovenska zakonodaja je staršem pri usklajevanju plačanega dela in starševskih obveznosti naklonjena. Slednja in socialna politika na področju starševstva v času tranzicije nista nazadovali, temveč sta se na nekaterih področjih celo izboljšali. Zakon o delovnih razmerjih tako na primer ščiti starše na starševskih dopustih ter hkrati določa, da v tem času ne smejo biti odpuščeni, Zakon o enakih možnostih je podlaga za enakopravnost obeh spolov na trgu delovne sile, Zakon o starševstvu in družinskih prejemkih pa staršem omogoča razne oblike starševskih dopustov ter nadomestil med dopusti, hkrati pa z očetovskim dopustom spodbuja tudi večjo udeležnost moških, torej očetov, pri skrbi za otroke (Kanjuo Mrčela 2007, str. 17).

Podatki iz leta 2006 kažejo, da čeprav so bile ženske bolj izobražene kot moški, dosegale so višjo izobrazbeno stopnjo in usposobljenost, jih je bilo na najvišjih in najbolj plačanih delovnih mestih le tretjina. Pomembno je omeniti tudi, da so ženske za opravljeno delo v povprečju dobile 93 odstotkov bruto plače moških. Pri poklicih, kot so upravljalci strojev, industrijski izdelovalci, sestavljavci, torej pri bolj »moških« poklicih je bila razlika v plači še večja, in sicer so ženske dobile 75 odstotkov plače moških. V zdravstvu in socialnem varstvu so ženske za svoje opravljeno delo dobile 70 odstotkov moške plače, čeprav v tej stroki prevladujejo predvsem ženske (Kralj in Renner 2007, str. 213–214). Tudi podatki iz Eurostata (2014) nam za leto 2014 v industriji, gradbeništvu in storitvah (ni podatkov za javno upravo in socialno varstvo) kažejo, da so ženske prejemale za 8,73 odstotkov manjšo plačo kot moški. Tukaj lahko opazimo zelo izrazito diskriminacijo, ki pa jo Zakon o delovnih razmerjih prepoveduje. 6. člen tega zakona pravi, da mora delodajalec delavcu ne glede na raso, spol, nacionalno, socialno ali etično poreklo, barvo kože, invalidnost, starost, spolno usmerjenost, družinsko stanje itd. omogočati enako obravnavo tako pri zaposlovanju, usposabljanju in napredovanju kot tudi pri plačah ter drugih prejemkih iz delovnega razmerja (Zakon o delovnih razmerjih, 2013).

Jogan (2014, str. 149) pravi, da ženske kažejo nižjo samozavest kot moški in jim to predstavlja notranjo oviro za napredovanje. Pravi, da se »nižja samozavest žensk lahko razume kot posledica androcentrično določenih splošnih razmer, ki jih spremljajo spolno določene razlike v stopnjah tveganja glede položaja žensk na trgu dela«. Vse to bi naj

vplivalo na bolj ali manj prikrajšan in neenak položaj žensk. Hrženjak (2007, str. 34–35) pa pravi, da so pravice, ki bi naj omogočale enakost spolov oz. formalnopravno enakost, pojmovane kot univerzalne pravice. To pomeni, da so v javni sferi, ki je nekoč »pripadala« moškim, prisotne norme, ki so postavljene glede na moške standarde, ki bi naj bile »univerzalne« norme. Če torej ženske želijo enakovredno delovati in se priključiti v javno sfero, se morajo prilagoditi tem moškim oz. dominantnim normam, ki v javni sferi prevladujejo.

1.3 DRUŽINA IN SPREMEMBE SKOZI ČAS

Najpomembnejše spremembe na področju vsakdanjega življenja zajemajo seksualnost, ljubezen, odnose, partnerstvo in starševstvo, hkrati pa jih je mogoče zaznati tudi na področju družinskega in intimnega sveta. Za predindustrijske družbe je bila značilna patriarhalnost, središče družine oz. družbe pa sta bila ekonomija in delo. Podobno je bila tudi za moderno jedrno družino značilna neenakopravnost med spoloma, kjer je bil moški viden kot skrbnik, hranitelj družine, ženska pa je bila gospodinja (Ule in Kuhar 2003, str. 49).

Družina je v tradicionalnih agrarnih družbah imela osrednji položaj v družbeni organizaciji. Takrat se življenje še ni delilo na javno in zasebno, temveč je bilo prepleteno. Ker tržišče še ni bilo razvito, so družine same pridelovale dobrine in opravljale storitve za lastne potrebe, pri proizvodnji pa so po svojih zmogljivostih sodelovali vsi družinski člani. Vse, kar je posameznik delal in doživljal, se je tako odvijalo v družinskem, domačem gospodinjstvu. Poleg proizvodne funkcije je v družini bil pomemben tudi družinski odnos, ki je veljal za nekakšen idealen model. Po njem so se namreč zgledovale tudi druge družbene institucije, kot so na primer cerkev, država, cehi, kjer so se tako kot v družini utrjevali patriarhalni odnosi (Boh 1986, str. 130–131). Ko je prišlo do ločitve delovnega in družinskega življenja, je meščanska družina postala območje počitka, reprodukcije, oddiha in razvedrila družine. V meščanski kulturi je bilo značilno, da je bila družina podrejena nalogam in pristojnostim meščanske žene, za katero pa je veljalo, kot je že omenjeno, da ji je bila ta naloga »namenjena«. Ker je bil moški tisti, ki je služil denar, je ženi omogočal, da je imela dovolj časa in sredstev za opravljanje teh nalog. Posledično je bila ženska izolirana od družbe. Takšen meščanski model družine je bil zaželen tudi za druge sloje (Studen 2015, str. 90–91).

Patriarhat je bil prisoten in značilen tudi za seksualno življenje, kjer je šlo predvsem za podporo družbenim normam, ki so zadevale dedovanje lastnine in lastništvo. Vendar pa je tudi na področju zasebnosti v času klasične moderne prišlo do sprememb, seksualnost se je

ločila od reprodukcije, oblike družinskega življenja pa so se pluralizirale. To pomeni, da se poleg klasične, jedrne družine pojavljajo še druge oblike družin, ki so bile nekoč videne kot »nepopolne«. To so npr. enostarševske, reorganizirane, razširjene ipd. Družina vse bolj postaja socialno-emotivna skupnost, vse bolj pa izgublja pomen ekonomske skupnosti. Ljudje v partnerstvo več ne vstopajo zaradi materialnih koristi, temveč zaradi romantične ljubezni (Ule in Kuhar 2003, str. 49).

Ker ni več le ene klasične oblike družine, so se pri definiciji pojma družina pojavljale težave. Obstaja namreč veliko socioloških definicij, ki pa se med seboj razlikujejo. Pri večini definicij je osnovni poudarek na tem, da »družino opredeljujejo kot vsaj dvogeneracijsko skupnost in družbeno institucijo, ki skrbi za otroke«. Podobno so razmišljali tudi strokovnjaki pri OZN, ki so zagovarjali, da »družino predstavljajo vsaj en (odrasel) človek ali skupina ljudi, ki skrbi za otroka/e in je kot taka (torej kot družina) prepoznana v zakonodajah ali v običajih držav članic« (Rener 2006, str. 16). Na osnovi te definicije je bila oblikovana tudi tipologija družin, ki razlikuje med jedrnimi družinami, kamor so uvrščene biološke in socialne jedrne družine staršev in otrok, enostarševske družine ter adoptivne družine, razširjenimi družinami, med katere prištevamo tri- ali večgeneracijske družine, poligamne družine ter plemenske razširjene družine, in reorganiziranimi družinami, to pa so dopolnjene ali vzpostavljene družine, družine, ki živijo v skupnostih ali pa reorganizirane družine istospolnih partnerjev (Rener 2006, str. 17).

Družine se vse pogosteje odmikajo od modernega modela jedrne družine, za katero je značilno, da jo sestavlja heteroseksualni par, ki je poročen in ima otroke. Družina je še zmeraj temeljna institucija družbe, vendar se spreminjajo družinske vloge, delitev družinskega dela, spremembe pa se kažejo tudi pri spolni in starostni strukturi. Kljub spremembam ima družina še zmeraj nekatere moderne indikatorje, še zmeraj v njej potekajo procesi, kot so socializacija otrok in psihična stabilizacija odraslih. Pri spremembah pa gre predvsem za uveljavljanje raznolikosti in spreminjanja, kar se kaže kot temeljno načelo družinskega delovanja. Spreminjanje družin in družinskega življenja se v pozni moderni najboljše kaže skozi proces pluralizacije družinskih potekov, kjer pa ne gre le za spreminjanje življenjskih potekov, temveč tudi za naravo njihovega vzpostavljanja (Švab 2006, str. 63–64).

Proces pluralizacije družinskih potekov je mogoče zaznati v spremembah maritalnega vedenja, naraščanju števila reorganiziranih družin, kjer je posledično vse več enostarševskih

družin, ki kasneje lahko ponovno postanejo dvostarševske, prihaja tudi do podaljševanja mladosti ali do krajšanja obdobja aktivnega starševstva. Lahko rečemo, da družinskega življenjskega poteka ne moremo določiti po nekih kriterijih in ga predstaviti kot model, saj postaja vse bolj nedoločljiv in spremenljiv. Za maritalne spremembe je značilno, da se povečuje število razvez, upada delež porok in narašča število kohabitacij. Pomemben dejavnik sprememb maritalnega vedenja je naraščanje števila neformalnih zvez oz. deformalizacija partnerskih razmerij, pomeni pa tudi upad socialnega pomena zakonske zveze (Švab 2006, str. 64–65). Če pogledamo statistične podatke za Slovenijo, nam pokažejo, da so leta 2013 bile 3 poroke na 1000 prebivalcev, leta 2014 je delež teh rahlo narasel, in sicer na 3,2 poroke na 1000 prebivalcev. Leta 2015 je delež porok ponovno upadel na 3,1 poroke na 1000 prebivalcev. Z upadom deleža porok je narasel delež razvez: leta 2013 je bilo 1,1 razvez na 1000 prebivalcev, leta 2014 in 2015 pa je delež bil enak – 1,2 razveze na 1000 prebivalcev. Pomembna indikatorja maritalnih sprememb sta tudi zviševanje starosti ob prvi poroki ter fenomen ponovnega poročanja. Podatki za Slovenijo kažejo, da se je leta 2013 največ ženinov poročilo v starostni skupini 30–34 let, neveste pa so ob prvi poroki bile stare 25–29 let. Leta 2014 je povprečna starost ženina upadla, in sicer jih je bilo največ ob prvi poroki starih 25–29 let, prav tako je bilo tudi največ nevest leta 2014 v tej starostni skupini. Podatki za leto 2015 so podobni podatkom iz leta 2013, saj je starost moških ob prvi poroki ponovno narasla in jih je največ spadalo v starostno skupino 30–34 let, medtem ko so ženske ob prvi poroki leta 2015 ostale v starostni skupini 25–29 let (Statistični urad RS, 2017a). Glavni razlog, da se posamezniki za sklenitev zakonske zveze odločajo kasneje v življenju je LAT (living apart together) oz. podaljševanje mladosti. Vse večje število mladih se odloča za študij na dodiplomski in kasneje tudi podiplomski ravni in posledično prihaja do daljšega obdobja izobraževanja. Poleg tega pa je prišlo tudi do sprememb vrednot. Čeprav sta mladim družina in zasebnost zelo pomembni, imajo o njima drugačne predstave kot starejše generacije. Za oblikovanje lastne družine se odločijo pozneje, prednost dajejo izobraževanju in karieri pa tudi osebnostnemu razvoju in prostemu času, zaradi česar lahko rečemo, da so se strategije odločanja za oblikovanje družine močno spremenile (Švab 2006, str. 66).

Ko model jedrne družine izgublja svoj monopol, se odpirajo druge alternative in oblike družine. Narašča število odraslih, ki se ne odločijo za otroke, rahlja se tradicionalna zveza med zakonskim stanom in starševstvom. Materinstvo brez očeta otrok je danes položaj, ki ga ženska lahko svobodno izbere, narašča pa tudi delež očetov s svojimi otroki. Slednje več

ni videno kot neka tragična usoda, kot je to bilo v preteklosti, prav tako oblike družin, ki odstopajo od jedrne družine, niso več videne kot nepopolne in negativne. Lahko rečemo, da pride do deinstitucionalizacije družine (Ule in Kuhar 2003, str. 55).

Med družinskimi oblikami in načini življenja so vse pogostejše enostarševske družine. Slednje so začele naraščati od šestdesetih let naprej, ko so nezakonska rojstva začela izgubljati pečat omadeževanosti. Vendar pa je tukaj potrebno upoštevati tudi socialne spremembe samskih mater, ki so se zelo spremenile. Samskim materam je bilo omogočeno, da v primeru nosečnosti niso bile prisiljene stopiti v »zakon iz nuje«. Prišlo je tudi do povečanja števila otrok, ki živijo z enim od staršem zaradi razvez. Vse več žensk se je zavestno začelo odločati, da bodo imele otroka same in posledično se je od sedemdesetih let naprej povečeval delež enostarševskih družin. To je bil tudi razlog, da so pojem »nepopolna družina« zamenjali s pojmom »enostarševska družina« (Sieder 1998, str. 247–259). Do leta 1961 so enostarševske družine spadale med »nepopolne« družine, saj so bile prisotne zelo močne tradicionalne in konservativne vrednote. Ko so bile te družine označene kot »nepopolne« so posledično bile videne kot družbeno »manjvredne«, saj so odstopale od modela jedrne oz. »popolne« družine (Švab 2006, str. 68). Kot je že omenjeno so enostarševske družine v preteklosti pogosto bile tarča družbene stigmatizacije, bile pa so tudi zelo redke. Danes je ravno obratno in namesto stigmatizacije je ta družinska oblika nekaj povsem »normalnega« in sprejemljivega. Švab (2006, str. 67–68) pravi, da sta družbeno stigmatizacijo danes zamenjali »večja socialna ranljivost in nevarnost socialne izključenosti zaradi izpostavljenosti revščini«. Razlogi večanja enostarševskih družin so različni, mednje pa spadata večja enakost med spoloma in tudi večja percepcija spolnih vlog v družbi. Na večje število teh družin vpliva tudi vstop žensk na trg delovne sile, kar povzroča ekonomsko pa tudi socialno neodvisnost od moških (Švab 2006, str. 68). Podatki za Slovenijo kažejo, da je leta 2011 bilo 32,4 odstotkov družin enostarševskih, od tega je bilo 27,1 odstotkov mater z otroki in 5,3 odstotkov očetov z otroki. Leta 2015 lahko opazimo določene razlike, čeprav odstopanja niso velika. Enostarševskih družin je bilo 32,2 odstotka, medtem ko je delež mater z otroki upadel, leta 2015 je bilo 26,1 odstotkov mater z otroki, delež očetov z otroki pa je od leta 2011 narasel na 6,1 odstotkov (Statistični urad RS, 2017a).

Poleg že omenjenih sprememb je pomembno tudi upadanje rodnosti. Ta trend pomembno vpliva na velikost družin, naraščanje števila otrok, rojenih zunaj zakonske skupnosti, pa tudi zviševanje starosti matere ob rojstvu prvega otroka. Stopnja rodnosti že od sredine šestdesetih let prejšnjega stoletja upada, hkrati pa narašča število otrok, ki so rojeni zunaj

zakonske zveze (Švab 2001, str. 65–66). Te ugotovitve potrjujejo tudi statistični podatki za Slovenijo, saj je leta 2011 delež zunajzakonskih partnerjev z otroki bil 11,1-odstoten, leta 2015 pa 13,9-odstoten. Narašča tudi povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka; leta 2011 so tako ženske ob rojstvu prvega otroka bile v povprečju stare 28,8 let, leta 2015 pa 29,3 let (Statistični urad RS, 2017a). Vzroki za odlaganje materinstva na poznejše obdobje so, kot sem že omenila, predvsem podaljševanje mladosti, daljši čas izobraževanja ipd., vendar pa odlaganje materinstva naj ne bi bilo posledica svobodne ter subjektivne odločitve žensk, temveč bi naj bilo pogojeno tudi z objektivnimi pogoji (Švab 2006, str. 74). Švab (2001, str. 105) pravi, da je poznejše odločanje za materinstvo postalo družbena norma, ki jo je pogosto nemogoče zaobiti. Nadalje poudarja, da gre pri možnostih izbir, ki jih ustvarjajo družbeni pogoji, le za navidezno iluzijo, saj je odložitev materinstva na poznejša leta in dajanje prednosti karieri največkrat pričakovan izid.

V teorijah družin se zadnjih nekaj let pojavlja pojem očetovstvo. Vloga očetov v družini se spreminja in očetovstvo kot nov pojav se kaže v vse večji udeležbi očetov pri skrbi za otroke in družinskem delu (Švab 2006, str. 75). Do moških se vzpostavljajo nova pričakovanja, norme glede očetovstva pa se spreminjajo. Družbena razmerja so povezana s patriarhatom in dolgo časa je bil moški viden kot »glava« družine. Bil je hranitelj družine in odgovoren za zaščito ter preživljanje, kar mu je dajalo pravico nadzora nad ženskami in otroki. Lahko rečemo, da mu je to avtoriteto podeljeval patriarhat. Ko je prišlo do sprememb na področju družin in ko so ženske postale vse bolj vpletene na trg delovne sile ter tako postale ekonomsko in socialno neodvisne od moških, njihova avtoriteta več ni bila tako močna, temveč je začela postopoma izginjati (Hrženjak 2016, str. 7–9).

Ko družboslovci govorijo o fenomenu novega očetovstva, mislijo predvsem večjo vpletenost očetov v družinsko življenje pa tudi večjo prisotnost pri skrbi za otroke, kar imenujemo aktivno očetovanje. Novo očetovstvo je postalo predmet številnih raziskav in analize, ki preučujejo ta pojav, se ukvarjajo z očetovsko vlogo ter njihovimi praksami v jedrni družini. Teme, ki so največkrat analizirane, zadevajo delitev dela glede na spol, sodelovanje moškega pri družinskem delu, vpletenost očetov v nego, skrb in igro z otroki, usklajevanje poklicnega in družinskega dela ipd. (Švab 2008, str. 34–35).

S pojavom novega očetovstva pojmovanje moškosti postane vse bolj razpršeno, odmika se od tradicionalnih norm, postane pa tudi fragmentirano. Za očetovstvo velja, da je zelo pluralen fenomen, ki ga umeščamo v sodobne procese pluralizacije moškosti. Raziskave

kažejo, da so tradicionalne strukture, med katere štejemo delitev dela glede na spol ter druge dejavnike, ki so bili »značilni« za moderno družino, še zmeraj močno prisotne, zaradi česar lahko govorimo le o idealizaciji novega očetovstva. Tradicionalne strukture so namreč lahko razumljene kot ovire aktivnemu očetovstvu, saj pluralizacija predstave o moškem kot materialnem preskrbovalcu družine ni izkoreninila, temveč je še zmeraj prisotna. Medtem nekateri sociologi menijo, da med novim očetovstvom ter samo prakso očetovstva prihaja do nasprotij. Spremembe očetovstva bi se naj bolj kazale v družbenih vrednotah, prepričanjih pa tudi normah kot v sami praksi. Očetje bi naj igrali pomembno vlogo v otrokovem življenju in naj ne bi bili več videni kot »patriarhalni preskrbovalci družine«, vendar pa medijske analize reprezentacije očeta to zavračajo, saj kažejo, da so promocije aktivnega očetovanja predstavljene s prisotnostjo tradicionalnih struktur (Švab 2008, str. 37–39). Švab (2008, str. 39) pravi, da je »očetovstvo prikazano prek podob in s pozicioniranjem očeta kot sekundarnega, manj kompetentnega, kot tistega od staršev, ki manj ve in potrebuje več napotkov za opravljanje družinskega dela in skrbi za otroke s strani partnerke, kot tistega od staršev, ki ima manj starševskih obveznosti in je predvsem zavezan materialni preskrbi družine«. Očetje so v medijskih diskurzih tako pogosto videni kot sekundarni, medtem ko je mati pri nalogah, ki zadevajo gospodinjenje in družino, glavna. Ta diskurz je zgrajen na tradicionalnem modelu starševstva. Za novo očetovstvo, ki je videno kot nova podoba moškosti, je značilna tudi neprisotnost očeta. Gre za legitimizacijo očetovstva v dveh smereh: v smeri večje vpletenosti in v smeri neprisotnosti. Očetje imajo namreč možnost neprisotnosti, medtem ko je ženska kot mati še zmeraj razumljena kot pomemben element družine (Švab 2008, str. 40). Nadalje Švab (2008, str. 40) pravi, da sta tako vpletenost kot neprisotnost očeta vsaj delno rezultat »posredovane« starševske vloge, ki bi jo v zahodnih državah naj imeli očetje. Medtem ko je mati še zmeraj razumljena kot tista, ki ima primarno skrb za otroka, so očetje videni kot tisti, ki zavzemajo podporno vlogo. Bistvo novega očetovstva bi tako poleg novih družbenih praks, v katerih so očetje vključeni v domače delo ter skrb in nego za otroke, naj bila tudi v tem, da se očetje za to družinsko vlogo in svoj »prispevek« družini sami odločijo oz. izberejo to družinsko vlogo.

Na podlagi empiričnih podatkov obstajajo štirje tipi očetov: nezainteresirani očetje, tradicionalni očetje, dobri očetje in netradicionalni očetje. Za prvo skupino očetov je značilno, da doma ne preživijo veliko časa, za drugo je značilno, da doma preživijo več časa, vendar je njihova vpletenost omejena na igro z otroki, za tretjo skupino očetov je značilno, da so pripravljene skrbeti in negovati otroke ter pomagati partnerkam, za zadnjo skupino pa

je značilno, da so si družinsko delo pripravljene enakopravno deliti s partnerkami. V Sloveniji bi naj bila prisotna in prevladujoča dva modela – tradicionalni oz. komplementarni model, kjer so očetje le redko prisotni pri skrbi za otroke in vpleteni v druga družinska opravila, in podporni model, za katerega je značilno, da je udeležba očetov večja, vendar pa delitev dela ni enakomerna glede na spol, prav tako pa sta skrb za otroke ter družinsko delo razumljena kot delo žensk. Tudi kvantitativne raziskave pogosto kažejo nespremenjeno asimetrično delitev dela, kar pomeni, da so še zmeraj ženske tiste, ki kljub polni zaposlitvi opravljajo večino domačega dela. V zahodnih državah se tako ne kažejo neke bistvene spremembe pri delitvi dela glede na spol, čeprav trendi kažejo, da bi moški naj bili v povprečju bolj vpleteni v družinsko delo in skrb za otroke kot v preteklosti. To ne izvira iz želje po enakopravni delitvi dela glede na spol, temveč moški več domačega dela opravijo zato, ker ženske delajo manj kot v preteklosti. Del domačega neplačanega dela, ki so ga prej opravljale gospodinje, se je zdaj spreobrnil v plačano delo in ga opravljajo druge ženske za plačilo ali pa ostane neopravljeno. Pri opravljanju domačega dela pomembno vlogo predstavljajo sorodniške mreže, kamor lahko štejemo stare starše, pa tudi prijateljske mreže, ki nudijo pomoč. Podporne mreže, ki nudijo pomoč pri domačem delu, na nek način ustvarjajo diskrepanco, saj po eni strani predstavljajo pomoč, po drugi strani pa so lahko videne kot ovira spremembam, do katerih bi lahko prišlo znotraj družine, še posebej glede delitve med spoloma (Švab 2008, str. 41–43).

Pri moški vpletenosti v družino in družinsko delo ima pomembno vlogo poklicna kariera, ki določa obseg moške vpletenosti. Tudi v primerih, v katerih so očetje v skrb za otroke in družinsko delo vpleteni v večji meri, je stopnja te vpletenosti prilagojena potrebam njihovega dela na trgu delovne sile. Le tisti moški in očetje, ki so svoje karijerne in poklicne cilje že uresničili, so bili pripravljene več časa posvetiti družini. Zahteve, ki so jih moški deležni na trgu delovne sile, predstavljajo oviro aktivnemu očetovstvu. Čas, namenjen družini, je zaradi vse bolj fleksibilnega dela in podaljševanja časa za delo krajši, to pa pripelje do začaranega kroga, v katerem sta družinsko delo in skrb za družino videna zgolj kot žensko delo. Ravno strukturne neenakosti pa tudi nezanesljivost zaposlitve ter intenzivnejše delovne razmere ustvarjajo okolje, ki ni naklonjeno aktivnemu očetovstvu. To bi naj v današnjem času bolj kot iz ideje po enakopravni delitvi dela med spoloma izviralo iz potrebe po uskladitvi dela in družine (Švab 2008, str. 51–52).

Na spremembe, ki so se pojavile v družini, je vplivalo več dejavnikov. Najpomembnejši dejavnik, ki je neposredno vplival na družino, je zagotovo množično zaposlovanje žensk.

Zaposlovanje žensk je tisto, ki je začelo »spodkopavati« moderno jedrno družino tako na strukturni kot tudi na formalni ravni. Nadalje so pomembni dejavniki tudi razmah potrošništva, spreminjanje vrednot, kjer gre premik od materialističnih vrednot k postmaterialističnim, ter spreminjanje ideologij o družinskem življenju (Švab 2001, str. 87). Ne glede na spremembe, do katerih je prišlo na prehodu iz moderne v pozno moderno, bi naj za zahodne družbe še zmeraj veljalo, da je družinsko delo spolno segregirano in določeno. Spremembe na tem področju bi naj bile počasne, izražale pa bi se naj v spreminjanju identitet, vrednot in subjektivnih percepcij. Hochschild ta proces imenuje »zavlačevana revolucija« ter ugotavlja, da bi se naj spremenila načina subjektivnega mišljenja in percepcij, spolna delitev družinskega dela pa bi še zmeraj naj bila približno enaka (Švab 2006, str. 83).

2 PROBLEM

2.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Glavni cilj raziskave je ugotoviti, kakšna stališča o spolih imajo mladi dijaki in dijakinje. Tukaj mislim predvsem na to, ali zagovarjajo enakost in pluralnost spolov ali pa so tradicionalni in zagovarjajo dominantnost enega spola nad drugim, torej moško oblast in žensko podreitev. Zanima me tudi, kakšne razlike se pojavljajo med regijami in kakšen vpliv dejavnikov, ki so za določeno regijo značilni, npr. razvitost regije, stopnja brezposelnosti, stopnja ruralnosti. Ugotovitve kažejo, kakšna prepričanja oz. stališča glede enakosti med spoloma prevladujejo med mladimi, saj lahko ti kasneje s širjenjem svojih stališč pomembno vplivajo na družbo.

V svoji nalogi in raziskavi sem se osredotočila na dijake in dijakinje srednjih poklicnih šol in gimnazij v Pomurski in Osrednjeslovenski regiji.

2.2. HIPOTEZE

V nalogi sem si zastavila naslednje hipoteze:

H1: Ženske bolj kot moški nasprotujejo neenakosti med spoloma.

H2: Prebivalci Pomurske regije bolj kot prebivalci Osrednjeslovenske regije izražajo neenakost med spoloma.

H3: V obeh regijah imajo dijaki in dijakinje gimnazij in srednjih poklicnih šol podobna spolna prepričanja.

Na podlagi rezultatov, ki sem jih pridobila z anketo, v nadaljevanju zgoraj omenjene hipoteze potrjujem ali zavračam.

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je opisna, primerjalna in kvantitativna. V empiričnem delu sem podatke zbirala s kvantitativno metodo raziskovanja – anketnim vprašalnikom. Na podlagi zbranih podatkov opisujem skupne značilnosti srednješolcev v Pomurski in Osrednjeslovenski regiji. Zanimala so me njihova prepričanja, stališča ter skupne značilnosti, ki se pojavljajo med obema anketiranima regijama. Na koncu sem podatke obeh regij med seboj primerjala in s pomočjo zbranih rezultatov potrdila oz. ovrгла zastavljene hipoteze.

3.2 RAZISKOVALNI INSTRUMENT

Raziskovalni instrument je anketni vprašalnik (priloga). Za anketo je značilno, da ima tako prednosti kot tudi slabosti. Prednost je zagotovo, da lahko v raziskavo vključimo večje število ljudi, raziskava je lahko izvedena v kratkem času, medtem ko je slabost, da so lahko odgovori pogosto netočni, nepopolni ali pa anketiranci na vprašanja sploh ne odgovorijo. Pri anketi je prav tako pomembno, da so vprašanja sestavljena tako, da so anketirancem razumljiva, kar pomeni, da ne vsebujejo določenih strokovnih besed, oblikujemo pa jih na način, da dobimo podatke, ki nas zanimajo (Ivanko 2007, str. 19–20).

Anketa je sestavljena iz 28 vprašanj in podvprašanj. Vprašanja so odprtega, zaprtega in kombiniranega tipa, vključila pa sem tudi vprašanja z mersko lestvico. Na začetku je nekaj demografskih vprašanj (starost, spol, regija, iz katere prihajajo), zanimalo me je, iz kakšne družine prihajajo, kasneje pa sem se osredotočila na določene indikatorje, ki bi pokazali stališča glede ženskega oz. moškega spola. Vprašanja sem zastavila tako, da so čim bolj razumljiva ter neposredna in na način, s katerim sem želela pridobiti čim več informacij o tem, kakšna stališča in prepričanja imajo udeleženci v raziskavi.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

V raziskavo sem vključila dijake in dijakinje gimnazij in srednjih poklicnih šol v Pomurski in Osrednjeslovenski regiji. Najprej sem v raziskavo želela vključiti 4. letnik, vendar nekatere šole niso bile pripravljene sodelovati zaradi bližajoče se mature. Kasneje sem se zato odločila za 3. letnik. Višji letnik sem izbrala, ker sem mnenja, da imajo dijaki in dijakinje, ker so starejši, morda že bolj izoblikovana prepričanja, saj je pred njimi tudi pomembna odločitev, ko se morajo odločiti, kaj si v življenju želijo postati in delati. Srednje šole v posamezni regiji so izbrane naključno.

Za Pomursko in Osrednjeslovensko regijo sem se odločila, ker sta tako rekoč dve »nasprotujoči« si regiji. Za Pomursko regijo je značilno, da je najbolj severovzhodna in ravninska regija, zaradi česar se prebivalci ukvarjajo predvsem s kmetijstvom in poljedelstvom. Slabe prometne povezave in odročna lega negativno vplivajo na gospodarski položaj regije (Statistični urad RS, 2009). Pomurska regija je leta 2015 imela povprečno starost prebivalcev 44,3 leta, število študentov je bilo podpovprečno, delež terciarno izobraženih prebivalcev je bil najnižji. Za regijo je značilna najvišja stopnja brezposelnosti, med ženskami je bila kar 13,9-%. Tudi povprečna mesečna neto plača je bila tretja najnižja v Sloveniji, znašala je 923 evrov. Pri prejemanju denarne ali materialne pomoči so gospodinjstva bila na samem vrhu, pomoč je namreč prejemale 8 % gospodinjstev (Statistični urad RS, 2015a).

Medtem pa je Osrednjeslovenska regija najgosteje naseljena slovenska regija, v kateri je leta 2015 živelo največ prebivalcev. Njihova povprečna starost je bila v primerjavi z drugimi statističnimi regijami najmanjša, 41,3 leta. Kar tretjina prebivalcev je bila visokošolsko ali višješolsko izobraženih. Ljudje v tej regiji so bili med bolj zadovoljnimi z življenjem, delež ljudi, ki so živeli pod pragom tveganja revščine, pa je bil v primerjavi z ostalimi regijami najnižji. Povprečna mesečna neto plača je bila najvišja, in sicer 1.099 evrov, stopnja brezposelnosti pa je bila nižja od povprečja (Statistični urad RS, 2015b).

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Zbiranja podatkov sem se lotila tako, da sem najprej po telefonu ali elektronski pošti kontaktirala šole v obeh regijah. V Osrednjeslovenski regiji sem s tem imela kar nekaj težav, saj šole zaradi prevelike zasedenosti z ostalimi projekti niso bile pripravljene sodelovati, medtem ko v Pomurski regiji teh težav nisem imela. Ker sem imela ankete v fizični obliki, so mi šole dodelile termin, kdaj lahko pridem. V nekaterih šolah so želeli, da ankete prinesem in jih kasneje pridem iskat, da ne bi motila pouka. Tam so jih razdelili učitelji. V drugih šolah sem bila pri reševanju prisotna in na voljo za vsa vprašanja, ki so jih sodelujoči imeli. Takrat sem imela tudi možnost opazovati reakcije anketiranih.

Že takoj, ko sem se lotila kontaktiranja šol, sem opazila, da so vsi želeli vnaprej videti vprašalnik in šele nato so mi sporočili, ali bodo v raziskavi sodelovali ali ne. Nekaterim so se zdela vprašanja preveč osebna in so sodelovanje zavrnil. Verjetno je k večji možnosti sodelovanja vplivalo to, da so ankete anonimne, kar pomeni, da noben posameznik ni bil in ne more biti izpostavljen. Prepričana sem bila tudi, da bo anonimnost vplivala na večjo

iskrenost odgovorov. Ko so dijaki in dijakinje reševali ankete, sem jih opazovala. Večina je bila osredotočena na vsebino in ni imela nobenega vprašanja, medtem ko so vprašanja imeli predvsem eni in isti dijaki, ki kakšnega vprašanja niso razumeli. Ob prebiranju rešenih anket sem opazila, da veliko dijakov oz. dijakinj pri odprtih vprašanjih ni napisalo ničesar. Glede tega sem imela pomisleke že na začetku, saj sem pričakovala takšen izid. Nekateri so dodali kakšne opazke ali izjave, pri vprašanjih z mersko lestvico pa sem opazila, da so, ko niso bili prepričani glede odgovora, obkrožili srednjo možnost. Nekateri so bili med reševanjem zelo nemirni, nekateri pa so ankete izpolnili zelo hitro, saj so lahko potem prej odšli od pouka in te okoliščine bi lahko vplivale na zanesljivost pridobljenih rezultatov.

Zbiranja podatkov sem se zaradi poletnih počitnic in nesodelovanja srednjih šol lotila v treh terminih, in sicer maja in junija 2017 ter oktobra 2017. Oktobra sem anketirala le še gimnazijo v Osrednjeslovenski regiji. V raziskavi je skupno sodelovalo 7 srednjih šol. V Pomurski regiji so to bile: Srednja zdravstvena šola Murska Sobota, Srednja ekonomska šola Murska Sobota in Gimnazija Murska Sobota. V Osrednjeslovenski regiji so sodelovale Srednja gradbena, geodetska in okoljevarstvena šola Ljubljana, Srednja trgovska šola Ljubljana, Srednja ekonomska šola Ljubljana (Roška) in Gimnazija Vič. Skupaj je bilo vseh anketirancev 339, od tega je bilo v Pomurski regiji 185 sodelujočih in v Osrednjeslovenski 154 sodelujočih. V anketiranju maja in junija so sodelovali dijaki in dijakinje 3. letnikov srednjih šol, medtem ko so pri izvajanju raziskave oktobra sodelovali dijaki in dijakinje 4. letnikov. Želela sem namreč, da ciljna skupina ostane ista in sem se zaradi napredovanja dijakov v višji letnik osredotočila na 4. letnik. Anketa je sodelujočim vzela približno 10 minut časa.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Podatke sem obdelala kvantitativno, saj je tudi raziskava kvantitativna. Obdelala sem jih ročno, in sicer sem jih najprej kategorizirala in nato analizirala. Obdelave podatkov sem se lotila tako, da sem ankete najprej razdelila na Pomursko in Osrednjeslovensko regijo, nato sem jih znotraj regije razdelila na gimnazijo in poklicno šolo, znotraj šole pa še glede na spol. Na koncu sem vsako vprašanje ankete posebej obdelala in analizirala glede na omenjene kategorije ter podatke, ki sem jih pridobila, zapisala.

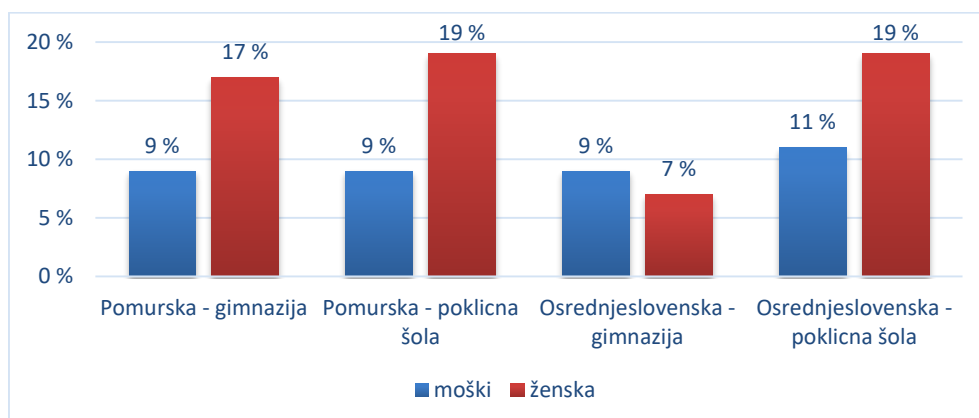
4 REZULTATI

V anketi sem najprej zastavila nekaj demografskih vprašanj, kot so spol, letnica rojstva, regija, iz katere prihajajo, kraj bivanja in šola, ki jo obiskujejo. Zanimal me je tudi socialno-ekonomski položaj družine, iz katere prihaja dijak oz. dijakinja, nadalje pa sem se osredotočila na vprašanja, ki bi mi pokazala, kakšna stališča imajo anketiranci, in vprašanja, ki so bila pomembna za raziskavo.

4.1 DEMOGRAFSKI PODATKI

V raziskavi je skupno sodelovalo 339 dijakov in dijakinj, od tega 154 v Osrednjeslovenski in 185 v Pomurski regiji. Če navedem bolj natančno, je v Osrednjeslovenski regiji sodelovalo 53 dijakinj in dijakov, ki obiskujejo gimnazijo, in 101 dijakinj in dijakov, ki obiskujejo poklicno šolo. V Pomurski regiji je sodelovalo 90 dijakinj in dijakov gimnazije in 95 dijakinj in dijakov poklicnih šol.

Slika 4.1.1 Odstotek dijakov in dijakinj glede na regijo, spol in srednjo šolo

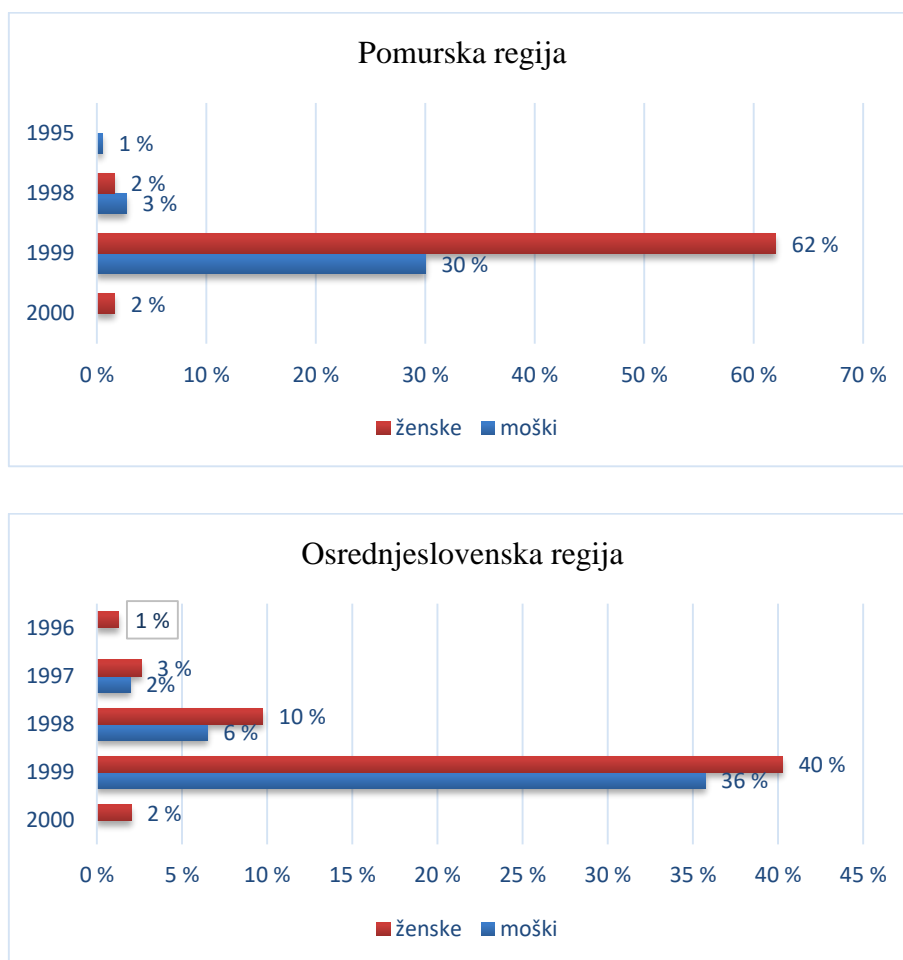

Graf prikazuje delitev sodelujočih dijakov in dijakinj glede na spol, regijo in srednjo šolo. Opazimo lahko, da v obeh regijah v vseh šolah, razen v gimnaziji v Osrednjeslovenski, prevladujejo ženske. V Pomurski regiji je sodelovalo 17 % žensk in 9 % moških, ki obiskujejo gimnazijo, ter 19 % žensk in 9 % moških, ki obiskujejo poklicno šolo. V Osrednjeslovenski regiji je sodelovalo 7 % žensk in 9 % moških, ki obiskujejo gimnazijo, in 19 % žensk in 11 % moških, ki obiskujejo poklicno šolo.

Tabela 4.1.1 Letnica rojstva glede na regijo

Letnica rojstva	Pomurska	Osrednjeslovenska
2000	3	3
1999	173	117
1998	8	25
1997	0	7
1996	0	2
1995	1	0

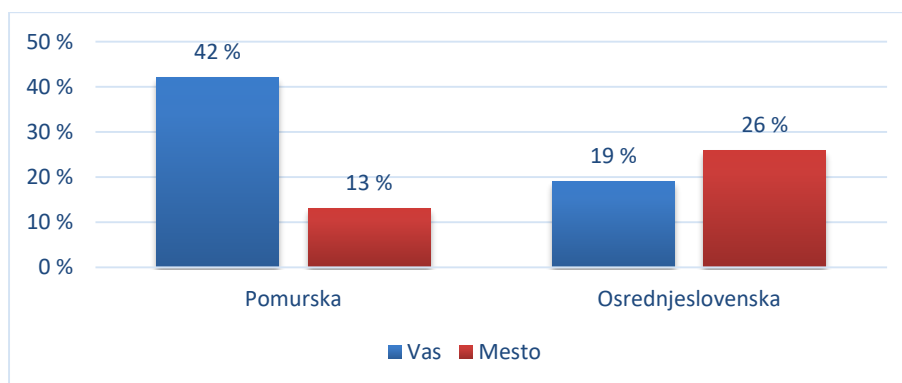
Slika 4.1.2 Letnica rojstva glede na spol in regijo

Na zgornjih grafih lahko vidimo delež dijakinj in dijakov v določeni regiji glede na letnico rojstva in spol. V obeh regijah prevladujejo dijakinje in dijaki, rojeni leta 1999. V Pomurski regiji je 62 % dijakinj in 30 % dijakov rojenih leta 1999 ter 3 % dijakov in 2 % dijakinj rojenih leta 1998. 2 % dijakinj sta rojena leta 2000 in 1 % moških leta 1995.

V Osrednjeslovenski regiji je 40 % dijakinj in 36 % dijakov rojenih leta 1999. Sledi 10 % dijakinj in 6 % dijakov, rojenih leta 1998, 3 % dijakinj in 2 % dijakov leta 1997, 2 % dijakinj leta 2000 ter 1 % dijakinj leta 1996.

Slika 4.1.3 Kraj bivanja

V Pomurski regiji večina anketirancev prihaja iz vasi, in sicer kar 42 % vseh anketiranih oseb, medtem ko jih le 13 % živi v mestu. V Osrednjeslovenski regiji pa je delež drugačen, tam 26 % anketirancev živi v mestu in 19 % v vasi. Opazimo lahko tudi, da je razlika v številu v Pomurski regiji med tistimi, ki živijo v vasi, in tistimi, ki živijo v mestu, zelo velika, medtem ko v Osrednjeslovenski razlika med tistimi, ki živijo v vasi, in tistimi, ki živijo v mestu, ni tako zelo velika.

4.2 SOCIALNO-EKONOMSKI POLOŽAJ ANKETIRANCEV IN DELITEV SPOLNIH VLOG

V tem poglavju so zajeti podatki, ki sem jih pridobila z vprašanji o družini, to je, v kakšni obliki družine živijo, kdo v njihovi družini predstavlja glavo družine, kako je razdeljeno gospodinjstvo glede na spol ter kako bi svojo družino opredelili glede delitve spolnih vlog. Vprašanja sem zastavila tudi glede vira in višine dohodka. Na te podatke sem se osredotočila, ker me je zanimalo, ali bodo pridobljeni odgovori kasneje v povezavi z drugimi pridobljenimi podatki pokazali povezavo z oblikovanjem stališč pri anketirancih.

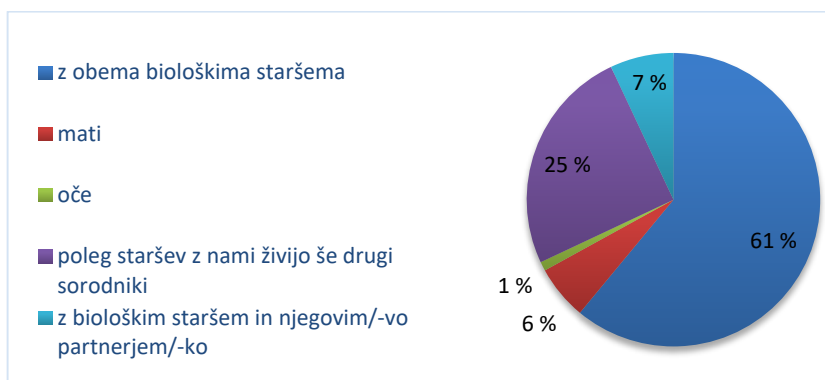
4.2.1 Pomurska regija

4.2.1.1 Opredelitev družine

V Pomurski regiji je najpogostejša oblika družine, v kateri živijo anketiranci, družina z biološkimi starši in otrokom – teh družin je 61 %. Sledi razširjena družina, kjer živi več generacij, torej poleg staršev v tem primeru z njimi živijo še drugi sorodniki (25 % družin)

(Slika 4.2.1). 7 % družin predstavljajo reorganizirane družine, kar pomeni, da so družine dopolnjene ali vzpostavljene. To pomeni, da otrok živi z biološkim staršem in njegovim partnerjem oz. partnerko (Rener 2006, str. 17). Nekaj pa jih živi le z enim od staršev in v večini primerov je to mati. Takih družin je 6 %. Le v 1 % družin otrok živi samo z očetom.

Slika 4.2.1 Tip družine

V nadaljevanju me je zanimalo, kako anketiranci dojemajo svojo družino in ali bi jo opredelili kot moderno ali tradicionalno ter zakaj. Večina, 66 % anketiranih, je svojo družino opredelila kot moderno, 34 % pa je svojo družino opredelilo kot tradicionalno. Pri utemeljevanju odgovorov na vprašanje, zakaj moderna/tradicionalna, so se pojavljali zelo podobni odgovori, velikokrat pa odgovora sploh niso napisali.

Pri moderno opredeljenih družinah so odgovori pogosto zajemali enakost med spoloma, predvsem so se osredotočali na enakomerno porazdelitev dela ne glede na spol. Spodaj sem podala nekaj izjav:

»Oba spola sta enakopravna.«

»Oba starša delata vse – likata, pospravljata –, oče celo kaj speče, čeprav mu kuhanje ne gre dobro. Mama pomaga pri cepitvi drv, čeprav ima oče več časa in opravi več.«

»Oba starša kuhata in opravljata druga hišna opravila.«

»Vloge so razdeljene, ni glavnega, vsi smo enakopravni.«

»V naši družini vsi opravljamo vsa dela. Oče pomaga mami pri gospodinjstvu, mama pri zunanjih opravilih. Prav tako otroci delamo vsa opravila, vendar imamo na splošno razdeljeno, kaj kdo počne.«

»Oba starša služita denar in doma opravljata dela, ki jih je potrebno storiti, ne glede na to, kakšno delo je.«

»Ker vzgoja in delitev dela nista več patriarhalna, mama in ostali člani družine imamo veliko več besede pri odločitvah, kot so je imeli v tradicionalnih družinah.«

»Nihče ni »glaven«, odločamo se skupaj, tudi jaz kot otrok imam pravico povedati svoje mnenje in mama ni podrejena očetu.«

»Ženska ne opravlja le ženskih opravil.«

»Vsi člani družine smo enakopravni in enakovredni.«

»V naši družini ni glave družine, vsi si razporedimo vloge in si med seboj pomagamo opravljati naloge.«

»Oba starša delata in služita, nihče nima glavne besede, vsi se dogovorimo, večinoma nadvlada mama.«

Tudi pri tradicionalno opredeljenih družinah so odgovori pogosto zajemali položaj žensk in moških ter delitev dela, nekateri pa tudi predsodke svojih staršev do istospolnih partnerjev:

»Tradicionalna zato, ker še vedno nista širokomiselna glede npr. istospolnih partnerjev in še vedno je pri nas, da mati dela »ženska« dela, oče pa »moška« dela.«

»Tradicionalno, ker sta mnenja, da mora otrok imeti mamo in očeta. Istospolnosti ne podpirata.«

»Ker očetova beseda po navadi več velja.«

»Imamo stare navade in običaje ter nismo moderni.«

»Ženske poskrbimo za vrt in hišo, oče pa za okolico, košnjo trave, njive, traktorje, drva ... Delo si tudi razdelimo, tudi oče velikokrat skuha in tudi me mu pomagamo.«

»Ženske v družini prevzemamo vlogo gospodinje, oče pa le skrbi za dohodek in skrbi za družino.«

»Mama in sestra delata v hiši. Oče in brata pa zunaj bolj naporno delo. Jaz pa nič.«

Nekateri so pomen tradicionalnosti razumeli drugače in svojo družino vidijo kot »normalno« družino, kjer ima otrok mamo in očeta ter nima istospolnih staršev. Nekateri, ki so svojo

družino opredelili kot tradicionalno, to razumejo kot enakopravnost vseh družinskih članov, kar bi lahko bil indikator nepoznavanja pojmov tradicionalnosti/modernosti.

»Še vedno sledijo standardom »normalne tradicionalne družine«.«

»Ker živim z mamo in očetom.«

»Tradicionalno, ker smo vsi isti.«

»Tradicionalna kot vse družine brez posebnosti.«

»Tradicionalna zato, ker sta moški in ženska.«

»Zakaj je vaš pogled na tradicionalno delitev vlog tako negativen? Pač! Sicer ne razumem vprašanja, ampak ... recimo zaradi naše ljubezni do tradicionalnosti.«

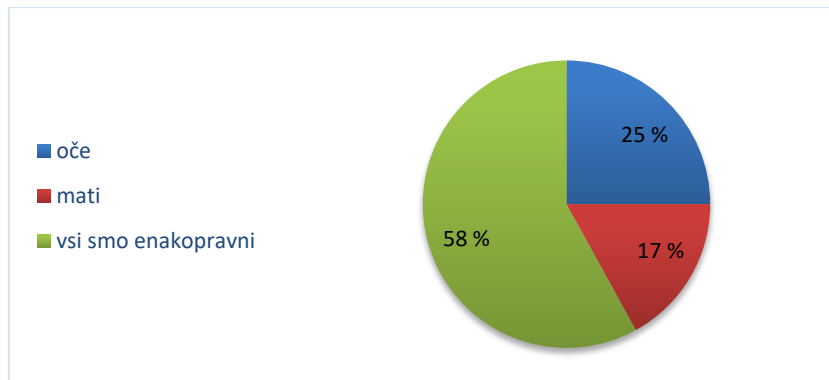
»Ker so vloge porazdeljene.«

4.2.1.2 Glava družine in delitev gospodinjskega dela

Pojem gospodinjsko delo ni dvoumen in se nanaša na gospodinjo. To pomeni, da je opravljanje gospodinjskih del bila naloga žensk in nikakor ne moških. Moški je skrbel za družino, služil denar in s tem omogočil finančno preskrbljenost družinskih članov, hkrati pa je bil v družini »glaven« in je predstavljal glavo družine. Takšna ureditev družine je bila v družbi prisotna zelo dolgo, kasneje pa so se temelji tradicionalne družinske ureditve začeli krhati. Ženske so začele hoditi v službo, moški so začeli pomagati pri gospodinjskih opravilih in delo se je začelo deliti ne glede na spol. Vendar pa še zmeraj ni prisotne popolne enakosti med spoloma. Na to temo sem se osredotočila tudi v anketi, saj me je zanimalo, kdo v družinah v večji meri predstavlja glavo družine, če jo in kdo opravlja gospodinjsko delo.

Rezultati, ki sem jih pridobila z anketo, kažejo, da so si v 58 % člani družine med seboj enakopravni in ni ene glave družine. V 25 % glavo družine predstavlja oče, v 17 % pa mati (Slika 4.2.2). Družine, v katerih glavo družine predstavlja mati, so še zmeraj v manjšini.

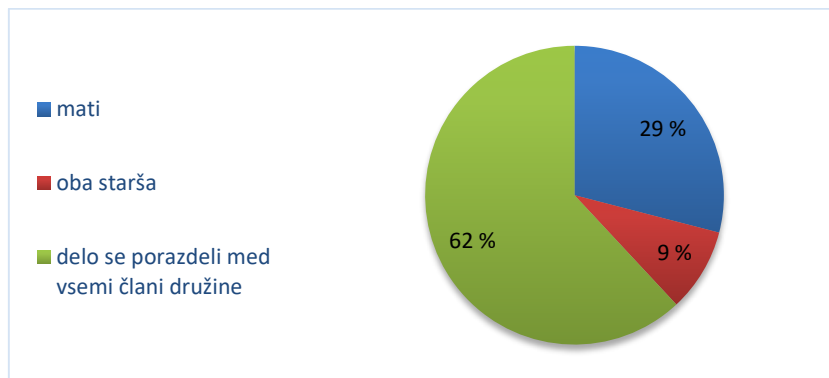
Slika 4.2.2 Kdo predstavlja glavo družine

Zanimivo je, da so nekateri anketiranci, ki so svojo družino opredelili kot tradicionalno, v nadaljevanju izbrali odgovor, da v družini nihče ne predstavlja glave družine in da so člani enakopravni, v nekaterih tradicionalno opredeljenih družinah pa je glavo družine predstavljal mati. Pričakovala sem, da bodo tisti, ki so svojo družino opredelili kot tradicionalno, pretežno izbrali odgovor, da glavo družine predstavlja oče. To bi lahko kazalo na to, da so družine do določene mere še zmeraj tradicionalne, imajo pa po mnenju anketirancev nekatere zametke tradicionalnosti, vendar se anketiranci v družinah počutijo kot enakopravni člani in družine ne vidijo kot institucije, kjer prevladuje očetova beseda.

Pri moderno opredeljenih družinah sem pričakovala, da bodo člani družine bolj enakopravni, da oče »več« ne bo tisti, ki predstavlja glavo družine. Tako kot pri tradicionalno opredeljenih družinah se podobni odgovori pojavljajo tudi pri moderno opredeljenih. To pomeni, da so v večini družin člani enakopravni in nihče ne predstavlja glave družine, v nekaterih je glava družine mati, v nekaterih pa oče.

Slika 4.2.3 Delitev gospodinjanskega dela

Pri vprašanju, kdo v družini opravlja gospodinjsko delo, je 62 % anketiranih dejalo, da se porazdeli med vsemi člani družine, 29 % jih pravi, da je mati tista, ki opravi gospodinjsko delo, 9 % pa, da se delo porazdeli med obema staršema. Nihče od anketirancev ni izbral odgovora oče, kar je po eni strani zanimivo, po drugi strani pa bi lahko rekli, da je še zmeraj zelo tradicionalno naravnano prepričanje, da je to zgolj žensko delo, čeprav nekateri moški pomagajo pri opravljanju gospodinjskih del.

Tako kot pri vprašanju, kdo predstavlja glavo družine, lahko tudi pri delitvi dela najdemo vse možnosti glede opravljanja gospodinjskega dela, ne glede na to, kako je družina opredeljena. Tako v moderno opredeljeni kot tudi v tradicionalno opredeljeni družini se gospodinjsko delo porazdeli med vsemi člani družine, gospodinjsko delo opravlja le mati ali pa ga opravljata oba starša. Razlika se pojavi le v deležu, čeprav se tudi v tradicionalno opredeljenih družinah gospodinjsko delo pogosto porazdeli med vsemi. Ne glede na to pa je gospodinjsko delo pogosto še zmeraj v domeni ženske. Podatki raziskave o dohodkih in življenjskih pogojih so za leto 2010 pokazali, da so ženske za prosti čas porabile manj časa, za gospodinjstvo pa več kot moški (Vrabčič Kek 2015).

Če povzamem, prevladujejo družine, v katerih so si člani med seboj enakopravni in ni ene glave družine, ki bi imela v družini glavno besedo. Sledijo družine, v katerih glavo družine predstavlja oče, ter družine, v katerih glavo družine predstavlja mati. Ne glede na moderno oz. tradicionalno opredelitev družine je v obeh primerih mogoče najti vse tri možnosti, torej očeta kot glavo družine, mater kot glavo družine ter enakopravnost vseh družinskih članov. Podobno je pri opravljanju gospodinjskega dela, saj ni več samo v domeni žensk, ampak se porazdeli. Največkrat se porazdeli med vsemi člani družine, velikokrat pa ga še zmeraj opravlja ženska. V nekaj primerih ji pomaga tudi partner. Tudi tukaj lahko vse tri možnosti najdemo tako v tradicionalno kot tudi moderno opredeljenih družinah. Vendar pa je potrebno pogledati tudi širšo sliko, torej v enostarševskih družinah glavo družine predstavlja tisti starš, s katerim otrok živi. Če torej otrok živi z materjo, je ona tista, ki predstavlja glavo družine, če pa otrok živi z očetom, je glava družine oče. Podobno je z opravljanjem gospodinjskega dela, če otrok živi le z enim od staršev.

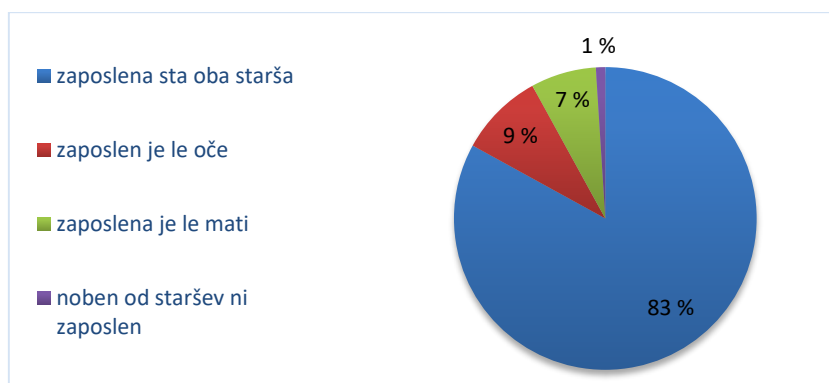
4.2.1.3 Dohodek

Vir dohodka v veliki večini, 83 %, predstavlja zaposlenost obeh staršev, sledi oče kot vir dohodka v 9 % ter v 7 % mati kot edina zaposlena in posledično edini vir dohodka. Samo v enem primeru ni zaposlen nobeden od staršev (1 %) (Slika 4.2.4). Leta 2017 je za Pomurje

veljala najvišja stopnja brezposelnosti glede na statistične regije, to je 14 % (Zavod RS za zaposlovanje 2017a). Leta 2015 je ta bila še višja, in sicer je znašala kar 18,9 % (Statistični urad RS, 2015a).

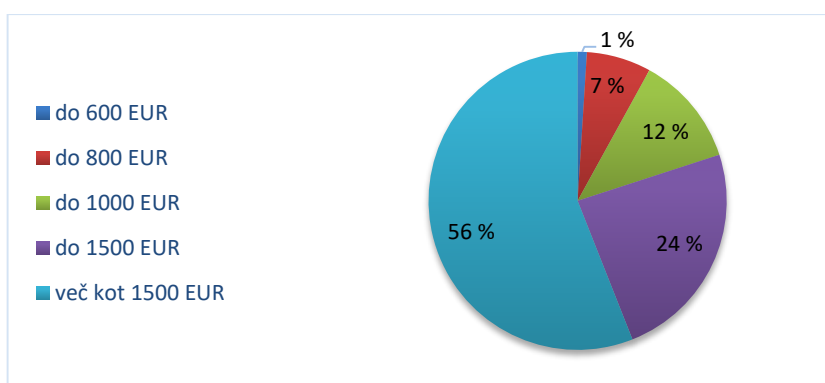
Slika 4.2.4 Vir dohodka

Novembra 2017 je bilo v Sloveniji med delovno aktivnimi več moških kot žensk. Moških je bilo več kot 50 %, žensk pa 45 % (Čuk 2017). Kljub temu pa podatki kažejo, da Slovenija spada med tiste države EU, ki imajo največji delež zaposlenih žensk z otroki, v Sloveniji je namreč zaposlenih 79 % žensk, ki imajo enega otroka, 83 % žensk z dvema ter 80 % žensk s tremi otroki. Ne glede na to so na trgu delovne sile še zmeraj prisotne razlike in ženske opravijo več skrbstvenega in gospodinjskega dela. Da bi se to spremenilo, je pomembno uvajanje raznih zakonskih ukrepov in kampanj, ki bi naj bili orodje do enakomernejše porazdelitve gospodinjskega in skrbstvenega dela (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2017b). V Pomurju je bilo leta 2015 zaposlenih 30.161 oseb (Statistični urad RS, 2015a).

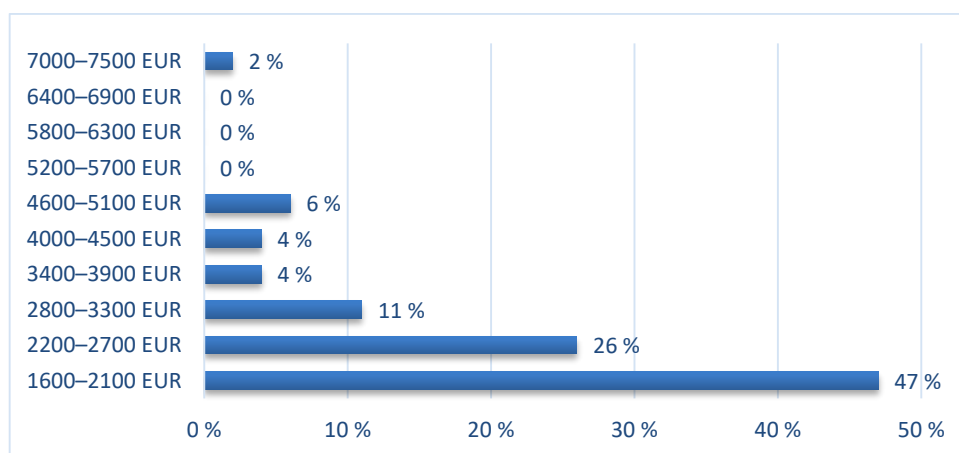
Višino dohodka celotne družine v večini predstavljata dve plači, v družinah, kjer je zaposlen le eden od staršev, pa mesečni dohodek predstavlja le ena plača. Višina dohodkov v Pomurski regiji je največkrat nad 1500 EUR. Družin, ki imajo takšen dohodek je 56 %. 24 % družin ima mesečni dohodek do 1500 EUR, v 12 % družin pa mesečni dohodek ne presega 1000 EUR. V 7 % je višina dohodka 800 EUR ter 1 % družin zgolj 600 EUR (Slika 4.2.5). Leta 2015 je bila v Pomurski regiji povprečna neto plača na zaposleno osebo 922,87 EUR ter je bila tretja najnižja v Sloveniji (Statistični urad RS, 2015a), leta 2017 pa je bila povprečna neto plača (od januarja do novembra 2017) 964,68 EUR (Vrh 2018).

Slika 4.2.5 Višina dohodka celotne družine

Pri družinah, ki imajo višino dohodka nad 1500 EUR, me je zanimalo, kolikšen je njihov dohodek, vendar veliko anketirancev na vprašanje ni odgovorilo, prav tako jih je veliko napisalo, da ne vedo, nekaj pa, da to ni primerno vprašanje. Tisti, ki so odgovorili, so največkrat navedli višino dohodka med 1600 in 2100 EUR. Teh oseb je 47 %. 26 % oseb je odgovorilo, da je višina dohodka od 2200 do 2700 EUR. 11 % anketiranih je podalo višino dohodka med 2800 in 3300 EUR, 4 % oseb pa višino dohodka od 3400 do 4500 EUR. 6 % oseb je izbralo višino dohodka od 4600 do 5100 EUR. Le 2 % oseb sta podala, da je višina dohodka družine več kot 7000 EUR (Slika 4.2.6).

Slika 4.2.6 Višina dohodka nad 1500 EUR

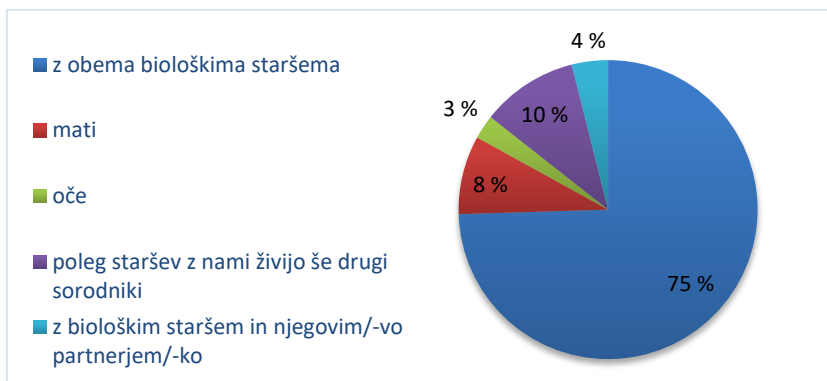
4.2.2 Osrednjeslovenska regija

4.2.2.1 Opredelitev družine

Tudi v Osrednjeslovenski regiji je najpogostejša oblika družine, v kateri živijo anketiranci, biološka družina z obema staršema. Teh družin je 75 %. 10 % je družin, kjer poleg staršev z njimi živijo še stari starši ali drugi sorodniki. 8 % družin predstavljajo enostarševske družine,

kjer anketiranci živijo le z enim od staršev, v tem primeru je to mati. 4 % družin predstavljajo družine, kjer anketiranci živijo z biološkim staršem in njegovim partnerjem oz. partnerko. Na zadnjem mestu pa so enostarševske družine, kjer otrok živi z očetom – 3 % družin (Slika 4.2.7).

Slika 4.2.7 Tip družine

Vidimo lahko, da so rezultati glede družin, v kateri živijo anketiranci, v obeh regijah zelo podobni. V obeh regijah prevladuje delež družin z obema biološkima staršema, veliko je tudi družin, kjer poleg staršev živijo še drugi sorodniki, najmanj pa je enostarševskih družin, kjer otrok živi le z očetom.

56 % anketirancev je svojo družino opredelilo kot moderno, 44 % oseb pa je svojo družino opredelilo kot tradicionalno. Anketiranci so pri utemeljevanju odgovorov, zakaj so svojo družino opredelili kot moderno oz. tradicionalno, podajali podobne odgovore, ki so se v veliki večini navezovali predvsem na spolno enakost ter porazdelitev dela.

Moderno opredeljene družine – primeri:

»Vsi delamo vse, kar se tiče gospodinjstva, pospravljanja ipd.«

»Vsi smo enakopravni, tudi otroci. Sicer so postavljene meje, ampak ne tako ostro kot včasih.«

»Kuhava včasih tudi jaz in oče, mati sicer navadno lika in obeša perilo, vendar le zato, ker to rada sama počne, če potrebuje pomoč, sva ji z očetom vedno pripravljena pomagati.«

»Oče zelo rad kuha, zato veliko časa preživi v kuhinji. Nasprotno od mačehe, ki kuha samo takrat, ko je res treba.«

»Ker si kot družina pomagamo in smo enakopravni, tako se tudi več naučimo, vsak naredi, kar more, ne pa, kar mu je dano glede na to, katerega spola je.«

»Jaz in moja sestra imava kar veliko besede pri soodločanju, spoštujemo se čisto vsi med seboj in komuniciramo tako, da sva včasih mogoče še preveč slišani.«

»V naši družini živimo po moderni ureditvi družine (liberalni in demokratični odnosi med vsemi člani v družini), vendar vseeno otroci spoštujemo pravila in smo primerno vzgojeni.«

»Oči opravlja tudi ženska dela, npr. kuha, pere, pospravlja ...«

»Vsi opravljamo vsa dela pri hiši, ne delimo del na moška ali ženska.«

Tradicionalno opredeljene družine – primeri:

»Mama opravlja dela v notranjosti hiše, oče pa izven hiše. Tudi sam bolj pomagam očetu.«

»Vsak opravlja dela, ki jih najbolje zna – zaradi tradicionalne vzgoje staršev so večinoma deljena na moška in ženska opravila.«

»Mami opravlja gospodinjska opravila ter je večinoma tista, ki kuha. Oče opravlja bolj tehnične stvari.«

»Moja družina je v bistvu bolj mešanica. Oče večinoma dela zunaj in kosi, medtem ko mami kuha in pere obleke. Včasih tudi oče kaj naredi za jesti, zato se mi zdi, da je mešanica.«

»Zato, ker si to, kar se rodiš. Vse ostalo je nezdrava človeška glava.«

»Mama kuha in opravlja ostala gospodinjska dela, oče ima čez ostalo, med drugim tudi zasluži več.«

»Gospodinjska opravila opravlja predvsem mami (in jaz), oči sicer tudi, ampak v manjši meri.«

»Moški so bolj za tehnična opravila, ženske pa za gospodinjska. Tako je bog ustvaril človeka.«

»Zato, ker je normalno – tradicionalno, tako, kot je. Mož in žena! Moderno ne obstaja! Kaj naj bi bilo moderno? Je samo klasično tradicionalno!«

»Mama dela vsa gospodinjska dela. Oče samo položnice plačuje in leži.«

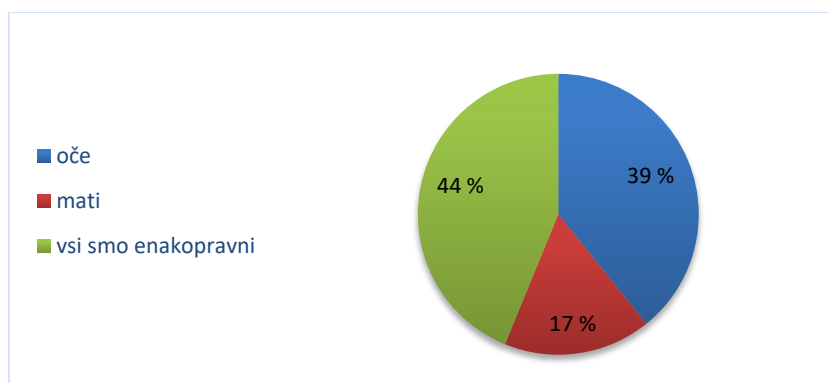
Če povzamem ugotovitve, je razvidno, da so rezultati anket obeh regij zelo podobni. V obeh regijah prevladuje delež družin, kjer otrok živi z obema staršema, sledijo družine, kjer poleg

staršev z njimi živijo še drugi sorodniki, pri enostarševskih družinah pa je večji delež tistih, kjer otroci živijo z materjo. Tako v Pomurski kot Osrednjeslovenski regiji je večji delež anketirancev opredelil svojo družino kot moderno, v utemeljitvi odgovorov, zakaj svojo družino dojemajo kot moderno oz. tradicionalno, pa so se odgovori navezovali na delitev dela glede na spol ter enakost med spoloma. V nekaterih primerih sem dobila občutek, da anketiranci ne poznajo pojma moderna/tradicionalna družina, saj odgovora niso vedeli oz. niso želeli utemeljiti. Veliko jih na vprašanje odprtega tipa ni odgovorilo.

4.2.2.2 Glava družine in delitev gospodinjskega dela

Anketiranci so si v 44 % družin enakopravni, kar pomeni, da v družini ni osebe, ki bi predstavljala glavo družine. Sledijo družine, kjer glavo družine predstavlja oče, tj. 39 % družin, ter družine, kjer glavo družine predstavlja mati, tj. 17 % družin. Tako v Pomurski regiji kot tudi v Osrednjeslovenski so družine, kjer mati predstavlja glavo družine, na zadnjem mestu (Slika 4.2.8).

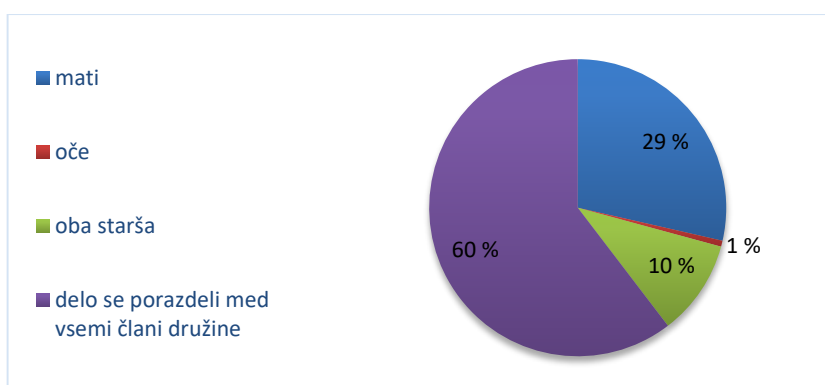
Slika 4.2.8 Kdo predstavlja glavo družine

Tisti, ki so svojo družino opredelili kot tradicionalno, so v nadaljevanju pogosto izbrali odgovor, da so si člani družine med seboj enakopravni in da nihče ne predstavlja glave družine. Teh družin je 35 %, v 15 % pa glavo družine predstavlja mati. V preostalih družinah je glava družine oče. Medtem ko so pri moderno opredeljenih družinah v večjem številu še zmeraj družine, kjer so si družinski člani med seboj enakopravni in nihče ne predstavlja glave družine (50 %), je tudi veliko družin, kjer glavo družine predstavlja oče, in sicer je teh družin kar 29 %. V 17 primerih glavo družine predstavlja mati, v 13 primerih pa gre za enostarševsko družino. Tudi pri tem vprašanju so rezultati med regijama primerljivi, saj lahko v obeh primerih, torej v moderno in tradicionalno opredeljenih družinah, najdemo vse tri možnosti.

Gospodinjsko delo se v 60 % družin porazdeli med vsemi člani družine, 29 % anketirancev pa meni, da je to še zmeraj žensko delo, torej ga opravi mati. V 10 % družin gospodinjsko delo opravita oba starša, v eni družini pa ga opravi oče (1 %) (Slika 4.2.9). Delitev in opravljanje gospodinjskega dela nista povezana z opredelitvijo družine kot moderne oz. tradicionalne, saj se tako kot v drugih primerih tudi tukaj pojavljajo vse možnosti: gospodinjsko delo se porazdeli med vsemi člani družine, opravlja ga mati, v enem primeru tudi oče, ali pa ga oba starša.

Slika 4.2.9 Delitev gospodinjskega dela

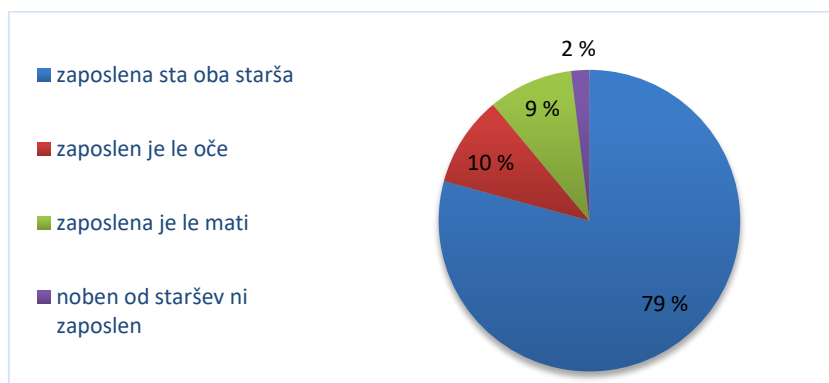
Rezultati kažejo, da so anketiranci v obeh regijah svoje družine v večjem številu opredelili kot moderne. Njihove utemeljitve so se nanašale predvsem na delitev gospodinjskega dela ter enakost med spoloma. Anketiranci so navajali, da je tudi oče tisti, ki opravlja gospodinjsko delo, vendar pa pri vprašanju, kjer me je zanimalo, kdo v njihovi družini opravlja gospodinjsko delo, v Pomurski regiji nihče ni izbral odgovora oče, v Osrednjeslovenski regiji pa je bil le en tak primer. To bi lahko bil indikator, da je gospodinjsko delo še zmeraj pretežno v domeni žensk in da je pri opravljanju tega »glavna« ona, moški pa se postopoma vključujejo in jim pri tem pomagajo ter olajšajo naporen vsakdan, vendar pa še zmeraj niso toliko angažirani, da bi se tega lotili in v celoti opravili sami.

4.2.2.3 Dohodek

V Osrednjeslovenski regiji v 79 % vir dohodka predstavlja zaposlenost obeh staršev. V 10 % družin sledi oče kot vir dohodka, v 9 % družin pa vir dohodka predstavlja mati. 2 % predstavljata nezaposlenost obeh staršev (Slika 4.2.10). Rezultati so ponovno primerljivi z rezultati v Pomurski regiji, kjer prav tako glaven vir dohodka predstavlja zaposlitev obeh staršev, sledi oče kot edini vir dohodka ter mati kot edina zaposlena. Razlika se pojavlja le

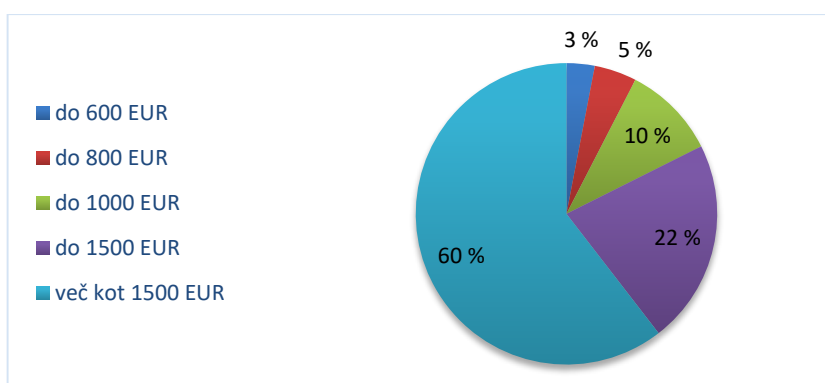
v stopnji registrirane brezposelnosti, ki je v Osrednjeslovenski regiji leta 2017 znašala 8 %, kar je skoraj za polovico manj kot v Pomurski regiji (Zavod RS za zaposlovanje, 2017), leta 2015 pa je bila tako kot v Pomurski regiji tudi v Osrednjeslovenski višja, in sicer 11-% (Statistični urad RS, 2015b).

Slika 4.2.10 Vir dohodka

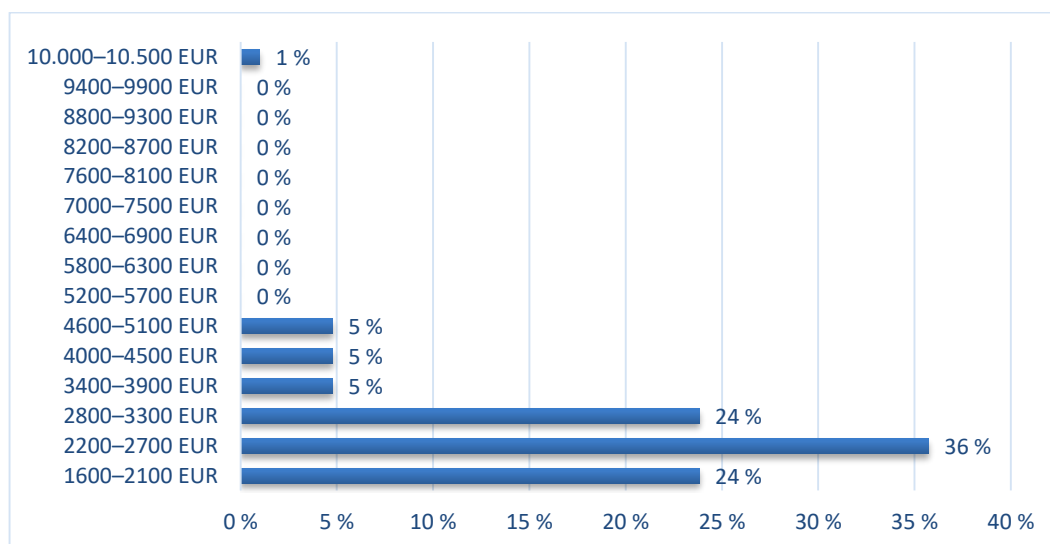
V Osrednjeslovenski regiji ima 60 % družin višino dohodkov najpogosteje nad 1500 EUR. V 22 % družin višina dohodka znaša do 1500 EUR, sledijo družine, katerih mesečni dohodek znaša do 1000 EUR. Teh družin je 10 %. 5 % družin ima mesečni dohodek do 800 EUR, najmanj, 3 %, pa do 600 EUR (Slika 4.2.11). Tukaj je zanimivo, kako so rezultati podobni rezultatom, ki sem jih pridobila v Pomurski regiji, saj so tudi tam na prvem mestu družine, kjer višina mesečnega dohodka znaša nad 1500 EUR, sledijo družine z mesečnim dohodkom do 1500 EUR, potem družine z dohodkom do 1000 EUR. Tem družinam sledijo tiste z mesečnim dohodkom do 800 EUR, najmanj pa je družin, katerih mesečni dohodek znaša do 600 EUR. Če primerjamo višino povprečne neto plače, je ta v Osrednjeslovenski regiji leta 2015 znašala 1099,23 EUR in je bila za 176,87 EUR višja kot istega leta v Pomurski regiji. Višina povprečne neto plače je bila v Osrednjeslovenski regiji med vsemi statističnimi regijami najvišja, medtem ko je bila povprečna neto plača v Pomurski regiji med najnižjimi (Statistični urad RS, 2015b). Povprečna neto plača v Osrednjeslovenski regiji je bila leta 2017 1147,09 EUR in je še zmeraj na samem vrhu glede višine povprečne mesečne neto plače (Vrh 2018).

Slika 4.2.11 Višina dohodka celotne družine

V večini družin je višina dohodka nad 1500 EUR in tudi tukaj me je zanimalo, ali anketiranci morda vedo, kakšna je bolj točna višina dohodka, vendar pa jih veliko na vprašanje ni odgovorilo, nekaj pa jih je tudi tukaj napisalo, da ne vedo. Pri tistih, ki so odgovorili, se je višina dohodka v 36 % gibala med 2200 in 2700 EUR, sledila je višina dohodka med 1600 in 2100 EUR ter 2800 in 3300 EUR. Nekaj družin ima dohodek med 3400 in 5100 EUR, le 1 % družin pa ima višino dohodka 10.000 EUR (Slika 4.2.12).

Slika 4.2.12 Višina dohodka nad 1500 EUR

4.3 STALIŠČA IN PREPRIČANJA ANKETIRANCEV

V tem delu sem se bolj neposredno osredotočila na podatke oz. indikatorje, ki me v celi nalogi najbolj zanimajo, torej stališča anketirancev. Vprašanja sem zastavila v obliki trditve, ki so jih anketiranci nato ocenili na lestvici od 1 do 5, kjer je 1 pomenilo, da se s trditvijo sploh ne strinjajo, in 5, da se s trditvijo popolnoma strinjajo. Trditve se nanašajo predvsem na žensko, enakost med spoloma ter delo, torej na to, kaj je za ženske značilno in

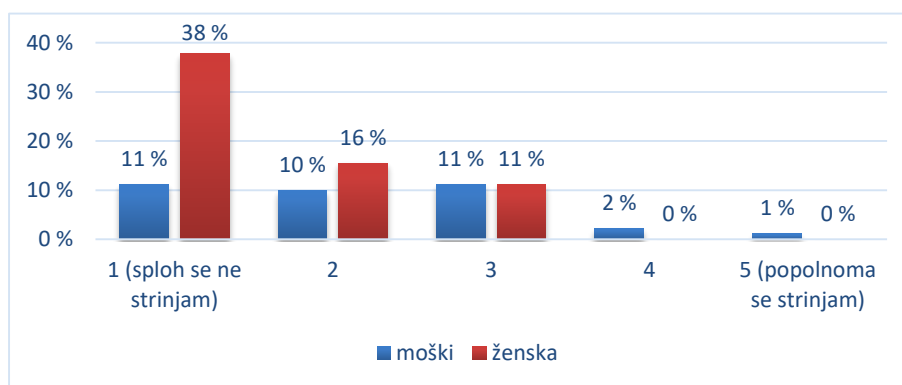

»predpisano« glede na spolno vlogo. Trditve so bile zapisane na čim bolj neposreden in razumljiv način, saj lahko odgovori, ki jih anketiranci izberejo, pokažejo, kakšna so njihova stališča in prepričanja do spola. Rezultati so prikazani spodaj v obliki grafov, razdeljeni pa so glede na regijo, spol in srednjo šolo.

4.3.1 Gospodinjstvo in skrb za otroke sta izključno ženski opravili

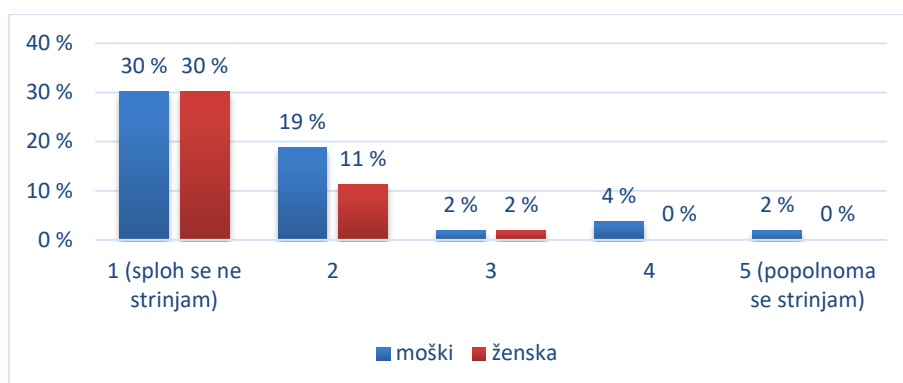
Tradicionalna delitev dela je ženskam dodelila vlogo gospodinje. Ženska je morala skrbeti za družino, dom in otroke, medtem ko so moški finančno skrbeli za družino. Vloga gospodinje je ženskam predstavljala primarno vlogo, kar pomeni, da je ta vloga imela prednost pred vsemi ostalimi (Oakley 2000, str. 11). Na spodnjih grafih lahko vidimo kakšno mnenje imajo o tej trditvi anketiranci in ali menijo, da je gospodinjsko delo še zmeraj delo, ki ga mora opraviti ženska ali so tudi moški del tega.

Slika 4.3.1 Pomurska – gimnazija

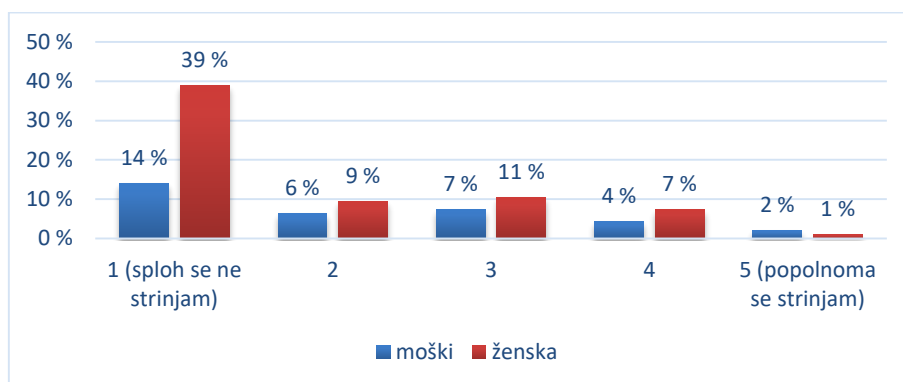
V Pomurski regiji večina žensk in večina moških meni, da gospodinjstvo in skrb za otroke nista izključno ženski opravili, kar lahko vidimo tudi na zgornjem grafu. 54 % žensk in 21 % moških se ne strinja s to trditvijo. 11 % anketirancev obeh spolov je izbralo srednji odgovor, kar bi opredelila kot možnost, da glede te trditve niso opredeljeni oz. nimajo opredeljenega mnenja. Le 3 % moških se s podano trditvijo strinjajo.

Slika 4.3.2 Osrednjeslovenska – gimnazija

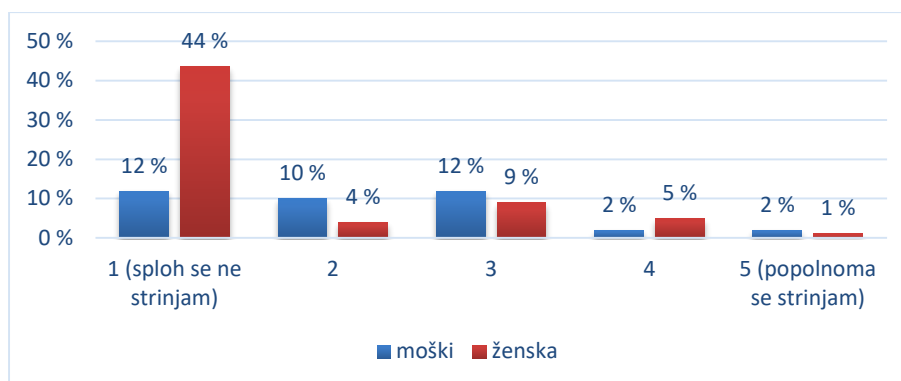
90 % anketiranih oseb se ne strinja s trditvijo, da sta gospodinjstvo in skrb za otroke izključno ženski opravili, od tega je 41 % žensk in 49 % moških. Tako kot v Pomurski regiji so tudi tukaj moški tisti, ki se s to trditvijo strinjajo, in sicer jih je 6 %. Če primerjam odgovore gimnazije v obeh regijah, so si podobni, le da je v Osrednjeslovenski regiji manj anketirancev, ki so izbrali srednji odgovor. Odgovor 3 so izbrali 4 % anketiranih gimnazijcev Osrednjeslovenske regije. V obeh regijah je največ tistih, ki se s trditvijo ne strinjajo.

Slika 4.3.3 Pomurska – poklicna šola

V poklicni šoli v Pomurski regiji se 48 % žensk in 20 % moških ne strinja z zgoraj omenjeno trditvijo, nekaj pa je tudi takih, ki se s to trditvijo strinjajo. Med temi, ki se strinjajo je 6 % moških ter 8 % žensk, kar me je rahlo presenetilo, saj sem pričakovala, da bodo ženske tej trditvi odločno nasprotovale. Če primerjam z gimnazijo v isti regiji in v Osrednjeslovenski, bi lahko rekla, da so rezultati podobni, saj je v obeh šolah največ takih, ki se s to trditvijo ne strinjajo, razlike se pa pojavljajo pri tistih anketirancih, ki se s trditvijo strinjajo. V gimnaziji v obeh regijah so to bili le moški, medtem ko v poklicni šoli tako menijo tudi ženske. 18 % anketiranih je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja niso opredelili.

Slika 4.3.4 Osrednjeslovenska – poklicna šola

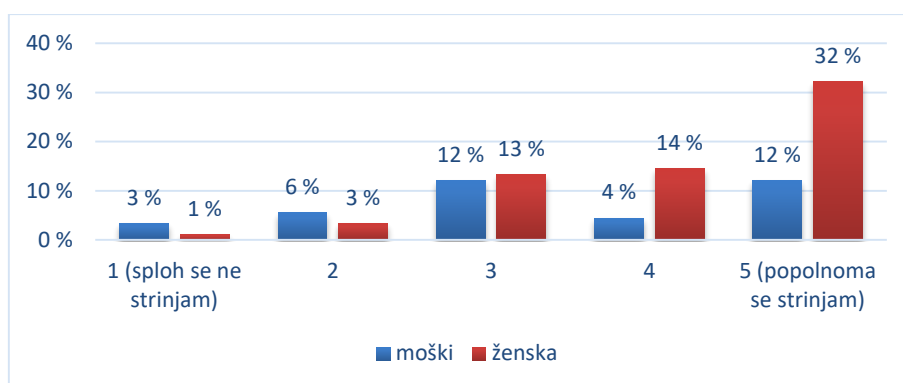
Tako kot v vseh ostalih šolah se tudi v Osrednjeslovenski regiji v poklicni šoli, večina anketirancev ne strinja s trditvijo, da sta gospodinjstvo in skrb za otroka izključno ženski opravili. S trditvijo se ne strinja 48 % žensk in 22 % moških. Podobno kot v poklicni šoli v Pomurski regiji so tudi v Osrednjeslovenski tako moški kot tudi ženske tisti, ki se s to trditvijo strinjajo. V tem primeru se s trditvijo strinja 6 % žensk in 4 % moških. 21 % anketirancev je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo.

V vseh štirih primerih je največ tistih, ki se s to trditvijo ne strinjajo, to so tako moški kot tudi ženske. V gimnaziji v Pomurski in Osrednjeslovenski regiji so samo moški tisti, ki se s to trditvijo strinjajo, medtem ko se v poklicnih šolah s trditvijo strinjajo tako moški kot tudi ženske.

4.3.2 Ženska lahko sama vzgaja in skrbi za otroka

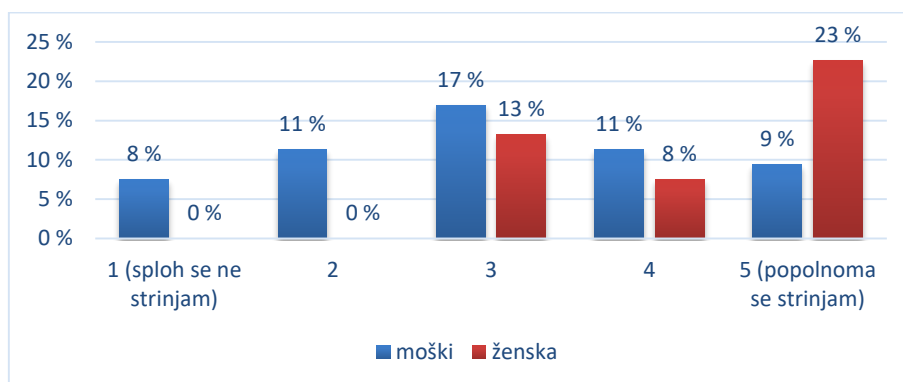
V moderni, je bila družina sestavljena iz heteroseksualnega zakonskega para in njunih otrok, tj. idealni družinski model, po katerem so se zgledovale tudi druge institucije. Danes se družine vse bolj odmikajo od tega modela, vse bolj se uveljavlja raznolikost, prišlo je do pluralizacije družinskih potekov ter novih družinskih oblik. Enostarševske družine so danes vse pogostejše (Švab 2006, str. 63–64) in ženska lahko svobodno izbere materinstvo brez očeta otrok. Družine, ki odstopajo od modernega modela, tako niso več označene kot nepopolne in negativne (Ule in Kuhar 2003, str. 55).

Slika 4.3.5 Pomurska – gimnazija

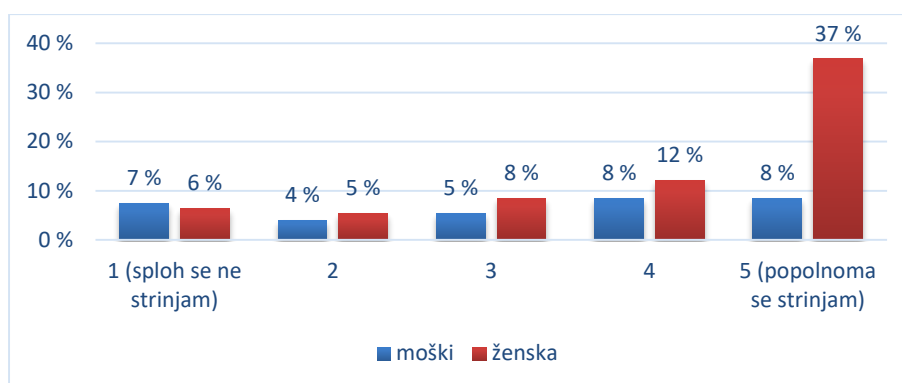
62 % anketirancev meni, da lahko ženska sama vzgaja in skrbi za otroka. Med tistimi, ki se strinjajo s trditvijo, je 46 % žensk in 16 % moških. 13 % anketirancev se s trditvijo ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, so 4 % žensk ter 9 % moških. 25 % oseb je izbralo odgovor 3, kar bi lahko pomenilo, da ne morejo opredeliti svojega mnenja, ali se s trditvijo strinjajo ali ne. Rezultat je bil pričakovan, pričakovala sem, da jih bo večina proti, me je pa presenetil delež teh, ki so izbrali srednjo možnost.

Slika 4.3.6 Osrednjeslovenska – gimnazija

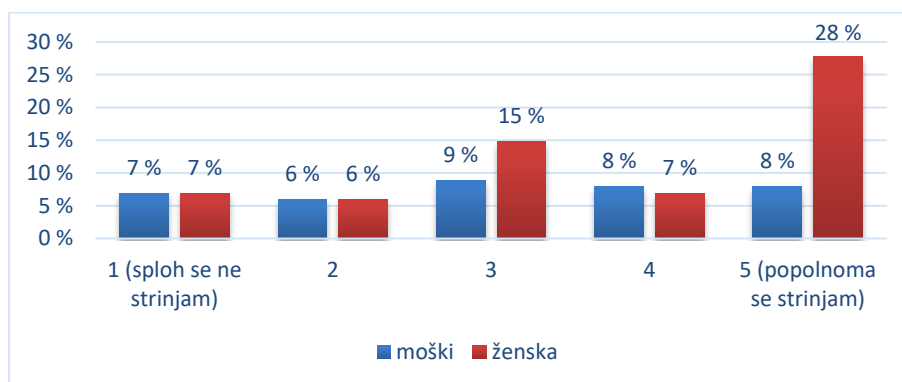
Tudi v Osrednjeslovenski regiji je največ teh, ki se s to trditvijo strinjajo. To je 51 % anketirancev, od tega 31 % žensk in 20 % moških. 30 % anketirancev je izbralo srednjo možnost, torej niso opredelili svojega mnenja, 19 % oseb pa se s to trditvijo ne strinja. Med tistimi, ki se ne strinjajo, so le moški. Če primerjam z gimnazijo v Pomurski regiji, so si podatki podobni, le da so v Osrednjeslovenski regiji le moški tisti, ki se s trditvijo ne strinjajo, medtem ko se v Pomurski regiji s trditvijo ne strinjajo tudi ženske.

Slika 4.3.7 Pomurska – poklicna šola

V poklicni šoli v Pomurski regiji je tako kot že v prejšnjih dveh šolah največ anketirancev menilo, da ženska lahko sama vzgaja in skrbi za otroka. Enako meni 65 % anketirancev, od tega 49 % žensk in 16 % moških. 13 % anketirancev je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja niso opredelili, 22 % anketirancev, od tega 11 % žensk in 11 % moških, pa se s podano trditvijo ne strinja. Pričakovala sem, da bo delež žensk, ki se ne strinjajo s trditvijo, še nižji.

Slika 4.3.8 Osrednjeslovenska – poklicna šola

V vseh štirih primerih sem dobila pričakovane rezultate, čeprav sem pričakovala, da ne bo nobene ženske, ki se ne bo strinjala s to trditvijo oz. jih bo zelo malo. Tudi v poklicni šoli v Osrednjeslovenski regiji največ oseb, 51 %, meni, da lahko ženska sama vzgaja in skrbi za otroka. Od teh, ki se strinjajo s trditvijo, je 35 % žensk in 16 % moških. 24 % anketirancev je izbralo srednji odgovor in svojega mnenja niso opredelili, 13 % žensk in 13 % moških pa se s trditvijo ne strinja.

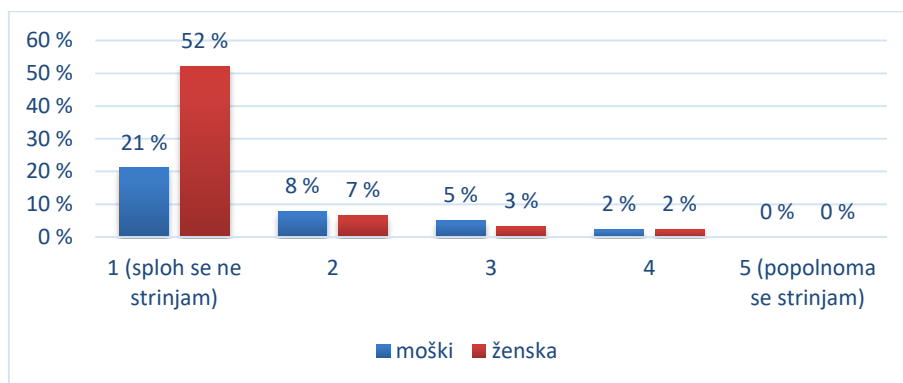
V vseh šolah največ anketirancev meni, da lahko ženska sama vzgaja in skrbi za otroka. Kar nekaj anketirancev vseh šol je izbralo srednjo možnost, kar bi lahko pomenilo, da njihovo

mnenje ni točno opredeljeno. Prav tako je v vseh šolah v obeh regijah kar nekaj anketirancev, ki se s to trditvijo sploh ne strinjajo. V Osrednjeslovenski regiji v gimnaziji tako menijo le moški, medtem ko so v vseh ostalih šolah takšnega mnenja tako moški kot tudi ženske. Ta rezultat me je presenetil, saj sem bila prepričana, da so enostarševske družine danes že tako razširjene in »normalizirane«, da družina več ni predstavljena zgolj kot skupnost dveh – moškega in ženske.

4.3.3 Ženska mora imeti otroka, da je »prava« ženska

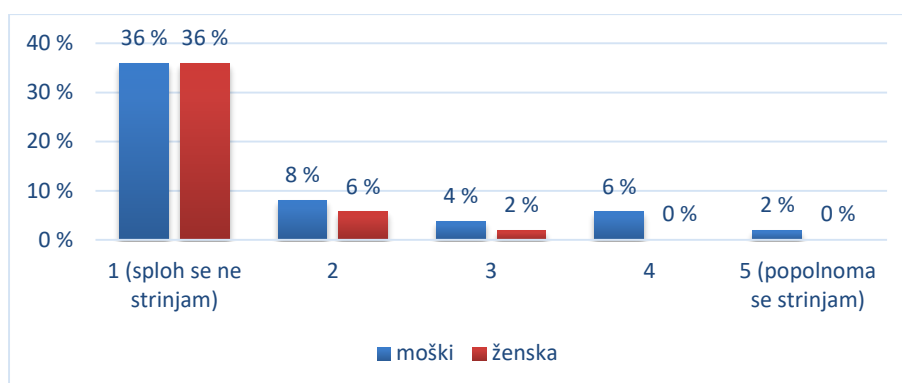
V preteklosti se je od ženske pričakovalo, da bo imela otroka. Ženska je bila »narejena« za rojevanje otrok in z materinstvom bi naj šele zares zaživela. Ko je postala mati, v ospredju niso bile več njene potrebe, temveč potrebe njene družine, moža in otrok. Gospodinjstvo in materinstvo sta bili vlogi, ki so jima ženske v preteklosti težko ubežale (Leskošek 2002, str. 214–221), danes pa se ženske za otroka odločajo kasneje, saj dajejo prednost drugim stvarem (Švab 2001, str. 104–105).

Slika 4.3.9 Pomurska – gimnazija

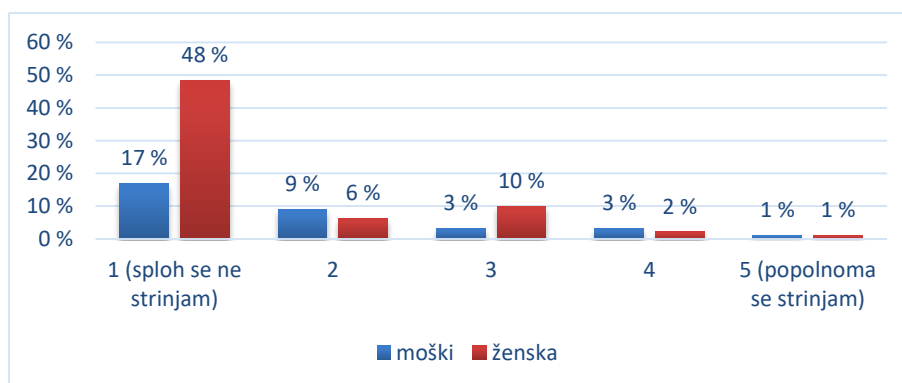
59 % žensk in 29 % moških se ne strinja s trditvijo, ki pravi, da mora ženska imeti otroka, da je »prava« ženska. Zadnjo možnost odgovora, odgovor 5, ni izbral noben anketiranec oz. anketiranka, medtem ko so odgovor 4 izbrali tako moški kot tudi ženske. To je zanimivo, saj sem pričakovala, da bodo tudi tukaj ženske odločno nasprotovale tej trditvi. S trditvijo se tako strinjata 2 % žensk in 2 % moških. 8 % anketirancev je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo.

Slika 4.3.10 Osrednjeslovenska – gimnazija

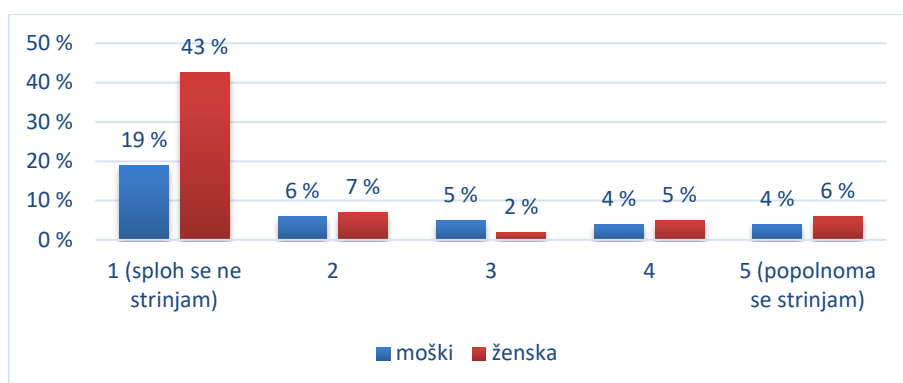
Tako kot v gimnaziji v Pomurski regiji se tudi v Osrednjeslovenski regiji anketiranci v večini ne strinjajo s trditvijo, ki pravi, da mora ženska imeti otroka, da je »prava« ženska. Med tistimi, ki se ne strinjajo, je 42 % žensk in 44 % moških. 8 % moških se s to trditvijo strinja, medtem ko so ženske odločno proti temu. 6 % anketirancev je izbralo srednjo možnost, od tega le 2 % žensk, kar pomeni, da se s trditvijo ne strinjajo, vendar pa ji hkrati tudi ne nasprotujejo.

Slika 4.3.11 Pomurska – poklicna šola

V poklicni šoli v Pomurski regiji je 54 % žensk in 26 % moških proti zgoraj podani trditvi. 13 % anketirancev je izbralo srednjo možnost odgovora, od tega 10 % žensk in 3 % moških, kar pomeni, da svojega mnenja niso opredelili. 7 % anketirancev, od tega 4 % moških in 3 % žensk, pa se s podano trditvijo strinja.

Slika 4.3.12 Osrednjeslovenska – poklicna šola

Največ anketirancev, ki obiskujejo poklicne šole v Osrednjeslovenski regiji, nasprotuje trditvi, da mora ženska imeti otroka, da je »prava« ženska. Teh oseb je 75 %, 50 % žensk in 25 % moških. 7 % anketirancev, 5 % moških in 2 % žensk, je izbralo srednji odgovor, kar bi lahko pomenilo, da svojega mnenja ne morejo oz. ne želijo opredeliti. 19 % anketirancev, od tega 8 % moških in 11 % žensk, pa se s trditvijo strinja in meni, da otrok izpopolni žensko kot osebo.

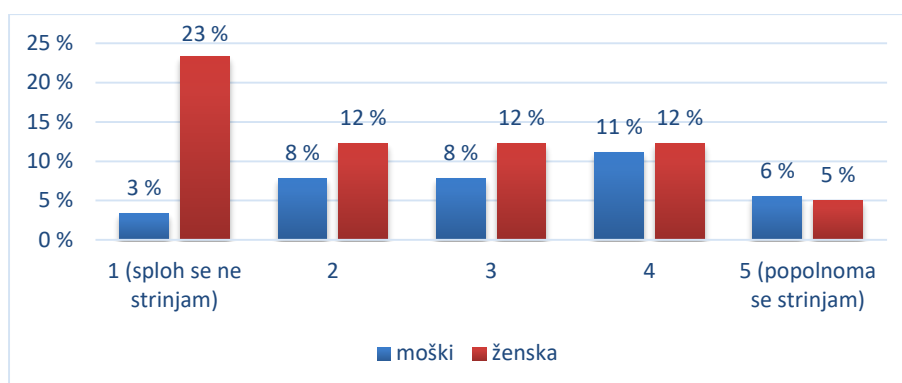
Rezultati so si v vseh šolah v obeh regijah zelo podobni. V vseh štirih primerih so anketiranci v večini proti trditvi, ki pravi, da mora ženska imeti otroka, da je »prava« ženska, prav tako pa je nekaj tudi takih, ki se s to trditvijo strinjajo. V treh primerih so to pripadniki obeh spolov, le v gimnaziji v Osrednjeslovenski regiji so se s trditvijo strinjali le moški. V gimnaziji v Pomurski regiji nihče ni izbral zadnje možnosti odgovora, so pa tako moški kot tudi ženske izbrali predzadnjo možnost. Rezultati so tako tudi tukaj primerljivi in pričakovani.

4.3.4 Otrok mora za »normalen« razvoj živeti z obema staršema

Zanimalo me je, kakšno mnenje imajo anketiranci o navedeni trditvi, saj družina ni več nujno sestavljena iz moškega in ženske ter otrok, temveč so se razširile tudi druge oblike družin. Otrok se lahko »normalno« razvija tudi, če živi v reorganizirani družini. Tukaj so me rezultati rahlo presenetili, saj sem bila prepričana, da bo večina anketirancev mnenja, da ni nujno, da otrok živi z obema staršema, vendar je bilo kar nekaj takih, ki so se s to trditvijo strinjali, kar pomeni, da menijo, da mora otrok za »normalen« razvoj živeti z obema staršema.

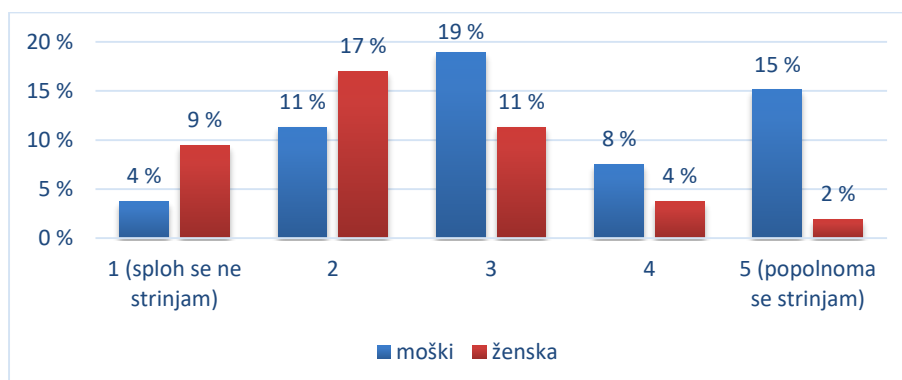

Slika 4.3.13 Pomurska – gimnazija

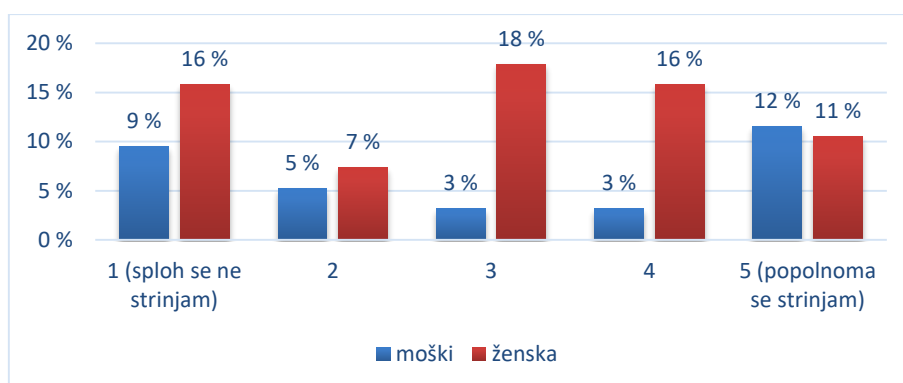
V Pomurski regiji v gimnaziji 46 % anketirancev, od tega 11 % moških in 35 % žensk, meni, da otroku ni nujno živeti z obema staršema, da se razvije v »normalnega« otroka, torej se ne strinjajo s podano trditvijo. 20 % anketirancev je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo. 34 % oseb pa se s podano trditvijo strinja. Od teh, ki se z njo strinjajo, je 17 % moških in 17 % žensk. Delež slednjih je višji, kot sem pričakovala.

Slika 4.3.14 Osrednjeslovenska – gimnazija

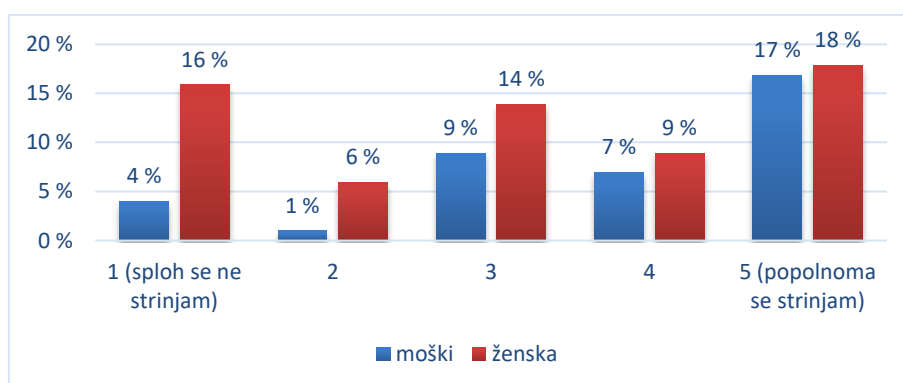
V gimnaziji v Osrednjeslovenski regiji so me rezultati presenetili, saj sem predpostavljala, da bo delež tistih, ki se s to trditvijo ne strinjajo, večji oz. da bo delež tistih, ki se s trditvijo strinjajo, manjši. S podano trditvijo se ne strinja 41 % anketiranih, 26 % žensk in 15 % moških. 30 % oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 29 % oseb pa se s trditvijo, da mora otrok za »normalen« razvoj živeti z obema staršema, strinja. Med tistimi, ki se strinjajo s trditvijo, je 23 % moških in 6 % žensk. Še zmeraj je tistih, ki se s trditvijo ne strinjajo, največ, vendar pa razlika med temi, ki se strinjajo, in temi, ki se s trditvijo ne strinjajo, ni velika. Če primerjam z gimnazijo v Pomurski regiji, so rezultati podobni.

Slika 4.3.15 Pomurska – poklicna šola

Tudi tukaj so me rezultati presenetili, saj največ anketirancev meni, da morajo otroci za »normalen« razvoj živeti z obema staršema. Takšnega mnenja je 42 % anketiranih oseb, od tega 27 % žensk in 15 % moških. 21 % anketirancev svojega mnenja ni opredelilo in se s trditvijo niti strinja niti ne strinja. 37 % anketiranih se s trditvijo ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, je 23 % žensk in 14 % moških. Rezultati so me presenetili, pričakovala sem namreč obraten rezultat. Na podlagi rezultatov pa bi lahko sklepali, da je pri tej trditvi mnenje anketirancev bolj tradicionalno naravnano.

Slika 4.3.16 Osrednjeslovenska – poklicna šola

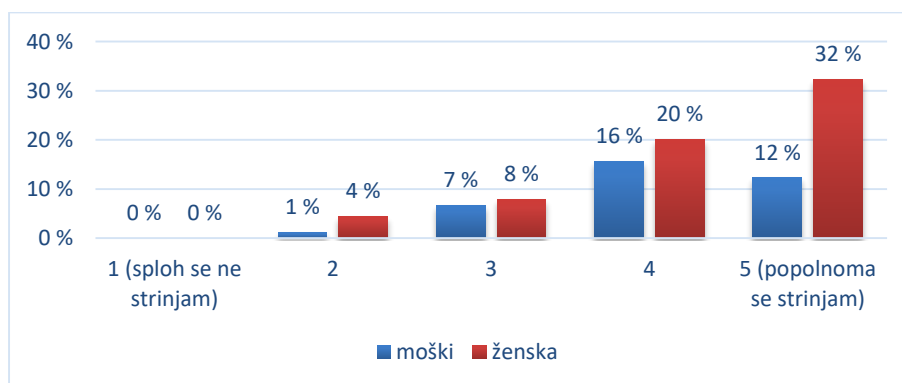

V Osrednjeslovenski regiji v poklicni šoli večina anketirancev tako kot v Pomurski regiji meni, da mora otrok živeti z obema staršema, da se lahko razvije v »normalnega«. Tako meni 51 % anketiranih oseb, od tega 24 % moških in 27 % žensk. 23 % anketirancev je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 27 % oseb pa se ne strinja s podano trditvijo. Od teh, ki se ne strinjajo, je 22 % žensk in 5 % moških. Tudi tukaj me je delež presenetil, saj sem pričakovala obraten rezultat, torej da bo večina proti podani trditvi oz. se z njo pretežno ne bo strinjala.

Če primerjam rezultate vseh štirih šol, lahko vidimo, da so si podobni glede na šolo, ki jo anketiranci obiskujejo. Gimnazijci in gimnazijke se v večini ne strinjajo s trditvijo, ki pravi, da mora otrok za »normalen« razvoj živeti z obema staršema, medtem ko se dijaki in dijakinje poklicnih šol s to trditvijo v večini strinjajo. Takšen razplet rezultatov me je presenetil, saj sem pričakovala, da bodo anketiranci vseh šol tej trditvi nasprotovali, vendar pa bi odgovori lahko kazali, da imajo pri tej trditvi dijakinje in dijaki poklicnih šol bolj tradicionalno prepričanje kot dijakinje in dijaki gimnazij.

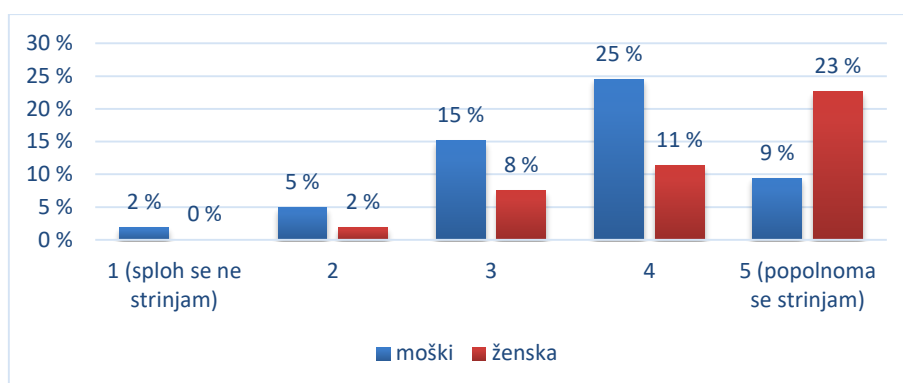
4.3.5 Ženska lahko enako dobro skrbi za družino in gospodinjstvo, tudi če je zaposlena
 Ženske so se velikokrat morale odločati med družino in poklicem. Vzrok za to je pogosto bila delitev dela, kjer je bilo domače, skrbstveno delo, rezervirano za ženske (Kozmik 1998, str. 148). Ko so se začele pojavljati na trgu delovne sile, jim je zaposlitev predstavljala ekonomsko neodvisnost od moških ter možnost spremembe okolja, vendar pa nikakor ni pomenilo, da so odstopile od opravljanja domačega, gospodinjskega dela. To je še zmeraj ostala njihova naloga in zaradi zaposlitve na trgu delovne sile ter dela, ki jih je po končani službi čakalo še doma, so bile ženske pogosto dvojno obremenjene (Černigoj Sadar in Verša 2002, str. 401).

Slika 4.3.17 Pomurska – gimnazija

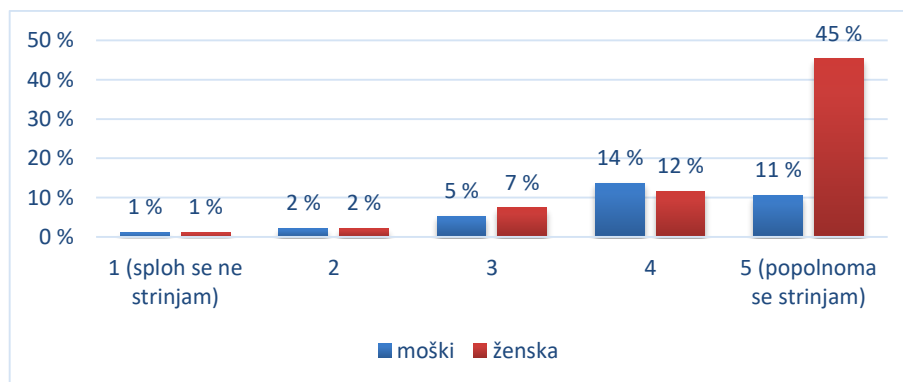
V Pomurski regiji v gimnaziji se anketiranci strinjajo s to trditvijo in so prepričani, da lahko ženska kljub zaposlitvi opravlja družinsko in gospodinjsko delo. S trditvijo se strinja 80 % anketiranih oseb, od tega 52 % žensk in 28 % moških. 15 % oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 5 % anketiranih oseb pa se s trditvijo ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, so 4 % žensk in 1 % moških. Takšen rezultat sem pričakovala, saj je danes večina žensk zaposlenih in hkrati opravlja tudi gospodinjsko delo, me je pa presenetil odstotek žensk, ki se s trditvijo ne strinjajo.

Slika 4.3.18 Osrednjeslovenska – gimnazija

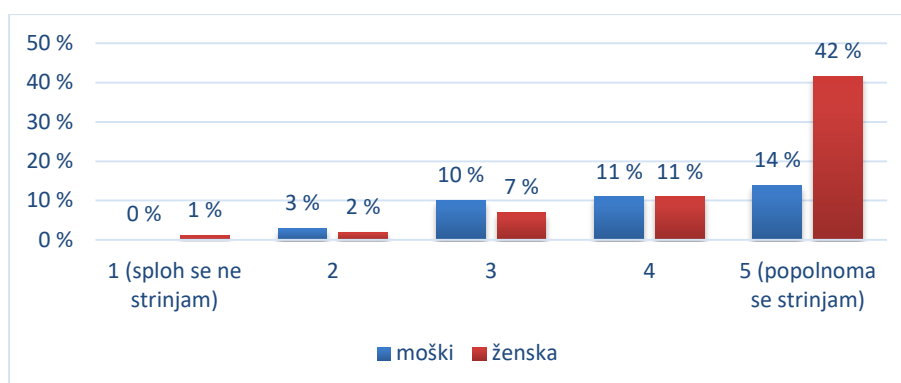
Rezultati v Osrednjeslovenski regiji so podobni rezultatom Pomurske regije. Največ anketirancev se s trditvijo strinja, teh je 68 %, in sicer 34 % žensk in 34 % moških. 23 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 9 % anketirancev pa se s trditvijo ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, je 7 % moških in 2 % žensk. Tudi tukaj je več anketirancev, ki se strinjajo s trditvijo, kar pomeni, da menijo, da ženska lahko enako dobro skrbi za družino in gospodinjstvo, tudi če je zaposlena. Ženske se s trditvijo v večini strinjajo verjetno zaradi zastavljenih ciljev, da bodo tudi one nekoč zaposlene, da bodo opravljale delo, ki jim je všeč, in ne bodo »sužnje« pravil iz preteklosti.

Slika 4.3.19 Pomurska – poklicna šola

82 % anketirancev, 57 % žensk in 25 % moških, iz poklicne šole v Pomurski regiji se strinja s trditvijo, da lahko ženska enako dobro skrbi za družino in gospodinjstvo, tudi če je zaposlena. 6 % oseb se s trditvijo ne strinja, od tega 3 % žensk in 3 % moških, 12 % anketirancev pa svojega mnenja ni opredelilo in je izbralo srednjo možnost. Rezultati so zelo podobni rezultatom prejšnjih dveh primerov in pričakovani.

Slika 4.3.20 Osrednjeslovenska – poklicna šola

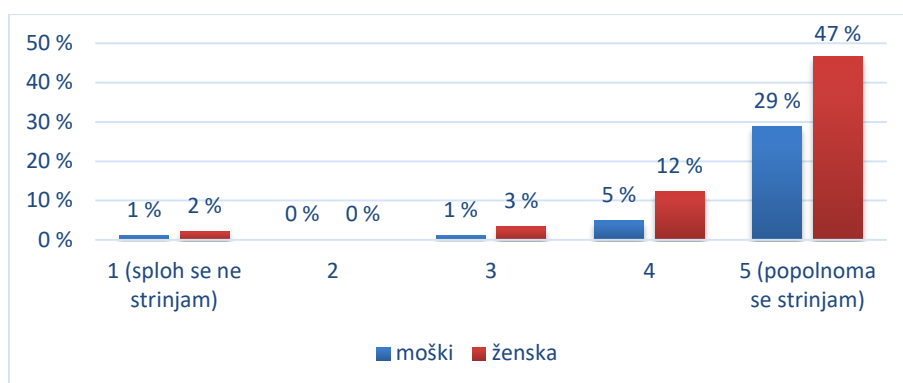
Tudi v poklicni šoli v Osrednjeslovenski regiji so rezultati pričakovani. 78 % anketirancev se strinja s trditvijo, da lahko ženska enako dobro skrbi za družino in gospodinjstvo, tudi če je zaposlena, od tega 25 % moških in 53 % žensk. 17 % oseb svojega mnenja ni opredelilo, izbrali so srednjo možnost. 6 % anketiranih oseb, od tega 3 % žensk in 3 % moških, pa se s podano trditvijo ne strinja.

Če primerjam z ostalimi šolami v obeh regijah, so rezultati podobni. V vseh primerih prevladujejo tisti anketiranci, ki se s trditvijo strinjajo, najmanj pa je tistih, ki se s trditvijo ne strinjajo. Takšen rezultat sem pričakovala, saj je danes zaposlenost žensk že tako razširjena, da vsaka ženska cilja na to, da se bo po pridobljeni izobrazbi zaposlila, in ne razmišlja o tem, da bi ostala doma. Še zmeraj pa imajo nekatere osebe tradicionalno prepričanje in je morda to razlog, da se s trditvijo ne strinjajo.

4.3.6 Tudi moški lahko opravlja gospodinjstvo in skrbi za otroke

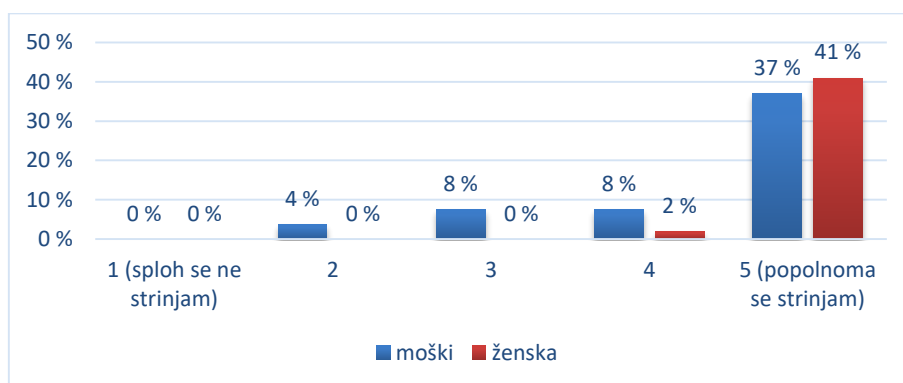
Moški so dolgo bili videni kot hranitelji svoje družine, družino so preživljali, jo ščitili in bili so glava družine. Patriarhat jim je zaradi teh dolžnosti omogočal nadzor nad ženskami in otroki. Ko so ženske postale vse bolj vpletene na trg delovne sile ter so posledično postale vse bolj ekonomsko in socialno neodvisne od moških, je njihova avtoriteta slabela in postopoma izginila (Hrženjak 2016, str. 7–9). Ko prihaja do spreminjanja družinskih oblik, se tudi vloga očetov v družini spreminja. Očetje se vse bolj udeležujejo pri skrbi za otroke ter pomagajo ženam oz. partnerkam pri družinskem in gospodinjstvenem delu (Švab 2006, str. 75).

Slika 4.3.21 Pomurska – gimnazija

V Pomurski regiji 93 % anketirancev meni, da lahko tudi moški opravlja gospodinjsko delo in skrbi za otroke, od tega 34 % moških in 59 % žensk. 4 % anketirancev so izbrali srednjo možnost in svojega mnenja niso opredelili, 3 %, 1 % moških in 2 % žensk, pa se s trditvijo ne strinjajo.

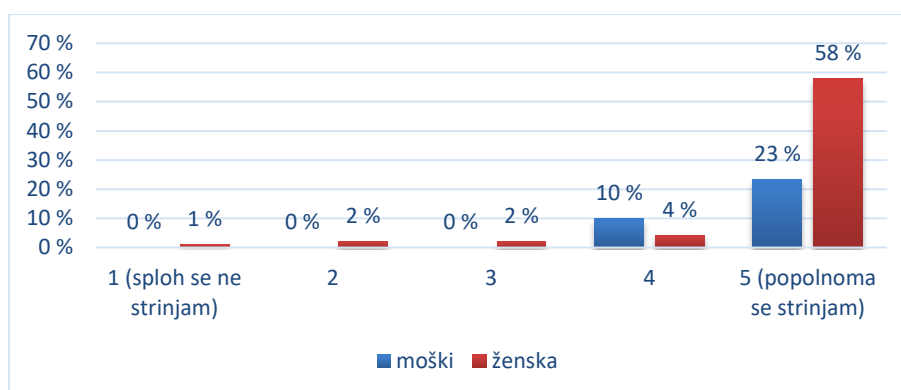
Slika 4.3.22 Osrednjeslovenska – gimnazija

88 % anketirancev se strinja s trditvijo, da lahko skrb za otroke in gospodinjstvo opravlja tudi moški, od tega 43 % žensk in 45 % moških. Tukaj so me rezultati pozitivno presenetili, saj se vse ženske s trditvijo strinjajo, medtem ko se 4 % moških s trditvijo ne strinjajo, 8 % moških pa je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo.

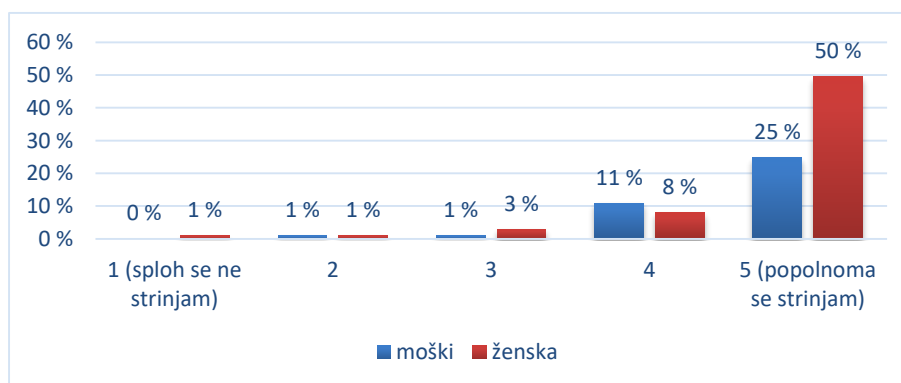
Če rezultate primerjam z rezultati v Pomurski regiji, lahko vidimo, da se v obeh regijah anketiranci v večini strinjajo s to trditvijo, razlika je le, da se v Osrednjeslovenski regiji vse ženske strinjajo s trditvijo, medtem ko se v Pomurski regiji 2 % žensk s to trditvijo ne strinjata.

Slika 4.3.23 Pomurska – poklicna šola

Tudi v poklicni šoli v Pomurski regiji se večina anketirancev strinja s trditvijo, da lahko tudi moški skrbi za gospodinjstvo in otroke. S trditvijo se strinja 95 % anketiranih oseb, 33 % moških in 62 % žensk. Vsi moški se s podano trditvijo strinjajo. Od teh, ki se s trditvijo ne strinjajo, so le 3 % žensk, kar me je presenetilo, saj sem pričakovala, da bo rezultat ravno obraten in bo več moških, ki se s trditvijo ne bodo strinjali. 2 % žensk sta izbrala srednjo možnost in svojega mnenja nista opredelila.

Slika 4.3.24 Osrednjeslovenska – poklicna šola

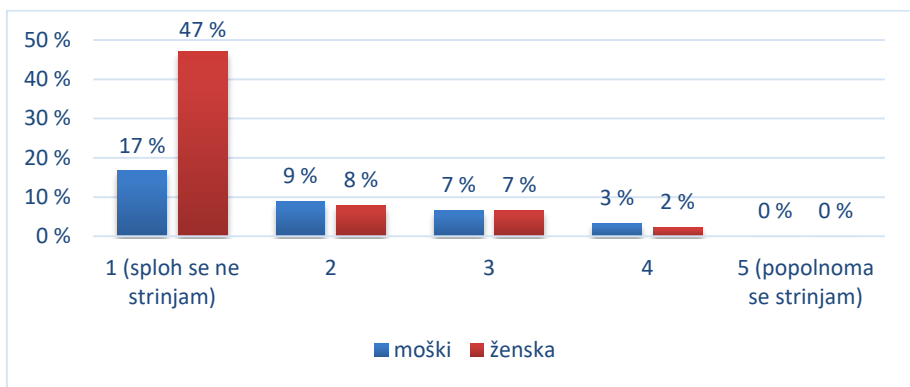
Tako kot v prejšnjih treh primerih se tudi tukaj večina anketirancev strinja s trditvijo. Teh oseb je 94 %, 36 % moških in 58 % žensk. 4 % anketirancev so izbrali srednjo možnost in svojega mnenja niso opredelili, od tega 1 % moških in 3 % žensk. S trditvijo, ki pravi, da lahko tudi moški skrbi za otroke in opravlja gospodinjstvo delo, se 3 % anketirancev ne strinjajo, od tega 2 % žensk in 1 % moških. Zanimivo je, da je tudi v Osrednjeslovenski regiji v poklicni šoli več žensk, ki se s to trditvijo ne strinjajo. V Pomurski regiji se s trditvijo ne strinja noben moški, medtem ko se v Osrednjeslovenski regiji s trditvijo ne strinja le 1 % moških.

Če primerjam rezultate vseh šol, lahko rečem, da so si precej podobni: v vseh štirih primerih prevladujejo anketiranci, ki se strinjajo s trditvijo, torej menijo, da tudi moški lahko opravljajo gospodinjsko delo in skrbijo za otroke. Pričakovala sem, da se bodo ženske pri tem vprašanju strinjale s trditvijo, vendar pa so tudi take, ki se ne strinjajo, kar to me je presenetilo, saj moški z opravljanjem skrbstvenega in gospodinjskega dela razbremenijo ženske, poleg tega pa sta si partnerja v odnosu enakopravnejša, saj si delo delita ne glede na spol in spolne vloge, ki za določen spol veljajo.

4.3.7 Partnerji, ki živijo skupaj, se morajo poročiti

V preteklosti je bila zunaj zakonska skupnost moškega in ženske označena kot grešna in posledično tudi prepovedana (Leskošek 2002, str. 74). Za današnjo družbo je značilno, da se povečuje delež razvez, upada delež porok ter narašča število kohabitacij. Socialni pomen zakonske zveze upada, zaradi česar narašča število neformalnih zvez (Švab 2006, str. 64–65).

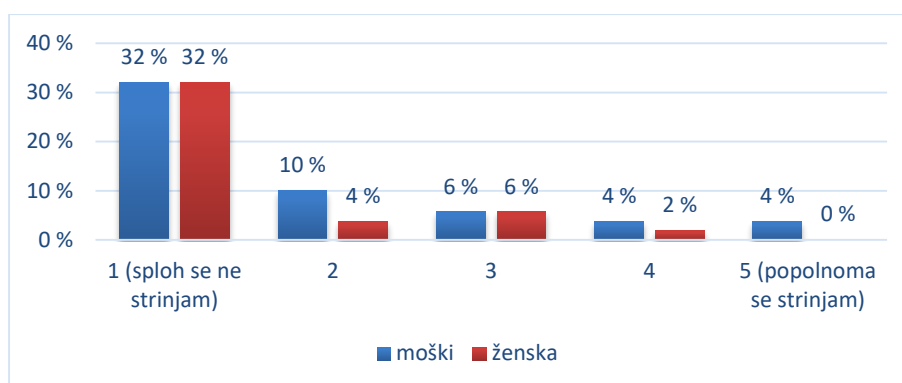
Slika 4.3.25 Pomurska – gimnazija

V gimnaziji v Pomurski regiji se 81 % anketirancev, 55 % žensk in 26 % moških, ne strinja s podano trditvijo. 14 % oseb je izbralo srednjo možnost in ni opredelilo svojega mnenja, 5 % oseb pa se s trditvijo, da se morajo partnerji, ki živijo skupaj, tudi poročiti, strinja. Od teh, ki se strinjajo, so 3 % moških in 2 % žensk.

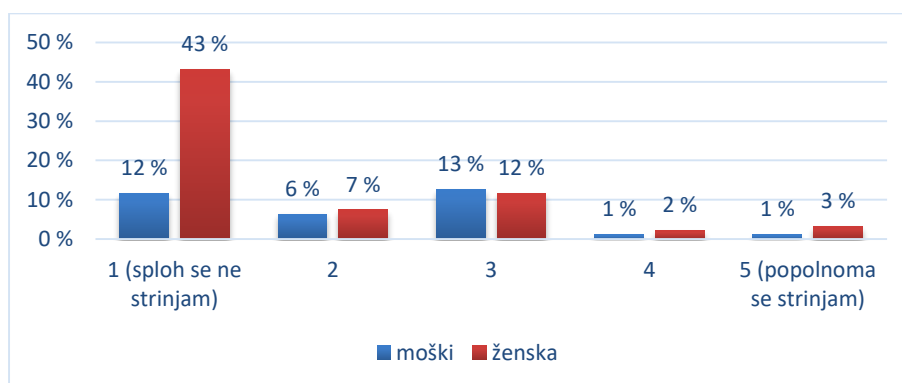

Slika 4.3.26 Osrednjeslovenska – gimnazija

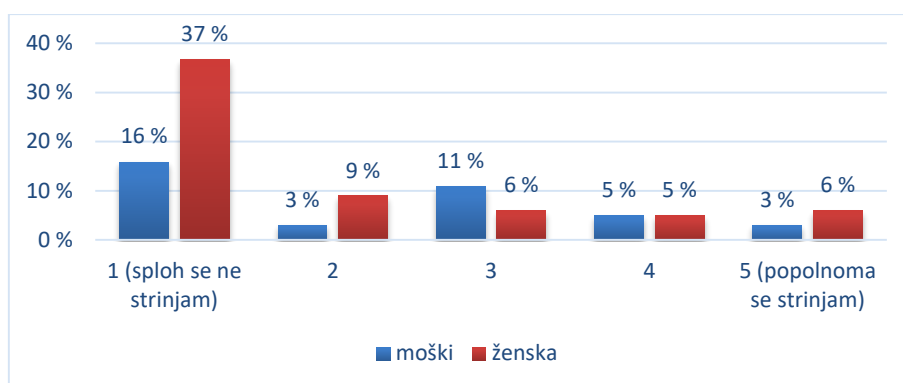
V gimnaziji v Osrednjeslovenski regiji se 78 % anketirancev ne strinja s trditvijo, od tega 42 % moških in 36 % žensk. 12 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 10 % anketirancev pa se s trditvijo strinja, to sta 2 % žensk in 8 % moških.

Slika 4.3.27 Pomurska – poklicna šola

Tako kot v gimnazijah v obeh regijah se tudi v poklicni šoli večina anketirancev ne strinja s trditvijo, da se morajo partnerji, ki živijo skupaj, tudi poročiti. Oseb, ki se ne strinjajo, je 68 %, 18 % moških in 50 % žensk. 25 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 7 % anketirancev, pa se s trditvijo strinja. Od teh, ki se strinjajo, je 5 % žensk in 2 % moških.

Slika 4.3.28 Osrednjeslovenska – poklicna šola

V poklicni šoli v Osrednjeslovenski regiji se tako kot v vseh prejšnjih primerih največ oseb ne strinja z zgoraj podano trditvijo. Oseb, ki se ne strinjajo, je 65 %, od tega 19 % moških in 46 % žensk. 17 % anketiranih oseb je neopredeljenih, saj so izbrali srednjo možnost, 19 % anketirancev, 11 % žensk in 8 % moških, pa se s trditvijo strinja.

Rezultati so si v vseh štirih primerih zelo podobni in tudi pričakovani. Največ anketirancev se s trditvijo, da se morajo partnerji, ki živijo skupaj, poročiti, ne strinja, kar sem tudi pričakovala, čeprav jih je prav tako veliko izbralo tretjo možnost odgovora, kar bi lahko pomenilo, da niso popolnoma odločeni oz. opredeljeni. V obeh regijah v gimnazijah je bilo manj oseb, ki se s to trditvijo strinjajo, kot v poklicnih šolah. V slednjih je bilo oseb, ki se s trditvijo strinjajo, več in to bi lahko pomenilo, da so njihova stališča bolj tradicionalno opredeljena.

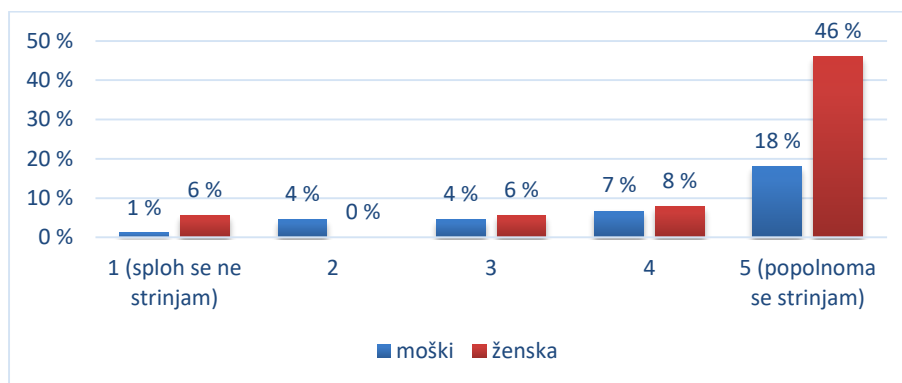
Pri tem vprašanju sem pričakovala takšen razplet oz. da bo večina anketirancev proti zastavljeni trditvi, saj je danes zelo veliko zunajzakonskih partnerjev. Če pogledamo statistične podatke, je delež porok leta 2011 bil 3,3 poroke na 1000 prebivalcev, leta 2016 pa 3,2 poroke na 1000 prebivalcev. Delež zakonskih partnerjev je bil leta 2011 64-%, medtem ko je bil delež zunajzakonskih partnerjev 10,8-%. Do leta 2015 je delež zunajzakonskih partnerjev narasel, in sicer je bil 13,4-%, delež zakonskih partnerjev pa je rahlo upadel na 61,7 % (Statistični urad RS, 2018).

4.3.8 Rojstvo otrok zunaj zakonske zveze je popolnoma sprejemljivo

Danes je vse več otrok rojenih izven zakonske zveze, tako kot je tudi vse več zunajzakonskih partnerjev. Da ni nič neobičajnega, če je otrok rojen zunaj zakonske zveze, kažejo tudi statistični podatki, saj je delež družin, kjer partnerja nista poročena, od leta 2011, ko je bil 8,4-%, v letu 2015 narasel na 10,7 % (Statistični urad RS, 2018). Nekoč je bilo materinstvo

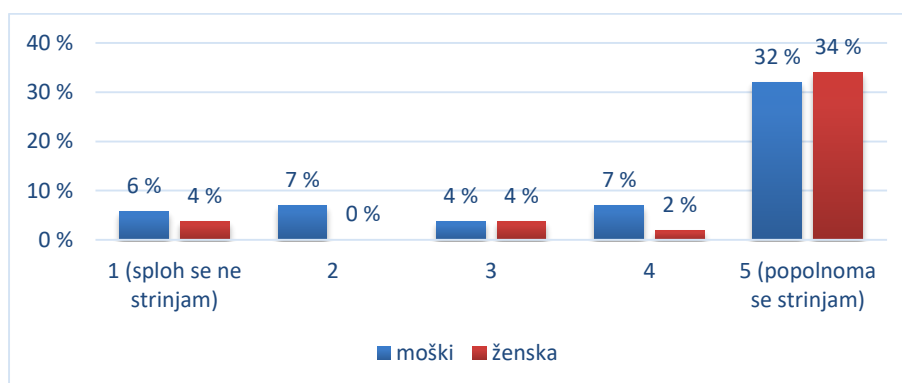
zunaj zakonske zveze nesprejemljivo, ženske so bile zaradi tega tudi zakonsko preganjane. Vsa krivda je ležala na plečih ženske, moški pa so se razbremenili vseh dolžnosti. Ženske so bile za svoje grešno dejanje velikokrat deležne sramotilnih kazni, ki so negativne posledice pustile predvsem na otrocih (Leskošek 2002, str. 74–75).

Slika 4.3.29 Pomurska – gimnazija

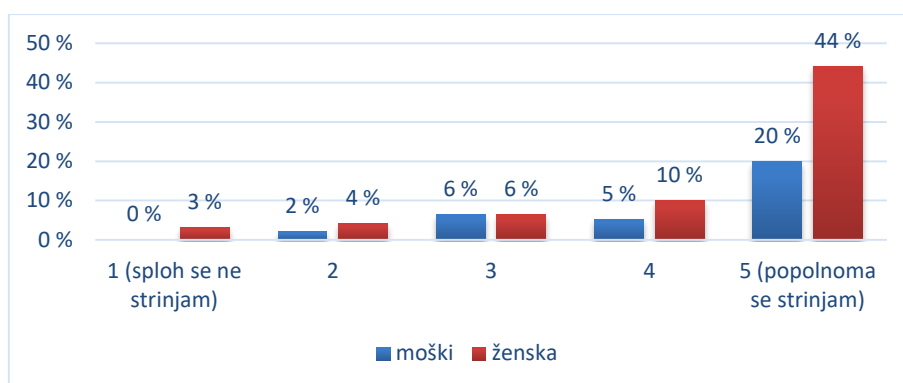
Gimnazijci v pomurski regiji se v 79 % strinjajo s trditvijo, ki pravi, da je rojstvo otrok zunaj zakonske zveze popolnoma sprejemljivo. S trditvijo se strinja 54 % žensk in 25 % moških. 10 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja glede podane trditve ni opredelilo, 11 % anketirancev pa se s trditvijo ne strinja, od tega 5 % moških in 6 % žensk.

Slika 4.3.30 Osrednjeslovenska – gimnazija

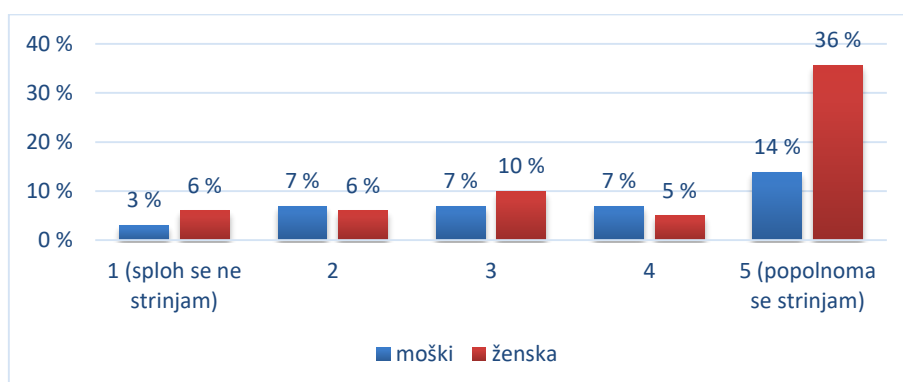
75 % gimnazijcev Osrednjeslovenske regije, od tega 36 % žensk in 39 % moških, se strinja z zgoraj podano trditvijo. 8 % anketirancev svojega mnenja ni opredelilo in je izbralo srednjo možnost, 17 % anketirancev pa se s trditvijo, ki pravi, da je rojstvo otrok zunaj zakonske zveze popolnoma sprejemljivo, ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo so 4 % žensk in 13 % moških.

Slika 4.3.31 Pomurska – poklicna šola

V Pomurski regiji se največ anketirancev iz poklicnih šol, tj. 79 % (25 % moških in 54 % žensk), strinja s trditvijo, da je rojstvo otrok zunaj zakonske zveze popolnoma sprejemljivo. 12 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo. 9 % oseb se s trditvijo ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, je 7 % žensk in 2 % moških. Zanimivo je, da je več žensk kot moških tistih, ki se ne strinjajo s trditvijo.

Slika 4.3.32 Osrednjeslovenska – poklicna šola

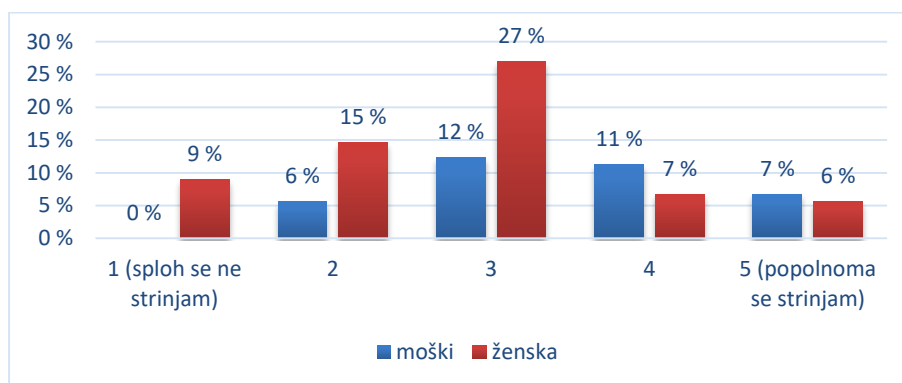
Tako kot v Pomurski se tudi v Osrednjeslovenski regiji večina anketirancev poklicnih šol strinja s trditvijo, da je rojstvo otrok zunaj zakonske zveze popolnoma sprejemljivo. Teh oseb je 62 %, 21 % moških in 41 % žensk. 22 % oseb, 12 % žensk in 10 % moških, se s trditvijo ne strinja. 17 % oseb pa je izbralo srednjo možnost in so glede svojega mnenja neopredeljeni.

V vseh štirih primerih so si rezultati zelo podobni, največ anketirancev iz gimnazij in poklicnih šol se strinja z zgoraj podano trditvijo, nekaj je takšnih, ki se s trditvijo ne strinjajo, nekateri pa so izbrali srednjo možnost, ker nimajo opredeljenega mnenja o tem, ali je rojstvo otrok zunaj zakonske zveze sprejemljivo ali ne.

4.3.9 Ženske in moški imajo enake možnosti pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju

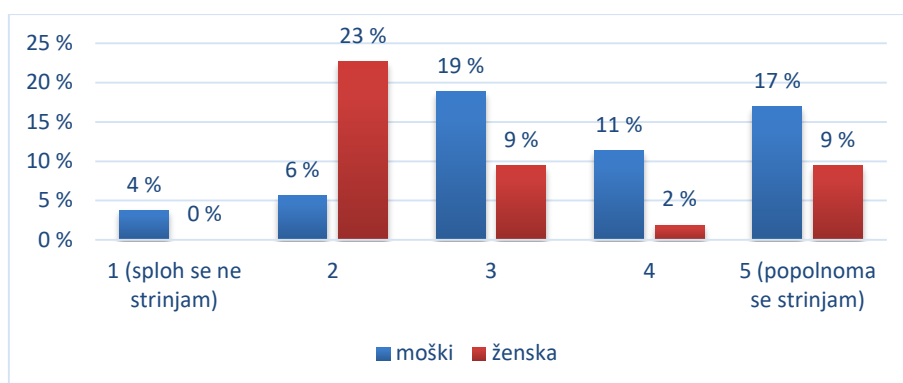
Poklici se na trgu delovne sile delijo na moške in ženske in glede na to delitev imajo moški poklici večji družbeni ugled, prinašajo večjo socialno varnost, imajo večjo družbeno moč, hkrati pa so tudi bolje plačani kot ženski poklici. Delovna mesta, na katerih so se v večjem številu zaposlovale ženske, so bila videna kot manjvredna, saj so ženske na trg delovne sile prinesle tradicionalno delitev dela med spoloma in so se večinoma zaposlovale v poklicih, kjer so lahko uporabile spretnosti in veščine, ki so jih uporabljale že doma. Spolna segregacija je prisotna že v izobraževalnem sistemu, kar pomeni, da se ženske v večini izobražujejo za poklice na področju izobraževanja, zdravstva, osebne nege ipd., moški pa prevladujejo predvsem na tehniških in strojnih šolah (Černigoj Sadar in Verša 2002, str. 412–413).

Slika 4.3.33 Pomurska – gimnazija

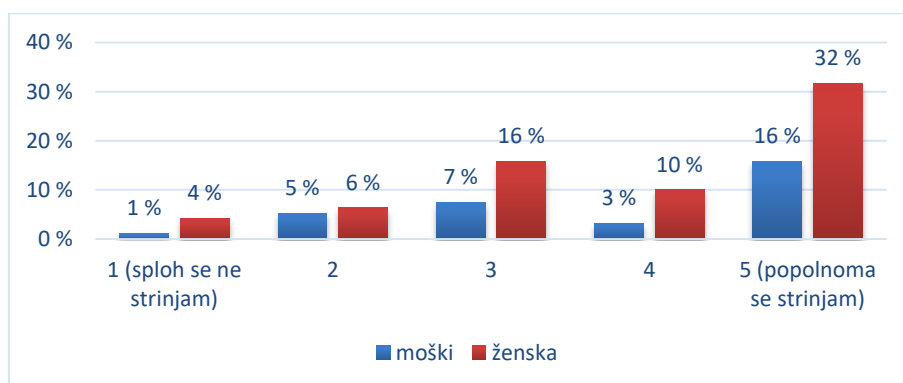
Največ anketirancev iz gimnazije v Pomurski regiji, 39 %, je izbralo tretjo možnost odgovora, kar bi lahko pomenilo, da niso seznanjeni s položajem in dogajanjem na tem področju ali pa da nimajo opredeljenega mnenja. 31 % anketirancev, od tega 18 % moških in 13 % žensk, meni, da imajo moški in ženske pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju enake možnosti. 30 % anketirancev pa meni, da temu ni tako. Od teh, ki se s trditvijo ne strinjajo, je 24 % žensk in 6 % moških.

Slika 4.3.34 Osrednjeslovenska – gimnazija

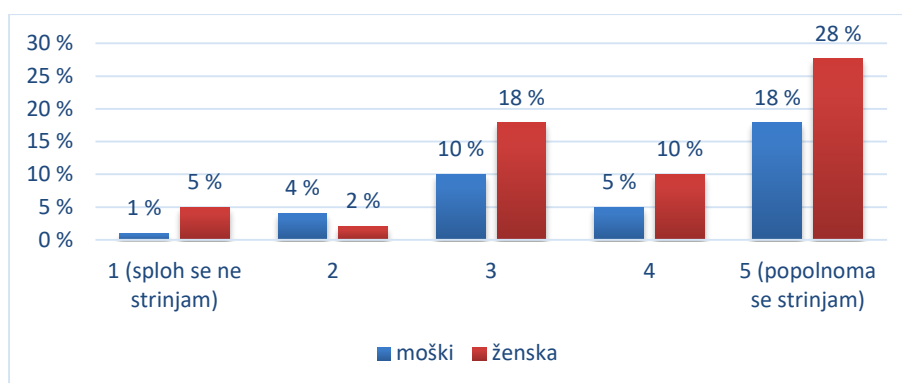
Podobnega mnenja so tudi anketiranci gimnazije v Osrednjeslovenski regiji, tudi tu jih je veliko izbralo srednjo možnost, 28 %, vendar pa se največ anketirancev strinja s trditvijo. Oseb, ki se strinjajo s trditvijo, je 39 %, 11 % žensk in 28 % moških. 33 % anketirancev pa se s trditvijo ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, je 10 % moških in 23 % žensk.

Slika 4.3.35 Pomurska – poklicna šola

V poklicnih šolah v Pomurski regiji je 61 % anketirancev mnenja, da imajo tako moški kot tudi ženske pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju enake možnosti, od tega 42 % žensk in 19 % moških. Najmanj je tistih, ki se s to trditvijo ne strinjajo, in sicer 16 % anketirancev, 10 % žensk in 6 % moških. Nekaj je tudi takih, ki svojega mnenja niso opredelili in so izbrali tretjo možnost, tj. 23 % anketirancev. Razlog za to je lahko nepoznavanje situacije na trgu delovne sile, zaradi česar niso mogli opredeliti svojega mnenja ali pa ga niso želeli.

Slika 4.3.36 Osrednjeslovenska – poklicna šola

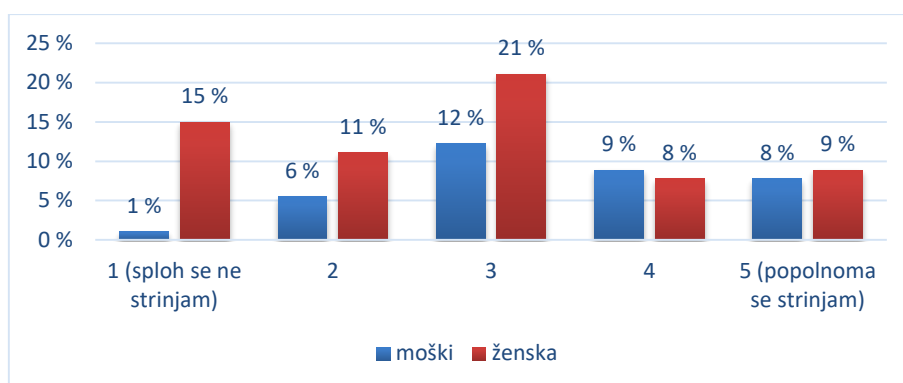
Anketiranci v poklicni šoli v Osrednjeslovenski regiji so tako kot anketiranci v Pomurski regiji v večini mnenja, da so možnosti pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju pri obeh spolih enake. Oseb, ki se strinjajo s to trditvijo, je 61 %, 38 % žensk in 23 % moških. Najmanj je takih, ki se s to trditvijo ne strinjajo, in sicer 12 %, 7 % žensk in 5 % moških. 28 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo.

Rezultati šol so si med seboj zelo podobni. Zanimivo je dejstvo, da so si rezultati podobni glede na šolo, podobni so si med gimnazijama ter med poklicnimi šolami. V gimnaziji v Pomurski regiji je največ oseb izbralo srednjo možnost, tudi v gimnaziji v Osrednjeslovenski regiji jih je veliko neopredeljenih, vendar jih še zmeraj več meni, da so možnosti žensk in moških pri zaposlovanju enake. Medtem se večina oseb v poklicni šoli s trditvijo strinja, najmanj pa je tistih, ki se s trditvijo ne strinjajo. Tako kot v gimnaziji jih je tudi v poklicnih šolah kar nekaj, ki so izbrali srednjo možnost odgovora. Kot sem že omenila, bi razlog za to lahko bil nepoznavanje situacije na trgu delovne sile, saj še obiskujejo šolo in verjetno ne spremljajo dogajanja na tem področju ali pa svojega mnenja niso želeli opredeliti.

4.3.10 Ženske in moški so enako plačani, če opravijo enako delo

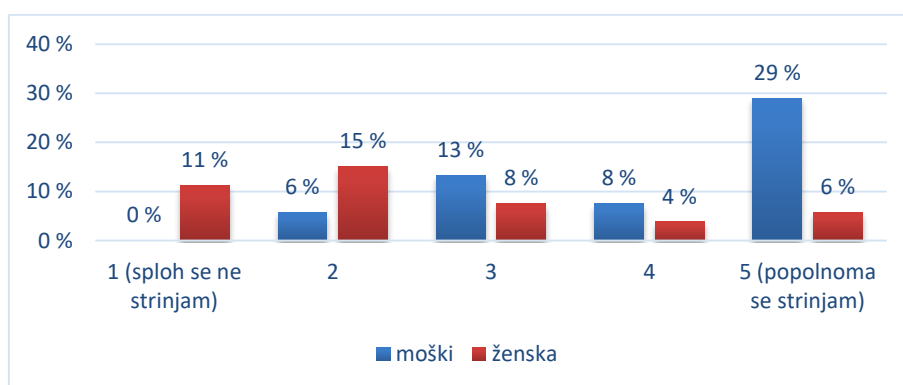
V Sloveniji se še zmeraj pojavljajo razlike v višini plače med spoloma, ženske so namreč leta 2016 imele kar za 6 % nižjo plačo kot moški. Povprečna bruto mesečna plača, ki so jo prejeli moški, je bila 1732 EUR, povprečna bruto mesečna plača, ki so jo prejele ženske, pa 1630 EUR (Statistični urad RS 2017b, str. 14). »Ženska« delovna mesta so bila pogosto slabše vrednotena, imela so manjšo družbeno moč, pa tudi plačana so manj kot moška. Poklici, v katerih prevladujejo ženske, so se feminizirali, zaposleni v teh poklicih imajo po navadi zelo majhne možnosti napredovanja, slabši ugled ter nižjo plačo (Žnidaršič Žagar 2007, str. 19–20).

Slika 4.3.37 Pomurska – gimnazija

Anketiranci iz gimnazije v Pomurski regiji so bili glede svojega mnenja razdeljeni. 33 % anketiranih oseb se s trditvijo, ki pravi, da ženske in moški za enako delo dobijo enako plačilo, ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, je 26 % žensk in 7 % moških. 33 % anketirancev je izbralo srednjo možnost, torej glede svojega mnenja niso popolnoma opredeljeni ali seznanjeni s položajem na trgu delovne sile. 34 % anketiranih oseb pa se s trditvijo strinja, od tega 17 % moških in 17 % žensk, kar pomeni, da so prepričani, da ženske in moški za enako delo na trgu delovne sile dobijo enako plačilo.

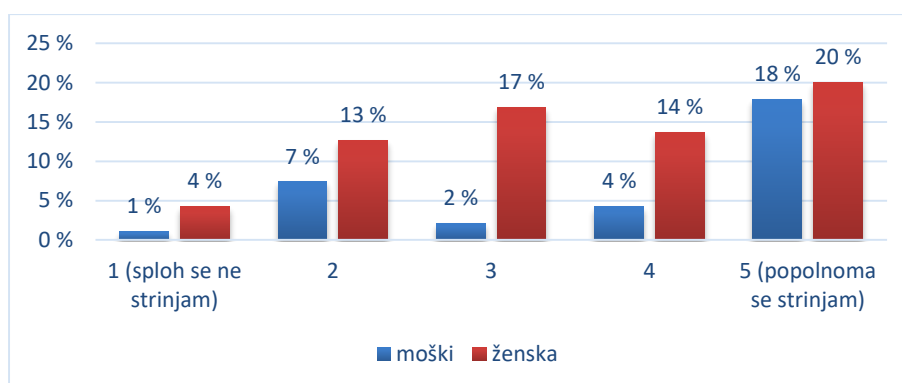
Slika 4.3.38 Osrednjeslovenska – gimnazija

V Osrednjeslovenski regiji so anketiranci gimnazije v večini menili, da moški in ženske za enako delo dobijo enako plačilo. S trditvijo se strinja kar 47 % anketirancev, od tega 37 % moških in 10 % žensk. 32 % anketiranih oseb se s to trditvijo ne strinja, od teh, ki se ne strinjajo, je 26 % žensk in 6 % moških. 21 % anketirancev je izbralo srednjo možnost odgovora, kar pomeni, da svojega mnenja niso opredelili.

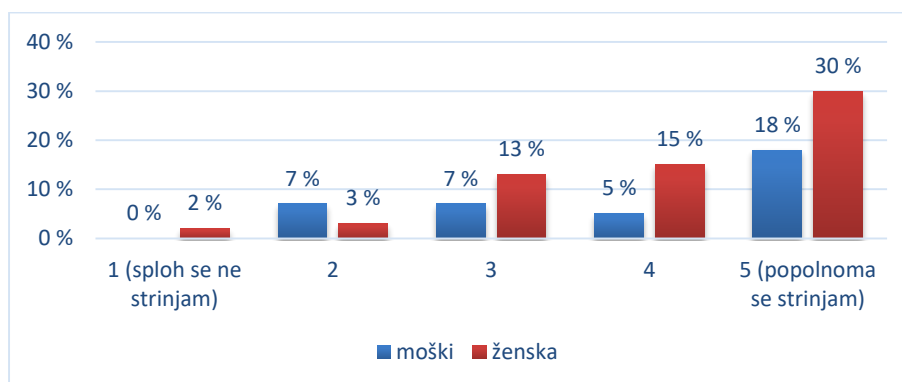

Slika 4.3.39 Pomurska – poklicna šola

Največ anketirancev, 56 %, od tega 22 % moških in 34 % žensk, iz poklicne šole v Pomurski regiji meni, da so ženske in moški enako plačani, če opravijo enako delo. 19 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 25 % anketirancev pa se s to trditvijo ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, je 17 % žensk in 8 % moških. Tako kot v prejšnjih dveh primerih je tudi tukaj med tistimi, ki se ne strinjajo s trditvijo, več žensk kot moških.

Slika 4.3.40 Osrednjeslovenska – poklicna šola

Tako kot v Pomurski je tudi v Osrednjeslovenski regiji največ oseb prepričanih, da je na trgu delovne sile prisotna enakost med spoloma, kar pomeni, da tako moški kot tudi ženske za enako opravljeno delo dobijo enako plačilo. S trditvijo se strinja 68 % oseb, od tega 45 % žensk in 23 % moških. Najmanj oseb, in sicer 12 % anketirancev, se s to trditvijo ne strinja, od tega 5 % žensk ter 7 % moških. 20 % anketirancev svojega mnenja ni opredelilo in je izbralo srednjo možnost.

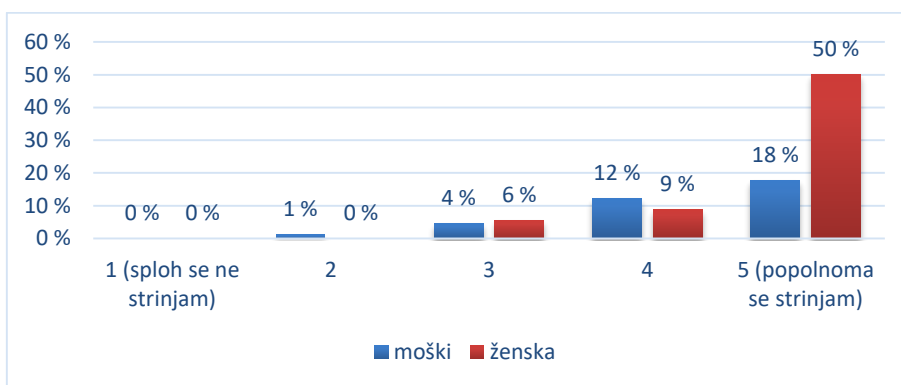
V treh primerih so anketiranci prepričani, da moški in ženske za enako opravljeno delo na trgu delovne sile dobijo enako plačilo. V primerih, ki imajo podobne rezultate, je najmanj

oseb, ki se s podano trditvijo ne strinjajo. Od teh, ki se ne strinjajo, je v povprečju več žensk kot moških. V enem primeru se anketiranci v enakem številu s trditvijo ne strinjajo ali nimajo opredeljenega mnenja, za odstotek več pa je tistih, ki se s trditvijo strinjajo. Rezultati so zanimivi, saj so v nasprotju z realnim stanjem na trgu delovne sile, kar bi lahko pomenilo, da anketiranci niso seznanjeni z dogajanjem.

4.3.11 Ženska lahko na trgu delovne sile določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški

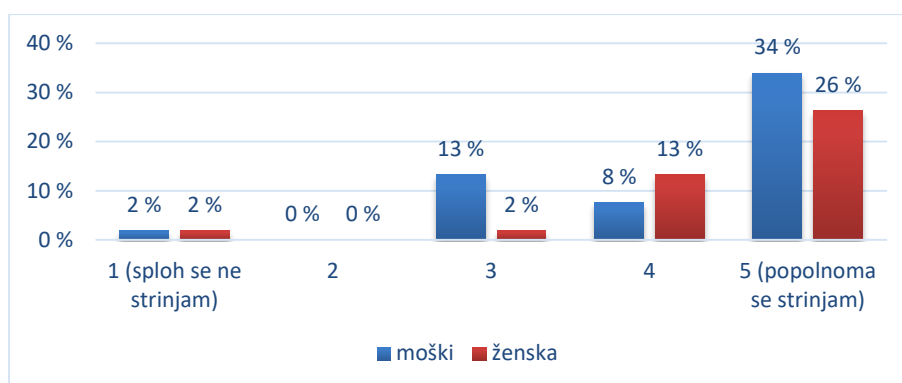
Pri tem vprašanju me je zanimalo, kakšno mnenje imajo anketiranci o tem, ali lahko ženska določeno delo na trgu delovne sile opravi enako dobro ali bolje kot moški. Navezovala sem se na prejšnje trditve, saj me je zanimalo, ali menijo, da ženska zaradi svoje spolne vloge, ki ji je dodeljena, ni zmožna dela opraviti enako dobro oz. ga lahko opravi enako dobro ali bolje kot moški. Zagotovo mora ženska na določenih področjih in poklicih vložiti več truda kot moški, da dokaže, da je sposobna in zmožna delo opraviti najboljše. Vzroki za to ležijo v preteklosti ter patriarhatu, ki žensko na vseh področjih življenja, tudi na trgu delovne sile, vidi kot manjvredno.

Slika 4.3.41 Pomurska – gimnazija

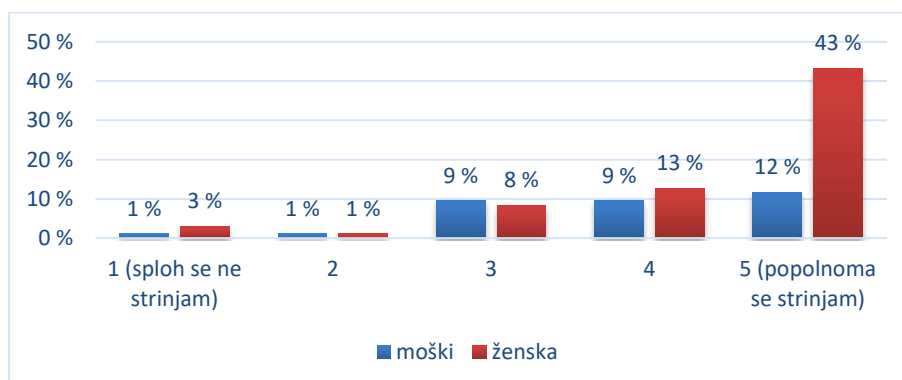
89 % anketirancev, 59 % žensk in 30 % moških, se strinja s trditvijo, ki pravi, da lahko ženska na trgu delovne sile določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški. Le 1 % moških se s to trditvijo ne strinja, 10 % anketiranih oseb pa je izbralo srednjo možnost odgovora, kar bi lahko pomenilo, da niso popolnoma prepričani, da trditev drži oz. ne drži.

Slika 4.3.42 Osrednjeslovenska – gimnazija

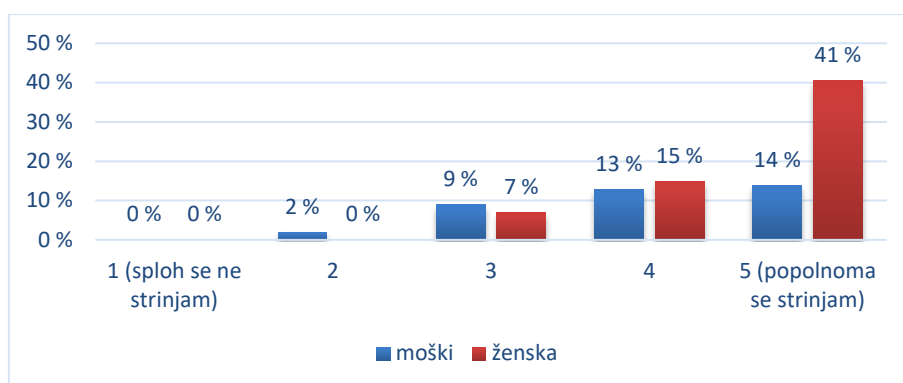
Tudi v Osrednjeslovenski regiji je največ oseb mnenja, da lahko ženska določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški. S trditvijo se strinja 81 % anketirancev, 42 % moških in 39 % žensk. Le 4 % anketirancev se s trditvijo ne strinjajo, in sicer 2 % žensk in 2 % moških. To je sicer zanimivo, hkrati pa bi lahko bilo pokazatelj njihovih tradicionalnih stališč. 15 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost oz. svojega mnenja ni opredelilo.

Slika 4.3.43 Pomurska – poklicna šola

Največ anketirancev iz poklicnih šol v Pomurski regiji je tako kot že v prejšnjih dveh primerih menilo, da je ženska na trgu delovne sile lahko enako ali bolj dobra pri opravljanju določenega dela. Tega mnenja je 77 % anketiranih, od tega 56 % žensk in 21 % moških. Najmanj oseb, 6 %, se s podano trditvijo ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, so 4 % žensk in 2 % moških. 17 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost in ni opredelilo svojega mnenja.

Slika 4.3.44 Osrednjeslovenska – poklicna šola

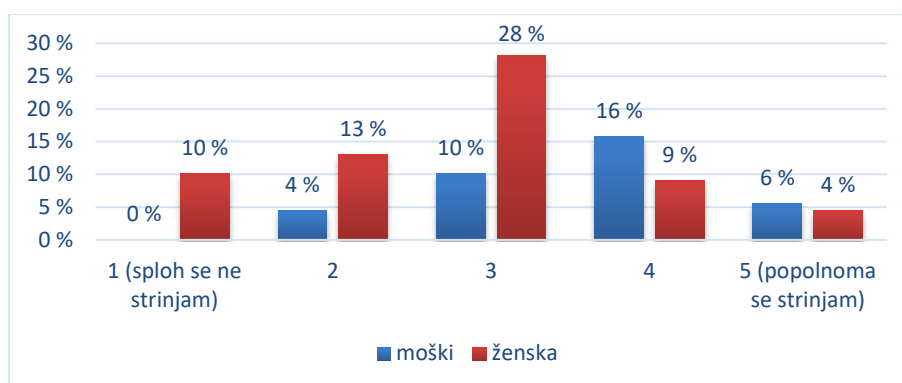
V poklicni šoli v Osrednjeslovenski regiji se največ anketirancev strinja s trditvijo, tj. 83 % anketiranih oseb, od tega 56 % žensk in 27 % moških. 16 % anketirancev je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 2 % moških pa se s to trditvijo ne strinjata.

V vseh primerih je največ oseb, ki se strinjajo s trditvijo, da lahko ženska na trgu delovne sile določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški, ter najmanj tistih, ki se s to trditvijo ne strinjajo. Rezultati so pričakovani, čeprav sem predpostavljala, da bo teh, ki se ne strinjajo, še manj.

4.3.12 Ženske imajo enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest

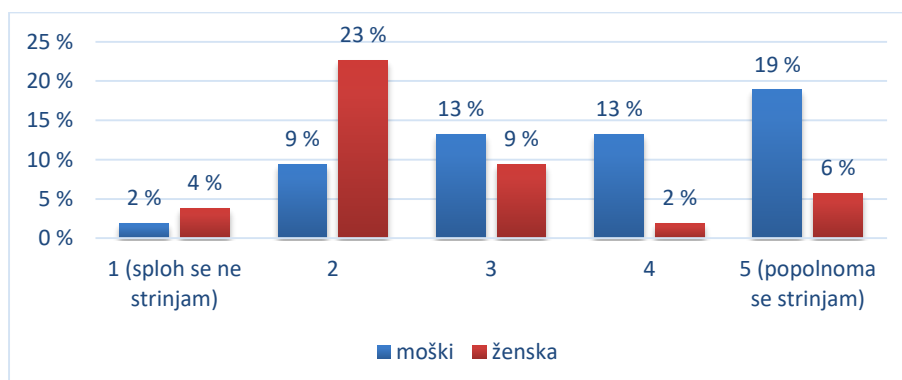
V 90. letih je bila izvedena raziskava o menedžerjih in menedžerkah, kjer so ugotovili, da so ti položaji bolj naklonjeni moškim kot ženskam. Ne glede na visoko vključenost žensk na trg delovne sile, visoko izobrazbo in opravljanje dela s polnim delovnim časom so na vodilnih položajih bile v manjšini, vendar pa se je delež večal. Ženske se na delovnih mestih velikokrat srečujejo s steklenimi stropovi, ki zaradi stereotipov in predsodkov ovirajo njihovo napredovanje na višje položaje (Kanjuro Mrčela 2000, str. 54). Skoraj dve desetletji kasneje, leta 2017, je bilo na vodilnih položajih le 37 % žensk, ki so hkrati za opravljeno delo dobile kar 12,4 % nižjo plačo kot moški (Ahačič 2017).

Slika 4.3.45 Pomurska – gimnazija

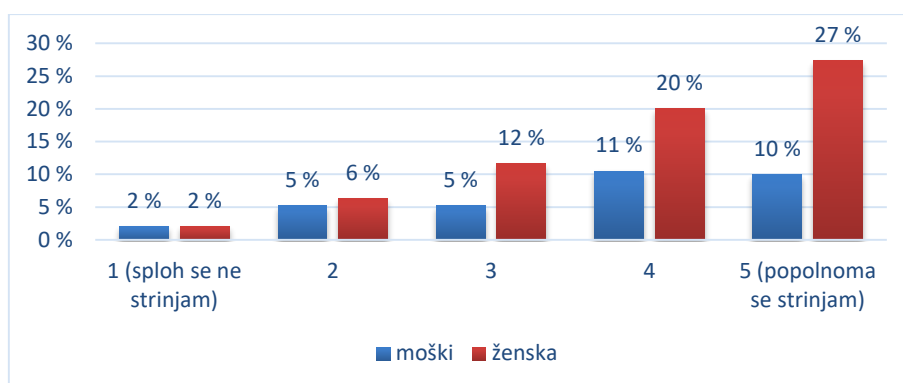
38 % anketiranci iz gimnazije v Pomurski regiji je izbralo srednjo možnost odgovora, kar bi lahko pomenilo, da niso seznanjeni s tem stanjem na trgu delovne sile in svojega mnenja niso opredelili. Sledijo tisti, ki se strinjajo s trditvijo, da imajo ženske enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest, tako meni 35 % anketirancev, 22 % moških in 13 % žensk. 27 % anketirancev, 23 % žensk in 4 % moških, pa meni, da ta trditev ne drži.

Slika 4.3.46 Osrednjeslovenska – gimnazija

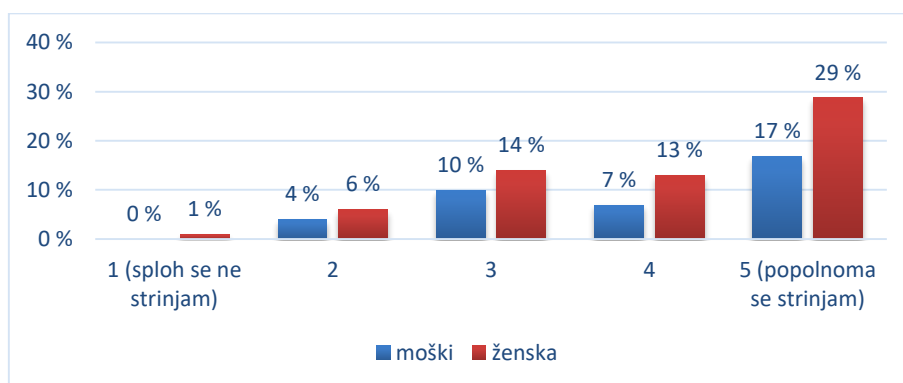
40 % anketirancev iz gimnazije v Osrednjeslovenski regiji se strinja s trditvijo, da imajo ženske enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest. Med temi, ki se strinjajo, je 8 % žensk in 32 % moških. 38 % anketirancev se s trditvijo ne strinja. Od teh, ki se ne strinjajo, je 27 % žensk in 11 % moških. 22 % anketiranih oseb je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo.

Slika 4.3.47 Pomurska – poklicna šola

V poklicni šol, v Pomurski regiji se 68 % anketirancev strinja s podano trditvijo, ki pravi, da imajo ženske enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest, tj. 47 % žensk in 21 % moških. 17 % anketirancev svojega mnenja ni opredelilo, 8 % žensk in 7 % moških pa se s podano trditvijo ne strinja.

Slika 4.3.48 Osrednjeslovenska – poklicna šola

Tako kot v Pomurski regiji tudi v Osrednjeslovenski anketiranci poklicnih šol v večini menijo, da imajo ženske pri dostopu do vodilnih delovnih mest enake možnosti kot moški. Teh oseb je 66 %, od tega 42 % žensk in 24 % moških. Najmanj je tistih, ki se s trditvijo ne strinjajo. Od teh, ki se ne strinjajo, so 4 % moških in 7 % žensk. 24 % anketirancev svojega mnenja ni opredelilo in je izbralo srednjo možnost.

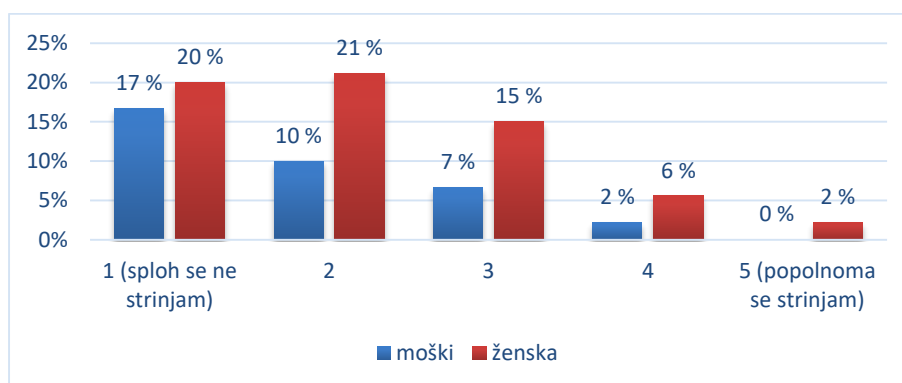
Pridobljeni rezultati so zanimivi, saj so si zelo podobni glede na šolo in ne glede na regijo. Anketiranci poklicnih šol v obeh regijah se v večini strinjajo s podano trditvijo, medtem ko je najmanj tistih, ki se s trditvijo ne strinjajo. Anketiranci gimnazij pa si niso tako enotni v svojem mnenju; v Pomurski regiji je namreč največ tistih, ki svojega mnenja niso opredelili

in so izbrali srednjo možnost odgovora, v Osrednjeslovenski pa je največji delež tistih, ki se s trditvijo strinjajo.

4.3.13 Vodilna mesta so »rezervirana« le za moške, ker imajo za to več sposobnosti

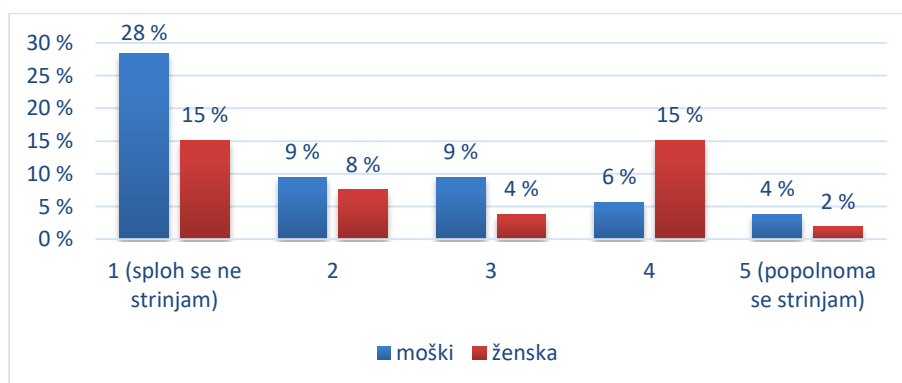
Ta trditev se navezuje na prejšnjo, ki pravi, da imajo ženske enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest, le da je zastavljena malo »drugače«.

Slika 4.3.49 Pomurska – gimnazija

68 % anketirancev se ne strinja z zgoraj podano trditvijo, od tega 41 % žensk in 27 % moških. 10 % anketirancev se s trditvijo strinja. Od teh, ki se strinjajo, je 8 % žensk in 2 % moških. Če primerjam s prejšnjim vprašanjem, kjer so v največjem številu anketiranci gimnazije v Pomurski regiji izbrali srednji odgovor, so se tukaj brez težav odločili, da trditev ne drži in da vodilna delovna mesta niso »rezervirana« le za moške. 22 % anketirancev je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo.

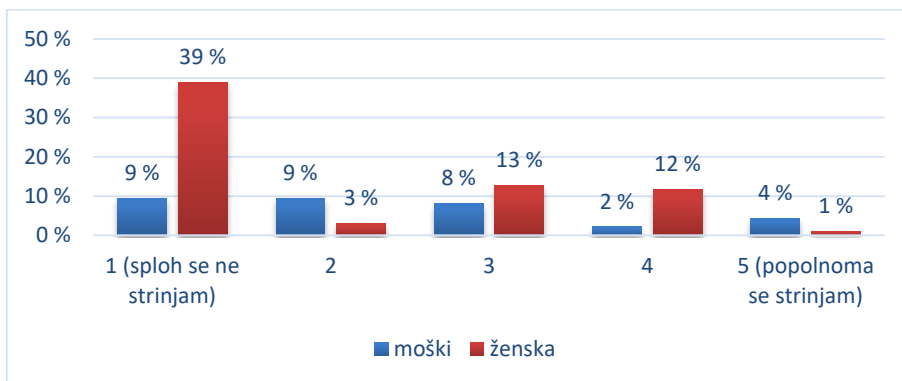
Slika 4.3.50 Osrednjeslovenska – gimnazija

Anketirancih gimnazije so pri prejšnji trditvi menili, da imajo ženske enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest, tukaj pa so večinoma mnenja, da vodilna mesta niso »rezervirana« le za moške, ker bi bili bolj sposobni kot ženske. 60 % anketirancev, 23 %

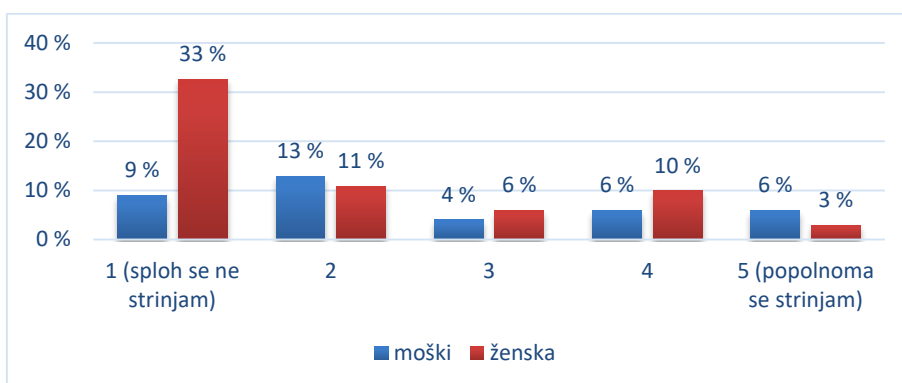
žensk in 37 % moških, se ne strinja s podano trditvijo, 27 % anketirancev, 17 % žensk in 10 % moških pa se s trditvijo strinja. Tako kot v Pomurski regiji je tudi tukaj med temi, ki se strinjajo, večji delež žensk kot moških. 13 % anketirancev ni opredelilo svojega mnenja in je izbralo srednjo možnost.

Slika 4.3.51 Pomurska – poklicna šola

Anketiranci poklicne šole v Pomurski regiji se v večini ne strinjajo s podano trditvijo, in sicer 60 % (42 % žensk in 18 % moških). 21 % je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 19 % anketirancev pa se s trditvijo strinja. Od teh, ki se strinjajo, je 13 % žensk in 6 % moških.

Slika 4.3.52 Osrednjeslovenska – poklicna šola

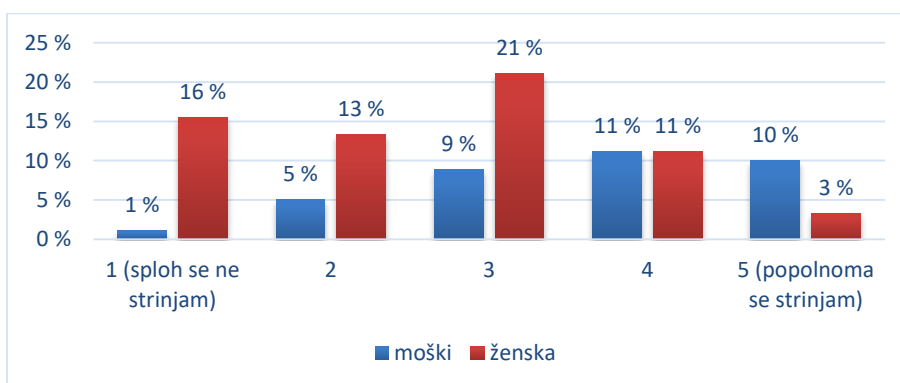
Rezultati iz poklicnih šol v Osrednjeslovenski regiji so podobni kot v prejšnjih treh primerih. Največ anketirancev, 66 %, od tega 44 % žensk in 22 % moških, se ne strinja s trditvijo, ki pravi, da so vodilna delovna mesta »rezervirana« le za moške, ker so bolj sposobni. Najmanj pa je takih, ki se s trditvijo strinjajo, to je 25 % anketirancev, od tega 13 % žensk in 12 % moških. V vseh štirih primerih so rezultati zelo podobni, saj se vsi v večini strinjajo s podano trditvijo, tisti, ki se ne strinjajo, pa so v manjšini. 10 % oseb je izbralo srednjo možnost.

4.3.14 Ženske v politiki so danes enakopravne moškim

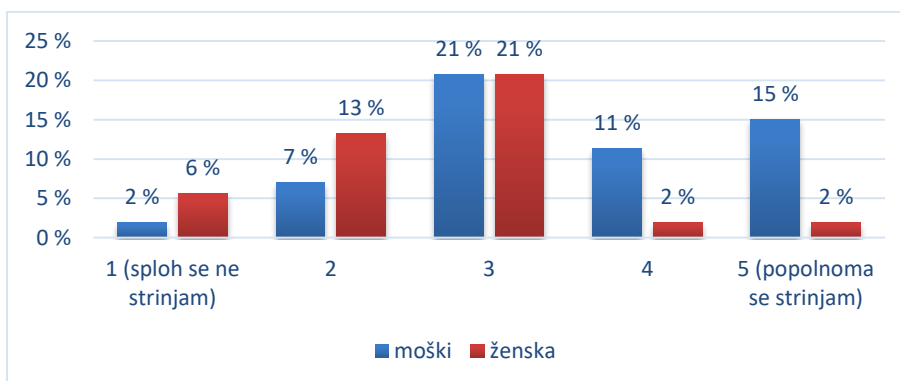
Ženske po svetu so v politiki še zmeraj v manjšini. Leta 2016 je bilo v nacionalnih parlamentih 23 % žensk, medtem ko je bil delež žensk v Evropskem parlamentu 37-% (Evropski parlament, 2017). Vzroki, da je žensk v politiki manj, so stekleni stropovi, lepljiva tla, stereotipi ter predsodki, ki vplivajo na negativno samopodobo žensk, zaradi katerih se slednje ne počutijo dovolj sposobne in kompetentne (Metina lista, 2014).

Slika 4.3.53 Pomurska – gimnazija

Anketiranci gimnazije v Pomurski regiji so pri tej trditvi deljenega mnenja. 35 % se jih s trditvijo strinja in 35 % se jih s trditvijo ne strinja. Od teh, ki se strinjajo, tako meni 21 % moških in 14 % žensk, medtem ko je pri teh, ki se ne strinjajo, delež žensk večji, 29-%, in delež moških manjši, 6-%. 30 % anketirancev je izbralo srednjo možnost odgovora in svojega mnenja ni opredelilo.

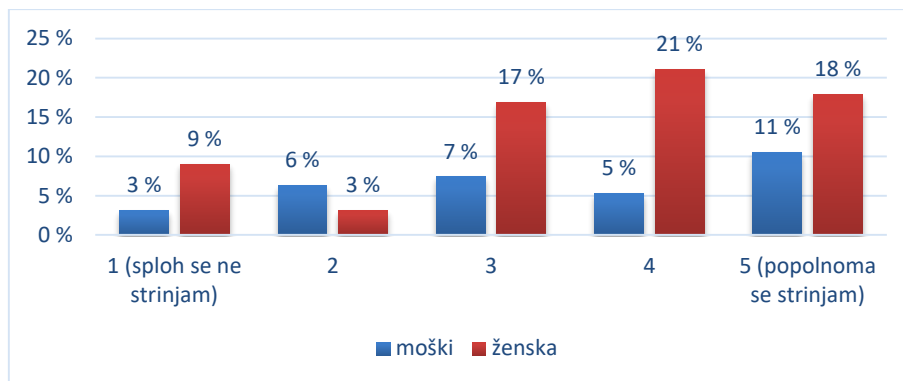
Slika 4.3.54 Osrednjeslovenska – gimnazija

42 % anketirancev iz gimnazije v Osrednjeslovenski regiji svojega mnenja ni opredelilo, temveč so izbrali srednjo možnost, tj. 21 % žensk in 21 % moških. Sledijo tisti, ki menijo, da so ženske danes v politiki enakopravne moškim; teh oseb je 30 %, od tega 4 % žensk in

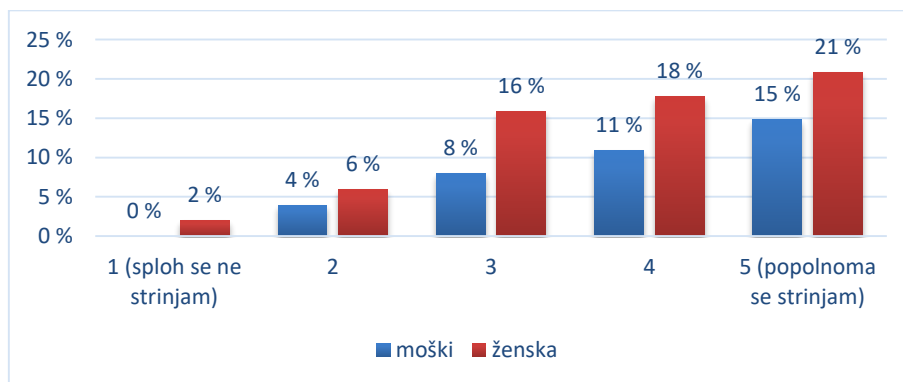
26 % moških. 28 % anketirancev, 19 % žensk in 9 % moških pa se s podano trditvijo ne strinja.

Slika 4.3.55 Pomurska – poklicna šola

55% anketirancev iz poklicnih šol v Pomurski regiji je prepričanih, da so ženske v politiki enakopravne moškim. Tako meni 39 % žensk in 16 % moških. 24 % anketirancev je izbralo srednjo možnost in svojega mnenja ni opredelilo, 21 % oseb, 12 % žensk in 9 % moških, pa se s trditvijo ne strinja.

Slika 4.3.56 Osrednjeslovenska – poklicna šola

Rezultati iz poklicnih šol v Osrednjeslovenski regiji so podobni rezultatom v Pomurski regiji. Tudi tukaj je največ anketirancev mnenja, da so ženske v politiki enakopravne moškim, teh oseb je 65 %, od tega 39 % žensk in 26 % moških. Najmanj pa je tistih, ki se s trditvijo ne strinjajo. Od teh, ki se ne strinjajo je 8 % žensk in 4 % moških. 24 % anketirancev svojega mnenja ni opredelilo in je izbralo srednjo možnost.

Rezultati so si tako kot v prejšnjih primerih tudi tukaj podobni glede na šolo in ne glede na regijo. Poklicne šole v obeh regijah se v večjem številu strinjajo s trditvijo kot ne. Tistih, ki se ne strinjajo, je v vseh štirih šolah najmanj. Podobno mnenja kot anketiranci poklicnih šol

imajo tudi gimnazijci v Pomurski regiji, kjer je enak delež anketiranih, ki so neopredeljeni, in tistih, ki se s trditvijo strinjajo. Najmanj je tistih, ki se s trditvijo ne strinjajo. Največ anketirancev iz gimnazije v Osrednjeslovenski regiji pa svojega mnenja ni opredelilo, ampak so izbrali srednjo možnost.

4.4 POKLICI IN NJIHOVA DELITEV GLEDE NA SPOL

V Sloveniji je prisotna polarizacija poklicev, kar pomeni, da se poklici delijo glede na spol in so »usklajeni z »naravo« posameznega spola in njegovimi »naravnimi sposobnostmi« (Žnidaršič Žagar 2012, str. 31). Delitev poklicev na »moške« in »ženske« se je prenesla iz preteklosti, prav tako kot tudi razni stereotipi in predsodki, ki so ne glede na ves trud, da bi jih izkoreninili, prisotni še danes (Žnidaršič Žagar 2012, str. 31). Poklici, v katerih je zaposlenih več žensk, torej tako imenovani »ženski« poklici, so v družbi manj cenjeni, manj vrednoteni ter hkrati tudi manj plačani kot poklici, v katerih prevladujejo moški. Za »ženske« poklice bi naj veljalo, da izhajajo iz domačega, gospodinjskega dela, kjer prevladuje predvsem skrbstveno delo, hkrati pa ženske nimajo možnosti za napredovanje, ustvarjanje kariere ter osebni razvoj (Gantar 2007, str. 12–13).

Zanimalo me je, kakšno mnenje imajo o delitvi poklicev na »moške« in »ženske« srednješolci in srednješolke v Pomurski in Osrednjeslovenski regiji in ali menijo, da so te delitve upravičene oz. neupravičene. V nadaljevanju me je zanimalo tudi, kaj sami želijo postati po poklicu, in že med analiziranjem pridobljenih podatkov sem opazila, da so ženske v večini pisale poklice, ki so »značilni« za ženske. Nekateri na vprašanji niso odgovorili, saj sta bili odprtega tipa.

4.4.1 Pomurska regija

4.4.1.1 Gimnazija

Tisti, ki so svojo družino opredelili kot tradicionalno, so bili zelo podobnega oz. enotnega mnenja. Veliko jih je ne glede na opredelitev družine kot tradicionalne menilo, da delitve niso upravičene:

»Delitve niso upravičene, vsak lahko opravlja vse poklice ne glede na spolno pripadnost.«

»Delitve niso upravičene, saj lahko tudi npr. moškega veseli delo vzgojitelja.«

»Ženske so enake, večinoma tudi bolj sposobne kot moški.«

»Delitve so neumen del patriarhata.«

»Delitve niso upravičene, veliko žensk opravlja delo znanstvenice in policistke enako ali še boljše od moških in obratno – moški boljše opravljajo poklice, značilne za ženske.«

»Se ne strinjam z delitvijo poklicev na moške in ženske, saj lahko oba spola enake poklice opravljata enako.«

Nekaj je bilo seveda tudi takih, ki se jim zdi delitev poklicev na žensko in moško delo povsem upravičena in »normalna«:

»Se strinjam z delitvijo na moške in ženske poklice, saj ne moremo vsi delati enako težkih del, so pa izjeme, ki bi morale biti enakopravne.«

»Da, zaradi deljenja vlog v preteklosti.«

Nekateri pa so bili glede svojega mnenja deljeni:

»Deloma ja, ker smo si različni po sposobnostih, a se mi ne zdijo pravične plače in da npr. družba težko sprejema moškega, ki bi želel biti porodničar.«

»Delitve so nekako upravičene, saj ženska cele dneve na gradbišču ne bi delala dovolj dobro, hitro.«

»So in niso upravičene, nekatera dela boljše opravljajo ženske, nekatera pa moški, vendar lahko vse poklice opravljata moški in ženska.«

Tako kot pri tradicionalno opredeljenih družinah so tudi tisti, ki so svoje družine opredelili moderno, v večini mnenja, da delitev poklicev ni upravičena:

»Menim, da je delitev v večini primerov neutemeljena, zlasti ko ne gre za fizično delo. Tako je učitelj lahko tudi moški, policist, direktor in znanstvenik pa tudi ženska. Iz biologije in fiziologije človeka pa sledi, da so moški povprečno fizično močnejši in bolj vzdržljivi. To pa še nikakor ni razlog, da ženska ne bi mogla opravljati gradbenega dela, ampak da bo za to delo vložila več napora.«

»Niso upravičene, saj bi mogli vsi imeti pravice do enake zaposlitve.«

»Delitve niso upravičene, saj lahko moški enako dobro opravlja »ženske« poklice in ženske prav tako »moške« poklice.«

Nekateri anketiranci so sicer želeli pokazati, da se z delitvijo ne strinjajo in da bi morali vsi imeti enake možnosti ne glede na spol, po drugi strani pa so ženske označili za manj sposobne od moških in zato nezmožne za opravljanje »moških« poklicev:

»Ženske so za določene poklice manj sposobne, ampak delitev ni upravičena.«

»Delitev poklicev se mi zdi nepravilna in nesmiselna, vendar upravičena. Menim, da je upravičena zaradi tipičnih/povprečnih fizičnih sposobnosti in lastnosti določenega spola. Nepravilna pa je do izjem, ki jih veselijo poklici, ki niso bili predpisani za njihov spol.«

»Nekatere se mi zdijo upravičene – zdi se mi, da moški boljše in lažje opravljajo fizična dela. Pa tudi ženske se mi zdijo bolj primerne za poklice z manjšimi otroki. Sicer pa delitve poklicev ne odobravam.«

»Za nekatere poklice ja, npr. za tiste, ki vsebujejo težko fizično delo.«

»Glede na določene značilnosti nežnosti in fizične sposobnosti – ja, a se ne strinjam v splošnem z delitvijo.«

»V nekaterih primerih je upravičeno, saj so moški močnejši in lažje opravljajo fizična dela, povsod drugod pa se mi zdijo delitve nesprejemljive.«

Ne glede na to, da so svojo družino opredelili kot moderno, imajo nekateri tradicionalna prepričanja, ki se kažejo pri izražanju odgovorov. Ti so mnenja, da je delitev poklicev upravičena:

»So, ker moški lahko opravljajo težka opravila, ženska pa ne.«

»Da, saj so nekatera dela bolj primerna za moške, nekatera pa za ženske.«

»Delitve so večinoma pravilne, saj moški opravljajo bolj težja fizična dela. Se pa v celoti ne strinjam o delitvah.«

»Delitev poklicev je sprejemljiva zaradi fizičnih sposobnosti različnih spolov.«

4.4.1.2 Poklicna šola

Tisti, ki so svojo družino opredelili kot tradicionalno, so kot že v prejšnjih primerih deljenega mnenja. Večina anketirancev se z delitvijo poklicev ne strinja, nekaj pa je tudi takih, ki menijo, da je ta upravičena.

Tisti, ki menijo, da je delitev poklicev upravičena, so to utemeljili tako:

»So, kajti fizična dela ženska ne more tako učinkovito delati kot moški.«

»Opredelitve so upravičene.«

»Da, ker smo moški fizično močnejši, lahko nekatera težja dela opravljajo boljše.«

»Glede na te poklice ja, drugače pa so ženske enakovredne moškim in delo lahko opravljajo enako dobro kot moški.«

»Da, saj ženska ne more delati fizičnih del.«

Tisti, ki se z delitvijo poklicev na »moške« in »ženske« ne strinjajo, to utemeljujejo tako:

»Pravzaprav se mi zdi, da delitve poklicev več ni. Poznam veliko moških, ki so vzgojitelji, zdravstveni delavci, učitelji. Poznam pa tudi veliko deklet, ki opravljajo poklic vojakinje, policistke, smetarke ...«

»Menim, da se poklici ne smejo deliti na moške in ženske, saj so ženske enako sposobne kot moški.«

»Delitve niso upravičene, saj lahko človek počne, kar hoče in kar ga veseli.«

»Mislim, da se poklici ne bi smeli deliti na moške in ženske, ker če te nekaj zanima in si v tem dober, potem je vseeno kakšen poklic opravljaš, ne glede na spol.«

»Menim, da se poklici ne bi smeli deliti glede na spol, saj lahko ženska po mojem mnenju enako dobro ali celo bolje opravi neko delo. Menim, da delitve niso upravičene.«

»Delitve del ne bi smelo biti, ni pravično do žensk in moških, saj lahko vsi opravljamo delo enako dobro.«

Ne glede na to, ali je družina opredeljena kot tradicionalna ali moderna, v obeh primerih so anketiranci deljenih mnenj. Nekateri menijo, da je delitev poklicev upravičena, saj so moški fizično sposobnejši od žensk, spet drugi to delitev zavračajo in zagovarjajo enakopravnost med spoloma. Tisti, ki so družino opredelili kot moderno in se ne strinjajo z delitvijo, pravijo:

»Vsi so enakovredni in sposobni.«

»Moje mnenje je, da lahko tudi ženska opravlja vsa dela.«

»Vsak si lahko izbere poklic, za katerega ima interese.«

»Delitve se mi ne zdijo upravičene, saj lahko oba spola dobro opravita neko delo.«

»Ne, menim, da ženska lahko doseže poklic kot moški, ker je fizično in psihično dovolj sposobna.«

»Menim, da tako sploh ne bi smelo biti. Poklici ne bi smeli biti deljeni glede na spol. Vsi bi lahko opravljali vse poklice, ki bi jih želeli. Deljenje poklicev je zelo neetično.«

»Vsi bi morali biti enakopravni, deljenje poklicev ni pravično.«

»Ne, ker je ženska enako sposobna kot moški.«

»Vsak lahko opravlja poklic svojega ali nasprotnega spola, če ženska prenese fizične napore, zakaj pa ne?«

»Mislim, da se mora vsak odločiti, kaj hoče biti, in vsi lahko opravljajo enako dobro vsak poklic. Moški je lahko tudi dober učitelj, vzgojitelj, ženska pa je lahko dobra policistka, znanstvenica ...«

Kar nekaj je bilo takih, ki so družino opredelili kot moderno, vendar pa menijo, da je delitev poklicev upravičena.

»Po mojem mnenju so upravičene, ker vsako fizično delo ni za ženske.«

»Da, ker moški imajo več fizične moči in lahko delajo težja opravila.«

»Da, ker spol vpliva na karakter in telesno sposobnost.«

»Moški imajo prednost pri fizičnem delu, to pa ne pomeni, da ženske ne morejo delati enako delo kot moški.«

»Močno fizična dela so upravičeno moška, vse ostalo se ne bi delilo.«

4.4.2 Osrednjeslovenska regija

4.4.2.1 Gimnazija

Tisti, ki so družino opredelili kot tradicionalno, so tako kot v Pomurski regiji deljenega mnenja. To pomeni, da nekateri menijo, da so delitve upravičene, spet drugi, da delitve poklicev na moške in ženske niso upravičene. Tisti, ki se s temi delitvami strinjajo, pravijo:

»Delitve so vsekakor upravičene, saj so za nekatere poklice potrebne karakteristike, ki jih imata moški in ženska različne. Moški in ženske lahko po svojih najboljših zmožnostih opravljajo različna opravila.«

»Da, za nekatere. Recimo večina žensk ni dovolj močna, da bi opravljala težka fizična dela.«

»Da, zaradi fizičnih različnosti. Moški lažje opravljajo fizično naporna dela.«

»Biološko in družbeno so upravičene, a prihodnost nas lahko pripelje tudi v obratno stanje.«

»Se strinjam, saj smo biološko različni.«

»Večinoma »moški« poklici zahtevajo več fizičnega dela, tako da ja.«

»Delitve se mi zdijo popolnoma upravičene, saj se spola razlikujeta po zgradbi telesa in telesnih sposobnostih.«

Tisti, ki pa se s to delitvijo poklicev ne strinjajo, pa to utemeljujejo tako:

»Delitve niso upravičene. Kljub temu, da v določenem poklicu prevladuje določen spol, to še ne pomeni, da drugi ne bi smeli oz. niso enako sposobni pri opravljanju tega poklica.«

»Mislim, da to ni upravičeno, saj je dandanes možno opaziti veliko žensk v t. i. moških službah. Verjamem, da ženske fizično niso tako sposobne, vendar te delitve na podlagi samo fizičnih sposobnosti niso upravičene.«

»Delitve niso upravičene, saj delo lahko opravlja kdorkoli. Je pa res, da je dejstvo to, da v realnosti je večji delež žensk zaposlenih kot učiteljica (npr.), kar pa se mi zdi posledica stereotipov ter naše vzgoje.«

»Mislim, da bi moralo to biti manj strogo ločeno. Npr. več moških profesorjev po šolah, več žensk v politiki itd., saj bi to dobro vplivalo na celotno družbo in tudi zbrisalo stereotip o neenakopravnosti žensk in moških.«

Mnenja nekaterih anketirancev niso bila opredeljena, po eni strani so se strinjali z delitvijo poklicev, po drugi pa menijo, da delitve niso upravičene.

»Nekatere delitve so upravičene zaradi psiholoških ali fizioloških zmogljivosti. Ne smemo pa izključno misliti, da teh poklicev nekdo ne sme opravljati, če si to tako želi.«

»Za nekatere poklice je že po »naravi« tako, da npr. se lažje znajdejo na teh delovnih mestih. Ampak nisem pa proti, da bi moški bil npr. učitelj ali vzgojitelj ali ženska direktorica.«

»Nekatere delitve so delno upravičene – npr. težko fizično delo načeloma lažje opravlja moški, a po drugi strani – če ženska to želi –, se mi zdi edino logično, da to tudi počne – brez začudenih ali celo zgroženih pogledov.«

»Če je družba narejena tako, da so ženske enakovredne, je to sprejemljivo, drugače pa ne.«

Pri tistih, ki so družino opredelili kot moderno, se pojavljajo enaki primeri kot v prejšnjih primerih, prisotna so mnenja, da so delitve poklicev na »moške« in »ženske« upravičene, ter mnenja, da so delitve neupravičene.

Tisti, ki menijo, da so delitve upravičene, so to utemeljili tako:

»So, saj so moški fizično močnejši od žensk (povprečno), ženske pa povprečno bolj empatične, vendar ni nobene ovire, da bi moški opravljali »ženski poklic« in obratno.«

»Da, saj so moški fizično močnejši, bolje reagirajo pod stresom, ženske pa praviloma bolj ljubeče in marljive.«

»Mislim, da so upravičene, v splošnem se prilagajajo splošnemu značaju posameznega spola, je pa veliko izjem.«

»So upravičene, saj obstaja delitev dela glede na spol že od prazgodovine. To pomeni, da je že v genetskem zapisu, da so moški bolj primerni za določena dela, ženske pa za druga.«

»Menim, da je večina del upravičenih, saj bodo moški že zaradi telesnih predispozicij lažje opravljali težka fizična dela, medtem ko ženske bolj razumejo otroke zaradi stika, ko so mlajši, vendar ni nič pogojeno.«

Medtem pa ti, ki delitvam poklicev nasprotujejo, pravijo:

»Moški in ženske bi morali imeti možnost, da opravljajo poklic, ki si ga želijo/katerikoli poklic brez obsojanja in deljenja na spole.«

»Ne, saj lahko vsak enako dobro opravlja določen poklic, če ima ustrezno izobraževanje.«

»Ne, delitve v večini niso upravičene, vendar razumem, da imajo moški boljše predispozicije za določene poklice, ženske pa za druge, vendar to še ne opravičuje delitve poklicev.«

»Delitve niso upravičene, na splošno se mi zdi deljenje ljudi glede na spol neutemeljeno, na koncu dneva smo vsi ljudje s svojimi unikatnimi zmožnostmi, sposobnostmi.«

Tisti, ki imajo deljeno mnenje, so to utemeljili tako:

»Delitve so delno upravičene. Nekatera dela zaradi same naravne konstrukcije ženske preprosto ne morejo opravljati. Velikokrat pa gre za nepravilnost, ko bi oba spola lahko enako dobro opravljala.«

»Ne. Če gre za fizična dela, je razumljivo, glede del, ki pa zahtevajo intelektualno delo, pa ni upravičeno.«

»Kakšna težja fizična dela še vedno lažje opravljajo moški, ženske pa so uspešnejše, ko so prisotna čustva, ne vem, zakaj je sporno, da se delijo, če je ženska fizično sposobna za neko težje delo, naj ga seveda opravlja, prav tako moški.«

»Delitve so delno upravičene zaradi fizičnih diferencialnosti med spoloma, vendar to ne pomeni, da so upravičene. Človek ima pravico do svobodne izbire.«

»Nekatere so upravičene, druge vodilne gospodarske pa so ženskam težje dostopne. Moški naj bi veljali za bolj racionalne.«

»Določene da, saj ženske zaradi svoje konstitucije težje opravljajo težka fizična dela, v večini primerov pa se mi zdi, da ni upravičeno.«

4.4.2.2 Poklicna šola

Anketiranci, ki obiskujejo poklicno šolo in so svojo družino opredelili kot tradicionalno, menijo, da so delitve poklicev na moške in ženske upravičene oz. neupravičene. Tisti, ki so mnenja, da je delitev upravičena, to utemeljujejo tako:

»Delitve so upravičene, saj so moški fizično bolj močni kot ženske za opravljanje fizičnega oz. težkega dela.«

»Nekaterih poklicev naj ženska ne bi opravljala, ker ni tako močna kot moški.«

»Da, saj ženske ne morejo delati istih stvari kot moški.«

»Nekateri poklici, npr. medicinska sestra, babica, so upravičeno ženski.«

»Zdi se mi v redu, saj so nekateri poklici fizično bolj zahtevni, nekateri manj.«

»Da, so. Seveda je dandanes to že zelo mešano, ampak v osnovi je še vedno tako razdeljeno.«

»Nekateri poklici zahtevajo velike fizične napore in so zato bolj primerni za moške.«

Tisti, ki menijo, da je delitev neupravičena, pravijo:

»Menim, da lahko vsakdo opravlja vsako delo. Edino merilo za to so njegova sposobnost in kvalifikacije za to delo. Deliti poklice na moške in ženske je le posteos oklepanja tradicionalne kulture in za to v modernem svetu prostora ni.«

»Ne, mislim, da to ni odvisno od spola. Ne glede na vse se lahko človek znajde v vseh poklicih. Zdaj je to itak povsem normalno in ni nobenemu to čudno.«

»Vsak naj opravlja tak poklic, za katerega je usposobljen in ga želi opravljati.«

»Moje mnenje je, da je bolj kot spol pomembno, kako oseba opravlja svoje delo.«

»Poklic je odločitev posameznika in zato se ne strinjam glede delitve na moške in ženske poklice.«

V vseh primerih so si mnenja zelo podobna ne glede na to, kako so anketiranci opredelili svojo družino. Tudi tisti, ki so družino opredelili kot moderno, so pri delitvi poklicev različnih mnenj, nekateri delitev poklicev upravičujejo, spet drugi ne. Tisti, ki delitev upravičujejo, to utemeljujejo tako:

»Po eni strani so, ker so nekatera dela bolj nevarna kot druga in je bolje, da ta dela opravlja moški. Glavno delo moškega je, da čuva in pazi na žensko. To ne pomeni, da ženska ne more delati, kar lahko moški, samo ženske so preveč vredne, da bi jih postavljali v situacije, ki ogrožajo njihova življenja.«

»Mislim, da so, saj veliko fizičnega dela ženska sama ni sposobna opraviti.«

»Določene ja, določene ne. Npr. gradbeni delavec je služba, ki jo ženska vseeno težko opravlja in je moški lahko bolj efektiven. So pa takšna dela zelo redka.«

»Ja, saj ženske težko delajo težje posle.«

»Da, moški poklici zahtevajo večji fizični napor, ženski poklici pa psihični napor.«

»Moje mnenje je, da so delitve upravičene, ker ženske ne morejo opravljati nekaterih moških del.«

Tisti, ki pa je ne, pa jo utemeljujejo tako:

»Niso upravičene, ženske lahko delajo tisto, kar delajo moški, in obratno. Moški lahko delajo tisto, kar delajo ženske.«

»Ne strinjam se s tem, ker bi morali biti enakopravni in delati, kar si sami želimo.«

»Ne glede na spol osebe bi vsi lahko opravljali delo, ki ga želijo. Delitve niso upravičene.«

»Meni se zdi, da ne smemo gledati na spol, ampak na to, kaj te zanima pa v čem si dober. Ženske so tudi lahko policistke ali gasilke, če jih to seveda veseli.«

»Se ne strinjam. Vsi smo sposobni isto, ne glede na to, ali si moški ali ženska. Odvisno je seveda od posameznikove sposobnosti, zmožnosti.«

»Delitve niso upravičene, mož ali žena naj opravlja tisto delo, ki ga/jo veseli, ne glede na to, ali je to moški/ženski poklic.«

Mnenja nekaterih so dvoumna, kar pomeni, da po eni strani delitev upravičujejo, po drugi pa se zavzemajo za enakost med spoloma:

»Nekateri poklici se lahko delijo, saj moški lažje opravljajo fizično zahtevna dela. Ne strinjam pa se, da so vzgojiteljice in učiteljice rezervirane za ženske, tudi moški lahko to opravljajo.«

»Delitve so delno upravičene. Res je, da moški lažje opravljajo fizična dela/nevarna dela, vendar jih kljub temu tudi ženske zmorejo.«

»Ženske se najbrž res znajdejo bolj pri poklicih z otroki ali kot medicinska sestra, ampak mislim, da ne bi smelo biti razdeljeno, ker menim, da smo si enakovredni.«

4.4.3 Poklici

Pri naslednjem vprašanju sem se osredotočila na to, kaj želijo anketiranci biti po poklicu. Zanimalo me je, ali se bodo ženske odločale predvsem za »ženske« poklice in moški za »moške«. Že pri analiziranju odgovorov sem opazila, da je kar nekaj žensk odgovor zapisalo v moškem spolu, torej ženska anketiranka je na primer zapisala, da želi biti po poklicu kriminalist in ne kriminalistka. To se mi je zdelo zelo zanimivo, saj lahko vidimo, kako močno je moška superiornost prisotna na vseh področjih življenja. Ženske torej že iz »navade« zapišejo besedo v moškem spolu in to se jim zdi popolnoma prav, saj so bile tako naučene. Veliko jih na vprašanje ni odgovorilo ali pa so zapisali, da še ne vedo, kaj želijo biti po poklicu.

4.4.3.1 Pomurska regija

Anketiranci iz gimnazije v Pomurski regiji so izbirali poklice, ki so »značilni« za oba spola, ženske se tako niso odločale zgolj za poklice, ki so »značilni« za ženske, temveč so izrazile željo po vodilnih delovnih mestih. Poklici, ki so jih izbrale ženske, so novinarka, arhitektka, režiserka, kemičarka, zdravnica, veterinarica, podjetnica itd., torej poklici, ki so nekoč bili »bolj« moški. So pa tudi izbrale poklic učiteljice, ki je bil značilen ženski poklic. Moški so izbrali podobne poklice, to so npr. odvetnik, farmacevt, fizik, igralec, direktor pa tudi učitelj.

Anketiranci poklicne šole so prav tako kot anketiranci gimnazije izbirali poklice ne glede na spol. Moški so izrazili željo po poklicih, kot so sekretar, policist, prevoznik, zdravstveni

delavec, reševalec, biolog in profesor. Lahko vidimo, da so moški sicer izbrali več »moških« poklicev. Ženske pa želijo biti socialna delavka, računovodja, policistka, učiteljica, kozmetičarka, babica, maserka, vzgojiteljica, medicinska sestra, pravnica, zdravnica, kriminalistka itd. Tudi tukaj je opazen večji delež poklicev, ki so značilni za ženske.

4.4.3.2 Osrednjeslovenska regija

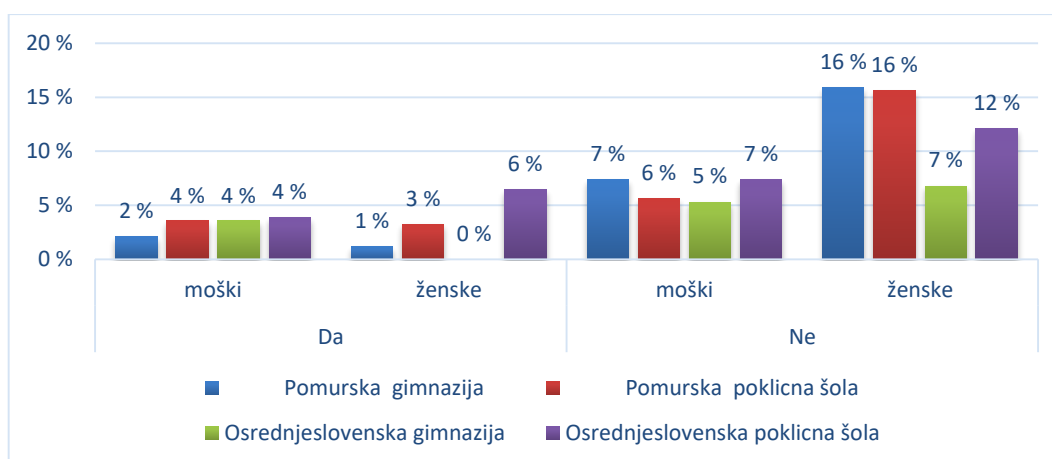
Anketiranci iz gimnazije v Osrednjeslovenski regiji so se pretežno odločali za poklice, ki so »značilni« za moški spol. Razlog za to bi lahko bil, da si želijo višje po družbeni lestvici in ta delovna mesta so bila nekoč »rezervirana« za moški spol. Moški si želijo postati diplomat, fizioterapevt, hotelir, strojnik, psihiater, zdravnik, inženir ipd. Odločali so se predvsem za poklice, ki so značilni za moški spol. Tudi ženske so se odločale predvsem za poklice, ki so bili nekoč bolj namenjeni moškim: arhitektka, policistka, znanstvenica, programerka, ekonomistka, direktorica, biologinja, pravnica ipd. Nekaj jih želi postati modna oblikovalka, učiteljica in umetnica.

Tudi anketiranci poklicne šole, so se odločali za poklice, značilne bolj za moški spol. Moški si tako želijo postati direktor, nogometaš, gradbeni inženir, arhitekt, podjetnik, gradbenik, kriminalist, geodet in vojak. Ženske želijo opravljati poklic policistke, grafične oblikovalke, arhitektke, inšpektorice in odvetnice. Nekaj žensk je izbralo tudi »ženske« poklice, kot so vzgojiteljica, prodajalka, kozmetičarka, tajnica, medicinska sestra in dekoraterka.

4.5 SPOLNA ENAKOPRAVNOST

Pri tem vprašanju me je zanimalo, ali anketiranci menijo, da so si ženske in moški enakovredni na vseh področjih življenja ali še zmeraj obstajajo razlike glede na spol. Želela sem tudi, da svojo odločitev na kratko utemeljijo, torej zapišejo, zakaj menijo, da so moški in ženske enakovredni na vseh področjih življenja oz. zakaj si niso.

Slika 4.5.1 Enakovrednost spolov na vseh področjih življenja

Z grafa lahko razberemo, da je večina anketirancev ne glede na spol, regijo, iz katere prihajajo, in šolo, ki jo obiskujejo, v večini prepričana, da enakopravnost med spoloma še zmeraj ni popolnoma dosežena. Glede na zgornje rezultate, ki so si glede na vse prisotne dejavnike zelo podobni, lahko sklepamo, da so vsi sodelujoči anketiranci podobnega oz. enakega mnenja. Enakopravnost med spoloma na vseh področjih življenja v današnjem času še ni dosežena. To je sicer zanimivo, saj so pri prejšnjih trditvah pri določenih vprašanjih izražali prepričanje glede enakosti med spoloma, še posebej na področju trga dela.

V nadaljevanju so anketiranci svoje odgovore na kratko utemljili in nekaj primerov je podanih spodaj. Veliko jih na vprašanje odprtega tipa ni odgovorilo.

4.5.1 Pomurska regija

Anketiranci iz gimnazije iz Pomurske regije, ki so pri prejšnjem vprašanju obkrožili da, kar pomeni, da menijo, da so tako moški kot tudi ženske danes enakopravne na vseh področjih življenja, so v nadaljevanju svojo izbiro odgovora utemljili tako:

»Vsi smo si enakopravni. Vsi dihamo enak zrak, se enako prehranjujemo, zato smo si enaki tudi na vseh drugih področjih.«

»Ker ni dokaza, da niso, ilegalno je plačati ženski manj kot moškemu za enako delo.«

»Da, feminizem je v 70. naredil svoje, tako da je zdaj OK.«

»Moški so enakovredni na vseh področjih življenja, saj za dom in družino skrbita oba, moški in ženska. Prav tako sta lahko oba zaposlena in si lahko ustvarita uspešno kariero.«

»Ni več razlikovanja, ženske imajo enake pravice.«

Tisti, ki so obkrožili ne, pa so svojo odločitev utemeljili tako:

»Ne, ker še vedno pride do seksističnih razlik.«

»Ne, ker še vedno obstajajo razlike, ki bi naj ločevale moške in ženske.«

»Še zmeraj obstajajo mnogi predsodki, kako so na nekaterih področjih moški boljši kot ženske.«

»Ker niso enako sposobni opraviti dela in ne prenašajo stresa enako kot moški.«

»Vseeno moški velja za nekaj večvrednega, sposobnega, tako ga obravnavajo. Pri vzgoji otrok ima več pristojnosti ženska.«

»Moški in ženske ne smemo in ne moremo biti nikdar enakovredni na vseh področjih življenja. Oba spola imata določene lastnosti (fizične, psihološke ...), ki jih nasproten spol ne bo nikdar imel (npr. moški ne bo nikdar zmožen roditi otroka), in prav te razlike bi morali ceniti. Menim pa, da morejo biti enakovredni in enakopravni pred zakonom ali pri zaposlovanju ...«

»V družbi je še vedno prisotna prepričanost o zelo različnih vlogah ženske in moškega. Tako je veliko ljudi presenečenih, ko pomemben položaj zasede ženska. Kljub temu menim, da se situacija izboljšuje, saj moderna družba zahteva precej drugačen način življenja – v zakonu so zaposleni ženske in moški, uveljavljajo se kvote, o tej problematiki se učimo v šoli, izpostavljajo jo tudi mediji. Vse to kaže, da stremimo k temu, da bi bili ženske in moški enakopravni in da še nismo na točki enakopravnosti.«

»Menim, da so moški pri nekaterih poklicih bolje zastopani, dobijo večjo plačo, so bolj cenjeni. To se dogaja tudi na drugih področjih, npr. v politiki.«

»Veliko ljudi meni, da neenakovrednosti ni in to razlike le še poveča. Ignorirajo napake družbe in jih tako ne moremo odpraviti.«

»Več ali manj morajo biološke razlike obstajati, tako dobimo svojo individualnost in unikatnost, kaj bi se zgodilo, če razlike med spoloma ne bi bilo? Stvari bi bile čudne.«

Anketiranci poklicnih šol, ki so izbrali odgovor, da je danes prisotna enakovrednost med spoloma na vseh področjih, so svoje prepričanje utemeljili tako:

»Menim, da so ženske enakovredne moškim, saj so se razmere zelo izboljšale, vendar se razlike vidijo v nekaterih športih (npr. nogomet), ampak se tudi tukaj stanje izboljšuje.«

»Da, ker so ženske prišle na položaj in nivo življenjskih aktivnosti in obveznosti, ki so nekoč veljala in bila znana samo za moške.«

»Praktično se več ne opredeljuje oseb glede na njihov spol, ampak glede na njihove sposobnosti, vsak lahko uspe na vseh področjih.«

»Ker imajo enake možnosti za zaposlitev.«

»Pri nas so enakopravne in imajo enake pravice.«

Tisti, ki so obkrožili ne in menijo, da še zmeraj ni enakopravnosti med spoloma, pa svoje mnenje utemeljujejo tako:

»Saj še vedno imajo ženske za slabše oz. manjvredne ter pomembnejše od moških.«

»Ker je še danes prisotno veliko seksizma. V Sloveniji nasploh so ljudje bolj orientirani tradicionalno. Ljudje niso sprejemljivi do različnosti.«

»Še vedno so prisotni stereotipi in ljudje delajo razlike med dvema spoloma.«

»Zato, ker je še vedno premalo predsednic, žensk, ki bi vodile firme z velikimi imeni, znanstvenic, ki bi ugotovile nove iznajdbe.«

»Še vedno so ženske zapostavljene in manj plačane zaradi tega, ker so ženske. Velikokrat izbirajo nezaposlene tudi glede na spol, saj menijo, da ženske niso sposobne opravljati težko delo ali »moška« opravila.«

»Manj žensk je zaposlenih na področju politike itd., ker vidijo to kot moško delo zaradi trdega dela in psihične zmogljivosti, predvsem pa na fizični podlagi.«

»Ne, niso, ker ženske pogosto podcenjujejo in menijo, da ne bi mogle opravljati moškega dela kot moški. V večini primerov imajo prav, ampak obstajajo tudi izjeme.«

»Še zmeraj so vidne razlike med ženskami in moškimi na področjih, kot so delo, plačilo ... Ljudje so še zmeraj polni predsodkov, kaj vse ženske zmorejo in lahko storijo.«

»Moške imajo vedno za nekaj več, ker velja že od nekdanj, da so moški močnejši in skrbijo za varnost pri ženski, ženske pa smo bolj rahločutne, nekatere, med katere se sama štejem, pa smo zadosti močne, da smo lahko enakovredne moškim ali pa še boljše.«

»Še vedno je staro razmišljanje in ker se moški bojijo žensk in njihovih splošno boljših načinov razmišljanja in načinov vedenja, jih raje zatirajo, ker vedo, da če bi se ženske zavedle, koliko boljše smo, potem bi moške odrinile hitro na stran.«

Odgovori gimnazijcev v Pomurski regiji so me zelo presenetili, sploh tisti, ki so obkrožili ne in v nadaljevanju izražali zelo očiten patriarhalni odnos in neodobravanje enakosti med spoloma.

4.5.2 Osrednjeslovenska regija

Anketiranci, ki prihajajo iz Osrednjeslovenske regije in obiskujejo gimnazijo ter so pri prejšnjem vprašanju obkrožili da, svoje odgovore utemeljujejo tako:

»Glede na zakonodajo in pravice smo si enakovredni, seveda obstajajo posamezniki, ki diskriminirajo ženske, vendar je to njihovo osebno nagnjenje. Obstajajo namreč tudi ženske, ki diskriminirajo moške.«

»Vsi smo svobodni in imamo možnost odločanja. Razlike, ki nastajajo, so produkt lastnih odločitev.«

»Enake možnosti, včasih ženske celo boljše, so pa moški po naravi bolj zavzeti za take položaje, kjer imajo moč, kapital itd.«

»Zato, ker ni več 1950 in so ženske enake moškim. V današnjem času se samo pritožujejo, da dobijo, kar želijo.«

»Vsi imajo volilno pravico in se v svojem življenju lahko svobodno odločajo.«

»V očeh zakona in priložnosti smo enakopravni, seksizem se pojavlja na obeh straneh (bolj seksistične so mlade ženske, starejši moški).«

Med temi, ki so se s prejšnjim vprašanjem strinjali, so bili le moški, medtem ko so med tistimi, ki so obkrožili ne, tudi ženske. Nekaj odgovorov, ki so jih podali tisti, ki so pri prejšnjem vprašanju obkrožili ne:

»Kljub temu, da živimo v moderni družbi, bodo temeljne razlike ostale, saj se tradicionalno razmišljanje nikoli ne bo popolnoma opustilo.«

»Tudi statistično gledano ženske še vedno dobivajo manjšo plačo, težje pridejo do določenih mest itd., ker so ti stereotipi v družbi tako globoko zakoreninjeni, da se jih nekateri ljudje ne morejo znebiti.«

»Kljub vedno boljšim in enakim pravicam v družbi še vedno veljajo določeni stereotipi in dokler se družba ne bo znebila in prenehala oklepiti stereotipov in svoje konzervativne nazadnjaške drže, nikoli ne bodo pravice med spoloma enake, saj jih bodo ljudje še vedno kršili.«

»Ker imajo moški še vedno na nekaterih področjih »prednost« in več pravic. Vendar pa to ne velja samo za moške, ampak tudi za ženske, saj imajo te na določenih področjih življenja več pravic in jim posvečajo več pozornosti kot moški (npr. moški imajo včasih več pravic na delovnem mestu, kadar pa govorimo o spolni zlorabi, pa so ženske žrtve; redko za žrtve postavimo moške, tudi če so).«

»V Sloveniji smo dosegli skoraj na vseh območjih enakopravnost, vendar glede skrbništva otrok imajo ženske prednost, v politiki pa je premalo žensk.«

»Niso enakovredni, čeprav se položaj malo izboljšuje, je še vidno, da je vzgoja otrok prepuščena ženskam. Hkrati so neenakopravno obravnavane na delovnem mestu zaradi odrekovanja za družino.«

»Od žensk se še vedno pričakuje, da si ustvarijo družino, da imajo otroke, velikokrat so ženske zavrnjene na podlagi argumentov, »tako ali tako bo šla za 2 leti na porodniško in mi bo povzročala samo strošek.«

»Menim, da družba nikoli ne bo taka, da bomo lahko rekli, da smo moški in ženske enakovredne. To je del kulture, ki je zakoreninjena tako globoko, da jo bo težko izbrisati.«

»Še vedno so pogosto boljši moški, vendar se stanje izboljšuje.«

»Splošno znano naj bi bili enakopravni, a se v veliko aspektih še vedno kaže neenakopravnost – dostopnost služb, hierarhija v družini, spoštovanje ...«

Anketiranci iz poklicnih šol iz Osrednjeslovenske regije so glede enakovrednosti med spoloma deljenega mnenja. Tisti, ki so obkrožili odgovor da – moški in ženske so si v današnjem času na vseh področjih življenja enakovredni –, to utemeljujejo tako:

»Ker smo v modernejšem življenju in se prilagajamo vsi enako.«

»Mislim, da tako kot moški in ženske smo enakovredni, saj ni nobenega razloga, da ne bi bili.«

»Vsak »moški poklic« lahko opravlja tudi ženska in obratno. Plačani smo oboji isto.«

»Mogoče so kakšne res male razlike, drugače pa mislim, da smo enakovredne moškim. Saj ni nekega velikega poudarka na moških v današnjem času.«

»Ženske so danes po zakonodaji povsem enakovredne moškim.«

Tisti, ki so obkrožili odgovor ne, pa tako:

»Čeprav živimo v tako imenovani moderni družbi, so razlike v spolih še zmeraj očitne, marsikdo misli, da bi morala biti ženska doma in kuhati, pospravljati ter skrbeti za otroke, moški pa je tisti, ki služi denar. Tudi v mnogih podjetjih ne zaposlujejo žensk, saj naj ne bi bile »sposobne« ali primerne za to delo. Se pa tudi veliko moških odloči za »ženska dela« in so v tem uspešni. Mislim, da lahko vsak opravlja vse, kar ga v življenju zanima.«

»Ker se še ni dokončno uveljavila enakopravnost žensk (v teoriji se je, v praksi pa še ne dokončno).«

»Ker so ženske manjvredne že od preteklosti oz. ker ne dajo priložnosti ženskam, da so tudi one na vodilnem področju.«

»Nekateri moški še vedno na ženske gledajo kot na »stroj« za delanje otrok in za skrb v gospodinjstvu. Nekatere ženske pa trdijo, da moški, ki izkazujejo čustva, niso možati.«

»Mislim, da se je v današnjem času vse to poboljšalo, vendar, nekje še vedno vidimo velike opredelitve med moškim in ženskim spolom.«

»Zelo velika vloga se mi zdi v vzgoji, veliko je seksistične razdelitve. Moški izražajo in pokažejo svojo »moč«, ki jenja, in si s tem prikažejo vodilno mesto, ki ga nimajo.«

»Zdi se mi, da zdaj veliko žensk hoče enakopravnost, a nobena noče v vojsko, hočejo, da plačajo moški vse, da jim moški odpirajo vrata. To zame ni enakopravnost. Če jo zahtevaš, potem tudi to delaj.«

»Zaradi tega, ker je danes na svetu preveč raznolikosti. Ni treznega, pametnega in oskrbujočega mišljenja, ker nas v tem času vodijo ljudje, ki jih ne zanimamo mi, ampak denar in moč, in zavajajo ljudi, ki bi jim morali pomagati, in še vedno po svetu vladata staromodno razmišljanje in navade. Nič se ne bo spremenilo, dokler ne bomo začeli razmišljati, kaj bi bilo najbolje za vse ljudi na tem svetu in nehati opredeljevati moški to, ženske tisto. Moramo razmišljati kot ena velika skupnost, kot velika družina, ki živi pod enim samim nebom.«

»Moški večkrat lažje dobijo zaposlitev. Včasih je bila ta delitev še bolj očitna, sedaj pa menim, da se počasi zmanjšuje in da je vse več enakovrednosti med spoloma.«

Odgovori, ki so jih podali anketiranci iz Osrednjeslovenske regije, so bili pričakovani, hkrati pa tudi nasprotni odgovorom anketirancem iz Pomurske regije, kjer so nekateri izražali zelo tradicionalno prepričanje.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

V preteklih, tradicionalnih družbah je bila v družinah prisotna patriarhalnost, kar pomeni, da je bil moški glaven, predstavljal je glavo družine, bil njen skrbnik ter hranitelj, ženska pa je bila gospodinja (Ule in Kuhar 2003, str. 49). Položaj med spoloma je bil neenakopraven, družine pa so bile videne kot institucije, sestavljene iz moškega in ženske, ki sta poročena, ter njunih otrok. Takšne družine so dolgo veljale za ideal družbe, po katerem so se zgledovale tudi druge institucije (Boh 1986, str. 131). Vendar pa se družine vse bolj odmikajo od modernega modela jedrne družine. Ne glede na spremembe, ki so se v vseh teh letih pojavile, pa so še zmeraj prisotni nekateri indikatorji, značilni za pretekle družbe (Švab 2006, str. 63–64). Rezultati, ki sem jih pridobila, kažejo, da še zmeraj prevladujejo družine, kjer otrok živi z obema biološkima staršema. Čeprav so anketiranci svoje družine v večini opredelili kot moderne ter enakopravne, se še zmeraj pojavljajo nekateri zametki tradicionalnosti. V Pomurski regiji je najpogostejša oblika družine, v kateri živi anketiranec, družina z obema biološkima staršema. Največ anketirancev je svojo družino glede delitve spolnih vlog opredelilo kot moderno, pri utemeljevanju odgovora, zakaj je tradicionalna oz. moderna, pa so si bili odgovori zelo podobni. Tisti, ki so družino opredelili kot moderno, so se osredotočali predvsem na enakost med spoloma ter delitev dela glede na spol. V večini družin so si člani med seboj enakopravni in nimajo glave družine, sledijo družine, kjer glavo družine predstavlja oče, družine, kjer glavo družine predstavlja mati, pa so še zmeraj v manjšini. Podobno so odgovarjali tudi tisti, ki so svojo družino opredelili kot tradicionalno. Tudi v tradicionalno opredeljenih družinah nihče ne predstavlja glave družine, temveč so vsi družinski člani med seboj enakopravni. Gospodinjsko delo se največkrat porazdeli med vsemi člani družine, še zmeraj pa je mati tista, ki opravi največ gospodinjskega dela. Podatki Osrednjeslovenske regije so zelo podobni podatkom, pridobljenim za Pomursko regijo. Tudi v Osrednjeslovenski regiji je bila najpogostejša oblika družine, v kateri živijo anketiranci, družina z obema biološkima staršema. Največ anketirancev je svojo družino opredelilo kot moderno, vendar pa razlika med tistimi, ki so družino opredelili kot moderno, in tistimi, ki so jo opredelili kot tradicionalno, ni bila velika. Tudi tukaj so si bili odgovori pri utemeljevanju, zakaj so družino opredelili kot moderno oz. tradicionalno, zelo podobni. Nanašali so se na delitev dela glede na spol in enakost med spoloma. Družinski člani so najpogosteje med seboj enakopravni, kar pomeni, da v družini nimajo določene glave družine. Tako kot v Pomurski regiji tudi tukaj sledijo družine, kjer glavo družine predstavlja oče. Na zadnjem mestu so družine, v katerih glavo družine predstavlja mati. Gospodinjsko

delo se največkrat porazdeli med vsemi družinskimi člani, drugi najpogostejši odgovor pa je bil, da gospodinjsko delo opravi mati. Iz pridobljenih podatkov lahko vidimo, da je družina še zmeraj najpogosteje sestavljena iz obeh bioloških staršev ter njunih otrok. Podatka, ali sta starša poročena, nimam. Čeprav se gospodinjsko delo porazdeli med vsemi člani, je še zmeraj v večji domeni žensk kot moških, in čeprav v družinah ni ene glave družine, so na drugem mestu še zmeraj v večjem številu moški, ki jo predstavljajo, kot ženske. Lahko bi rekli, da je še zmeraj prisoten t. i. skriti patriarhat, ki se izraža na posreden, prikriti način. Slednji se kaže tudi pri viru dohodka. V obeh regijah vir dohodka največkrat predstavlja zaposlenost obeh staršev, sledi oče kot vir dohodka. V preteklosti so bili moški tisti, ki so bili udeleženi na področju javnega, na trgu delovne sile, medtem ko so ženske bile razpete med delom in družino, saj sta skrbstveno delo in gospodinjstvo dolgo bili njihovi primarni nalogi (Kozmik 1998, str. 148). Danes zaposlenost žensk ni nič neobičajnega, za kar je poskrbela zakonodaja, ki pravi, da sta moški in ženska pred zakonom enaka ne glede na spol. Da bi se osvobodili neenakosti, je bila ustvarjena Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, pomembno vlogo pa je pri tem imela tudi država, saj so se zavedali, da je problem večji kot le sprejemanje zakonov (Jeram 2003, str. 5). Kljub temu pa je še zmeraj več moških prisotnih na trgu delovne sile, kar kažejo tudi rezultati, saj je bil oče drugi najpogostejši odgovor pri vprašanju, kdo predstavlja vir dohodka. Prav tako anketiranci menijo, da enakopravnost med spoloma še zmeraj ni popolnoma dosežena.

Prva razlika med regijama se je pojavila pri višini dohodka. V Pomurski regiji je namreč višina dohodka družine bila najpogosteje postavljena od 1600 do 2100 EUR, v Osrednjeslovenski pa od 2200 do 2700 EUR. To sicer ni nič presenetljivega, saj bi lahko rekli, da sta si regiji »nasprotujoči«. Za Pomursko regijo namreč velja, da je povprečna plača na zaposleno osebo med najnižjimi (Statistični urad RS, 2015a). Leta 2017 je bila povprečna neto plača 964,68 EUR, medtem ko je v Osrednjeslovenski regiji povprečna plača na zaposleno osebo v samem vrhu – leta 2017 je ta bila 1147,09 EUR (Vrh 2018).

Kot je že omenjeno, so ženske v preteklosti bile videne kot žene, matere in hčere. Njihove naloge so bile skrb za družino, gospodinjstvo pa tudi reproduciranje, saj se je le tako lahko ohranjal patriarhat. Ženske so bile ekonomsko, socialno in politično odvisne od moških (Verginella 2006, str. 8). Moški so bili v družbi »glavni« oz. dominantni, ženske pa so bile v podrejenem položaju (Jogan 2001, str. 50). Vloga gospodinje je bila dodeljena le ženskam in ne tudi moškim, imela pa je pomembno vlogo pred vsemi drugimi vlogami (Oakley 2000, str. 11). Za ženske je bilo pomembno tudi materinstvo, saj je slednje bilo videno kot njihova

naravna naloga oz. naraven poklic. Upiranje materinstvu ni bilo sprejemljivo, saj so ga utemeljevali kot najlepši ter najnaravnejši poklic (Leskošek 2002, str. 208–209). Vsa omenjena prepričanja so bila dolgo časa nenapisano pravilo družb in nekateri so še danes pristaši teh tradicij, zato me je zanimalo, kakšno mnenje imajo mladi, dijaki in dijakinje Pomurskih in Osrednjeslovenskih srednjih šol o tem. Rezultati so pokazali, da so dijaki in dijakinje ne glede na regijo in srednjo šolo, ki jo obiskujejo, podobnega mnenja. Večina anketirancev se ne strinja s trditvama, ki pravita, da sta gospodinjstvo in skrb za otroke izključno ženski opravili in da mora ženska imeti otroka, da je »prava« ženska. Delež žensk, ki se odločajo za otroka, je, odkar imeti otroka ni več nujno, vse manjši. Za otroka se namreč sploh ne odločijo ali pa odločitev prestavijo na poznejša leta, odvisno je predvsem od tega, kakšne so njihove prioritete (Švab 2001, str. 104–105).

Pri trditvi, ki pravi, da lahko ženska sama vzgaja in skrbi za otroka, so si anketiranci ne glede na regijo in šolo, ki jo obiskujejo, enotni. S trditvijo se strinjajo. Medtem pa so pri trditvi, da mora otrok za »normalen« razvoj živeti z obema staršema, razdvojeni. Gimnazijci in gimnazijke iz Pomurske in Osrednjeslovenske regije se v večini s to trditvijo ne strinjajo, čeprav v Osrednjeslovenski regiji razlika med temi, ki se s trditvijo strinjajo, in tistimi, ki se ne, ni velika. Dijaki in dijakinje poklicnih šol iz obeh regij se s to trditvijo v večini strinjajo. Nekoč je bilo življenje zunaj zakonske zveze za ženske težko izvedljivo in predstavljivo, saj je bila zunajzakonska skupnost videna kot grešna in prepovedana. Za nezakonskega otroka je bila kriva ženska, zaradi česar je bila tudi zakonsko preganjana, medtem ko so moški bili razbremenjeni vseh dolžnosti. Ženske so zaradi svojega dejanja bile pogosto žrtve sramotilnih kazni, njihove posledice pa so največkrat čutili otroci (Leskošek 2002, str. 74–75). S pojavom pluralizacije družinskih oblik in novih tipov družin se je spremenilo tudi mišljenje v družbi. Danes sta tako rojstvo otrok zunaj zakonske skupnosti in neporočenost partnerjev nekaj popolnoma sprejemljivega. Tako menijo tudi dijaki in dijakinje iz obeh regij ter vseh anketiranih šol, saj se ne strinjajo s trditvijo, da se morajo partnerji, ki živijo skupaj, poročiti. Popolnoma sprejemljivo pa je tudi rojstvo otrok zunaj zakonske zveze. Tudi tukaj se večina dijakov in dijakinj iz Pomurske in Osrednjeslovenske regije strinja s to trditvijo.

Položaj žensk iz preteklosti je močno prepleten z ostalimi področji družbe, kjer so se začele pojavljati. Ker je bila primarna naloga ženske skrb za gospodinjstvo in družino, jim je pojavljanje na trgu delovne sile povzročalo dileme pa tudi težave pri usklajevanju plačanega dela ter skrbstvenega domačega dela. Tudi prisotni predsodki, da ženska ne more enako uspešno opravljati službenih nalog ter hkrati dobro skrbeti za družino in dom, niso pozitivno

vplivali na njihovo samozavest. Pogosto so se namreč ravno zaradi tega odločile, da bodo ostale doma ter skrbele za zasebno sfero doma, medtem ko je mož bil udeležen na trgu delovne sile (Sedmak in Medarič 2007, str. 94). Ko so se ženske vse bolj začele vključevati na trg delovne sile ter postopoma postale neodvisne od moških, je avtoriteta slednjih začela upadati in posledično tudi izginjati (Hrženjak 2016, str. 8–9). Dijaki in dijakinje vseh anketiranih šol iz obeh regij se strinjajo s trditvijo, da lahko ženska enako dobro skrbi za družino in gospodinjstvo, tudi če je zaposlena. To lahko govorijo tudi iz lastnih izkušenj, saj sta v največ družinah zaposlena oba starša. Torej mati v večini družin opravlja tako plačano kot tudi domače, skrbstveno delo. V zadnjem času se v družinah spreminja vloga očetov, ti se namreč vse bolj vključujejo v skrb za otroke in družinsko delo (Švab 2006, str. 75), kar je verjetno tudi razlog, da se dijaki in dijakinje vseh anketiranih šol večinoma strinjajo s trditvijo, ki pravi, da lahko tudi moški opravlja gospodinjstvo in skrbi za otroke. V Pomurski regiji v poklicni šoli so le ženske tiste, ki se s to trditvijo ne strinjajo, v Osrednjeslovenski pa se ne strinjajo tako moški kot tudi ženske. Med gimnazijci v Osrednjeslovenski regiji so le moški tisti, ki se s to trditvijo ne strinjajo.

Pri naslednjih trditvah sem opazila, da večina dijakov in dijakinj meni, da so na trgu delovne sile med ženskami in moškimi prisotni enakost in enaki pogoji tako pri iskanju zaposlitve kot tudi pri plačilu. Mladi, dijaki in dijakinje iz vseh šol iz Osrednjeslovenske regije ter dijaki in dijakinje iz poklicnih šol iz Pomurske regije menijo, da imajo ženske in moški pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju enake možnosti. Gimnazijci in gimnazijke iz Pomurske regije svojega mnenja niso opredelili, saj jih je največ izbralo srednji odgovor, torej odgovor 3. Delovna mesta, ki jih zasedajo ženske, imajo pogosto manjšo družbeno moč. Ne glede na to, da imajo ženske boljšo izobrazbo od moških, so njihovi delovni pogoji pogosto slabši. Zadnja leta se delež žensk na vodilnih delovnih mestih sicer povečuje, vendar jih je še zmeraj manj kot moških (Černigoj Sadar in Verša 2002, str. 412–413). Anketiranci so tukaj nasprotnega mnenja, prepričani so namreč, da imajo ženske pri dostopu do vodilnih delovnih mest enake možnosti kot moški. S to trditvijo se strinjajo dijaki in dijakinje iz pomurskih poklicnih šol in osrednjeslovenskih šol, v dilemi so le gimnazijci in gimnazijke iz Pomurske regije, saj jih je največ ponovno izbralo srednjo možnost odgovora, sledijo pa tisti, ki se s trditvijo ne strinjajo. Da so vodilna delovna mesta »rezervirana« le za moške, ker imajo za to več sposobnosti, je po mnenju dijakov in dijakinj vseh šol v obeh regijah napačno. Po njihovem mnenju imajo tako moški kot tudi ženske pri dostopu do vodilnih delovnih mest enake možnosti. Ženske se na trgu delovne sile pogosto srečujejo z diskriminacijo, ki

povzročča, da so posameznikove izbire še zmeraj pod vplivom preteklih praks in moralnih »norm« vsakdanjega življenja. Delodajalci lahko tako nezavedno ali zavedno vplivajo na svojo odločitev pri izbiri kandidatov za delovno mesto. Posameznik je namreč pogosto pod vplivom raznih družbenih okoliščin, ki vplivajo na njegove odločitve in prepričanja (Podreka in Antić Gaber 2015, str. 69–70). Tudi s trditvijo, da lahko ženska na trgu delovne sile določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški, se v vseh srednjih šolah v obeh regijah strinja večina dijakov in dijakinj.

Menijo, da imajo moški in ženske enake možnosti pri iskanju zaposlitve in dostopu do vodilnih delovnih mest, tako so tudi prepričani, da so ženske in moški enako plačani, če opravijo enako delo. Dijaki in dijakinje poklicnih šol iz Pomurske in Osrednjeslovenske regije ter gimnazije v Osrednjeslovenski regiji se strinjajo s trditvijo, medtem ko so dijaki in dijakinje pomurske gimnazije glede svojega mnenja razdeljeni. Statistični podatki kažejo, da se razlike v plačilu med spoloma še zmeraj pojavljajo, ženske so namreč leta 2016 imele 6 % nižjo plačo kot moški, povprečna bruto mesečna plača, ki so jo prejeli moški je bila za 102 EUR višja kot povprečna bruto plača žensk (Statistični urad RS 2017b, str. 14). Ker je bila ženska pogosto videna kot manj produktivna, je bilo tudi plačilo za opravljeno delo manjše kot pri moških. Na trgu delovne sile so namreč uporabile spretnosti, ki so jih uporabljale doma. To pomeni, da se je delitev dela med spoloma prenesla na trg delovne sile, kjer so se posledično tudi poklici začeli deliti na moške in ženske. Poklici, v katerih so prevladovale ženske, so se feminizirali ter pristali na dnu družbene lestvice. Možnosti napredovanja so tako bile slabše, plače pa nižje (Žnidaršič Žagar 2007, str. 19–20). Delitev poklicev na moške in ženske je prisotna še danes, v poklicih, kjer je prisotnega več skrbstvenega dela, prevladujejo ženske in obratno. Gimnazijci iz Pomurske regije se niso opredelili za poklice, ki so »značilni« za določen spol, temveč so izbirali mešano, tudi ženske so izrazile željo po vodilnih delovnih mestih. Medtem pa so anketiranci poklicnih šol izbirali bolj poklice, značilne za določen spol. Ženske so tako izrazile željo, da bi bile medicinske sestre, vzgojiteljice, kozmetičarke in babice, moški pa prevozniki, policisti, profesorji in sekretarji. Anketiranci iz gimnazije iz Osrednjeslovenske regije so se pretežno odločali za poklice, »značilne« za moški spol. Moški želijo postati strojniki, inženirji in zdravniki, ženske pa policistke, pravnice, znanstvenice, direktorice in programerke. Podobno so odgovorili anketiranci iz poklicnih šol. Tudi tam so prevladovali poklici, »značilni« za moški spol. Moški želijo postati direktorji, podjetniki, vojaki, gradbeniki in geodeti, ženske pa policistke, arhitektke, inšpektorice in odvetnice.

Prepričanje, da je politika področje, namenjeno moškim in ne ženskam, je bilo dolgo časa vkoreninjeno globoko v družbo. Razlog za to je bil manjvreden položaj žensk, te so bile porinjene v sfero doma in zasebnosti. Označene so bile kot šibke ter nezmožne odločanja o moralnih sodbah (Rožman in Mencin Čeplak 2012, str. 358). Izključenost žensk iz politike so opravičevali s tem, da sta materinstvo in gospodinjstvo njihovi primarni nalogi, ki ju zaradi drugih razlogov ne morejo zanemariti (Jogan 2001, str. 51). Ženske, ki so udeležene v politiki, so pod velikim pritiskom, saj se morajo dokazati, da so to delo sposobne opraviti enako dobro ali bolje kot moški. To delovno mesto je namreč »moško« in ne »žensko«. Od njih pa se pričakuje tudi uspešno usklajevanje plačanega in neplačanega, domačega dela (Rožman in Mencin Čeplak 2012, str. 372). Mnenje anketiranih dijakov in dijakinj glede trditve, da so ženske v politiki danes enakopravne moškim, se razlikuje glede na šolo, ki jo obiskujejo, in ne glede na regijo, iz katere prihajajo. Dijaki in dijakinje gimnazije iz Osrednjeslovenske regije v večini svojega mnenja niso opredelili, temveč so izbrali srednjo možnost. Gimnazijci in gimnazijke iz Pomurske regije so pri tej trditvi deljenega mnenja, enaka deleža anketiranih se s trditvijo strinjata in ne strinjata, nekaj manj pa je takih, ki so izbrali srednjo možnost odgovora. Dijaki in dijakinje srednjih poklicnih šol obeh regij pa menijo, da ta trditev drži in da so si ženske in moški v politiki danes enakopravni.

Möller-Slawinski (2016, str. 32) je ugotovil, da se mladi želijo izogniti tradicionalnemu razumevanju spolnih vlog, zaradi česar so tudi tradicionalne lastnosti pri slednjih manj izražene. Ne glede na to pa je ženska še zmeraj videna kot glavna pri opravljanju skrbstvenega in gospodinjskega dela. Mladi so bolj naklonjeni netradicionalnim vlogam, vendar pa so nekatera prepričanja nanje prenesena od starejših. Prav tako mladih naj ne bi zanimali problemi neenakih možnosti, vse dokler se sami ne srečajo z omenjenimi težavami pri oblikovanju poklicnega in družinskega življenja. Do tega zaključka lahko na podlagi pridobljenih rezultatov pridem tudi sama. Mladi so namreč bolj naklonjeni modernosti, vendar pa se kljub temu najde kakšen zametek tradicionalnosti, ki so ga nevede sprejeli od svojih staršev oz. starejše generacije in se kaže predvsem pri izražanju stališč do spola. Prav tako niso seznanjeni z določenimi situacijami na trgu delovne sile, kar se je pokazalo pri rezultatih, in verjetno se bodo s temi težavami ukvarjali, ko se bodo sami znašli v takem položaju. Mladi, ki sem jih anketirala, imajo ne glede na regijo zelo podobna stališča in prepričanja, razlike se pogosto pojavljajo le med vrsto šole, ki jo obiskujejo. Pri tistih, ki obiskujejo poklicno šolo, se večkrat pojavi kakšno bolj tradicionalno prepričanje. Slednje se sicer pojavlja tudi pri gimnazijcih, vendar so ti bolj naklonjeni modernim vzorcem.

Metoda, ki sem jo uporabila za pridobivanje podatkov v svoji raziskavi, ima svoje prednosti pa tudi slabosti. Zbiranje podatkov poteka hitreje kot pri kvalitativnih metodah, vzorec je lahko večji, vendar pa dobiš odgovore le na vprašanja, ki jih zastaviš, zbiranje podatkov pa se mi hkrati zdi tudi neosebno, saj z osebo ne navežeš pristnega stika. Pri anketi mi na odprti tip vprašanj anketiranci pogosto niso odgovorili, nekateri pa so zapisali zanimive odgovore, ki bi jih bilo s kakšnim dodatnim vprašanjem zanimivo poglobiti. Problem izbrane metode zagotovo predstavlja pomanjkanje odgovorov ali pa morda tudi neiskrenost, na katero sicer lahko pomislimo, vendar je ne moremo prepričati. Z anketnim vprašalnikom ne moremo priti do poglobljenih rezultatov kot na primer z intervjujem, vendar pa nam kljub temu pokaže, kakšno je stanje med mladimi ter kakšna so njihova prepričanja in stališča.

5.1 Preverjanje hipotez

H1: Ženske bolj kot moški nasprotujejo neenakosti med spoloma.

Pri prvi hipotezi so p-vrednosti v povprečju statistično različne za posamezno trditev. To pomeni, da je povprečje med moškimi in ženskami statistično značilno. Pri trditvah, kjer je p-vrednost manjša od 0,05, lahko trdimo, da obstajajo statistično pomembne razlike, in hipotezo, ki pravi, da ženske bolj kot moški nasprotujejo neenakosti med spoloma, lahko potrdimo. P-vrednost je večja od 0,05 le pri treh trditvah (Priloga B).

H2: Prebivalci Pomurske regije bolj kot prebivalci Osrednjeslovenske regije izražajo neenakost med spoloma.

Med regijama se v povprečju pojavljajo statistično značilne razlike med posameznimi trditvami. Ker so p-vrednosti pri večini trditve večje od 0,05, ne moremo trditi, da obstajajo statistično pomembne razlike. Med regijama se v večini primerov večje p-vrednosti pojavljajo pri Osrednjeslovenski regiji. Hipoteze glede na rezultat ne moremo potrditi (Priloga B).

H3: V obeh regijah imajo dijaki in dijakinje gimnazij in srednjih poklicnih šol podobna spolna prepričanja.

Tudi med vrsto šole, torej med poklicnimi šolami in gimnazijami, se v povprečju pojavljajo statistično značilne razlike za posamezne trditve. Povprečne razlike med šolami so statistično značilne. Pri gimnazijah je povprečna p-vrednost večja kot pri poklicnih šolah,

pri obeh pa so vrednosti večje od 0,05. Glede na pridobljene rezultate med poklicnimi šolami in gimnazijami ne moremo trditi, da obstajajo statistično pomembne razlike, zato hipotezo zavrnemo (Priloga B).

6 PREDLOGI

Eden izmed predlogov bi bil nadgradnja rezultatov, ki sem jih pridobila z anketo. Lahko bi ponovno analizirali že pridobljene rezultate z vključitvijo spremenljivk, ki jih sama nisem, pa tudi nadgradnja rezultatov s poglobljenim intervjujem. S tem bi pridobili več podatkov o tem, zakaj ima določena oseba določeno prepričanje, od kod izhaja, kakšne odnose imajo doma in podobno. Dobili bi bolj poglobljene rezultate o mladih in njihovem prepričanju.

Že v osnovnih šolah bi bilo potrebno bolj pogosto seznanjanje mladih z enakimi pravicami in enakopravnostjo ne glede na spol. To bi bilo prilagojeno starosti otrok in vsako leto bi se npr. organizirala delavnica ali predavanje, kjer bi se otroci seznanili s stanjem, ki bi moralo biti in je zaenkrat morda samo še v teoriji, ter stanjem, kakršno je dejansko v praksi. Pomembno je vzpodbujanje mladih, da lahko ne glede na spol dosežejo, kar želijo, in jim ta ni ovira na zastavljeni poti.

Pomembno vlogo predstavljajo učitelji, ki bi širili zavest o enakosti med spoloma tako, da bi spolne stereotipe, ki se pogosto pojavljajo v raznih učbeniki, knjigah in postavljajo žensko v vlogo matere in gospodinje ter očeta v vlogo delavca, razlagali na način, ki spodbuja enakost med spoloma. Otrokom bi predali pomembno sporočilo na njim razumljiv način, da ni nujno, da so določena dela razdeljena glede na to, ali je oseba ženskega ali moškega spola. Na ta način bi jih spodbujali k bolj enakopravnemu mišljenju. Enako bi veljalo za starše. Vendar pa je to lahko dvorezen meč in zelo subjektivno, saj ne vemo, kakšna prepričanja imajo učitelji ter starši.

Pomembno vlogo pri zagotavljanju enakosti in enakopravnosti med spoloma ima tudi država. Ta bi morala še več dela vložiti v to, da bi se zakoni dejansko in še bolj uresničevali tudi v praksi ter osebam obeh spolov omogočili enako vključevanje ter delovanje na vseh družbenih področjih ne glede na njihovo spolno identiteto.

Prepričana sem, da smo glede enakosti med spoloma na dobri poti, seveda je potrebnega še veliko dela na vseh družbenih ravneh, vendar pa se mladi vse bolj nagibajo stran od tradicionalnih patriarhalnih družbenih vzorcev in se borijo za večjo enakopravnost, kar je dober znak, da bo nekoč v prihodnosti enakost med spoloma še večja, kot je na primer danes.

7 LITERATURA IN VIRI

Ahačič, D. (2017). *Ob dnevu žena: Ženske na vodilnih položajih podjetij*. Pridobljeno 9. 3. 2018 s <https://data.si/blog/2017/03/08/ob-dnevu-zena-zenske-na-vodilnih-polozajih-podjetij/>

Antić Gaber, M. (2011). Slovenska politika – dobro zastražena moška trdnjava. V: Antić Gaber, M. (ur.), *Ženske na robovih politike (227–251)*. Ljubljana: Sophia.

Antić Gaber, M., Selišnik I. (2012). Politično polje, zasebno življenje in vstopanje žensk v politiko. *Teorija in praksa*, 49 (2), 396–415.

Antić Gaber, M. (2015). Strukturiranje slovenske družbe in spol kot strukturirana in strukturirajoča struktura. V: Antić Gaber, M. (ur.), *Zahtevna razmerja: spol, strukturne ovire in priložnosti (7-19)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete v Ljubljani.

Beauvoir, de, S. (2000). *Drugi spol*. Ljubljana: Delta.

- (2013). *Drugi spol*. Ljubljana: Delta (druga izdaja).

Boh, K. (1986). Ženska in preobrazba družine v industrijskih družbah. V: Jogan, M. (ur.), *Ženske in diskriminacija (130-137)*. Ljubljana: Delavska enotnost.

Bock, G. (2004). *Ženske v evropski zgodovini: od srednjega veka do danes*. Ljubljana: Založba /*cf.

Bourdieu, P. (2010). *Moška dominacija*. Ljubljana: Sophia.

Černigoj Sadar, N. (2000). Spolne razlike v formalnem in neformalnem delu. *Družboslovne razprave* 16 (34/35), 31–52.

Černigoj Sadar, N. & Verša, D. (2002). Zaposlovanje žensk. V: Svetlik, I., Glazer, J., Kajzer, A. & Trbanc, M. (ur.), *Politika zaposlovanja (398-433)*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Četrto periodično poročilo Republike Slovenije o uresničevanju določil Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (2006). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Urad za enake možnosti.

- Čuk, J. (2018). *Število delovno aktivnih oseb v novembru 2017 za 0,3% višje kot v prejšnjem mesecu*. Pridobljeno 16. 1. 2018 s <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7192>
- Dragan, R., Vrabčič Kek, B. & Žnidaršič, M. (2017). *Mednarodni dan žensk: To je vaše življenje. Če ste ženska in živite v Sloveniji...* Pridobljeno 11. 3. 2017 s <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6539>
- Eurostat (2014). Pridobljeno 21. 3. 2017 s http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_ses14_23&lang=en
- Evropski parlament (2017). *Razlike v plačilu med moškimi in ženskami je treba odpraviti*. Pridobljeno 9. 3. 2018 s <http://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/priorities/mednarodni-dan-zensk-2017/20170306STO65206/razlike-v-placilu-med-moskimi-in-zenskami-je-treba-odpraviti>
- Fausto-Sterling, A. (2014). *Biološki/družbeni spol: biologija v družbi*. Ljubljana: Krtina.
- Furlan, N. (2006). *Manjkajoče rebro: Ženska, religija in spolni stereotipi*. Koper: Univerza na primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Annales.
- Gantar, U. (2007). *Ženske v tradicionalnih moških poklicih. Ženske v menedžmentu* (Diplomsko delo). Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Glazer, J. (1998). Tudi na trgu dela enakopravne: Ženske in izobraževanje. V: Mrgole Jukič, T. (ur.). *Izobraževanje in zaposlovanje žensk nekoč in danes* (199–212). Ptuj: Zgodovinski arhiv.
- Goody, J. (2003). *Evropska družina: zgodovinskoantropološki esej*. Ljubljana: Založba /*cf.
- Haralambos, M. & Holborn, M. (1999). *Sociologija: Teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
- Hernja Masten, M. (1998). Bogaboječa, možu pokorna, preudarna, pametna, izobražena, a nešolana ženska. V: Mrgole Jukič, T. (ur.), *Izobraževanje in zaposlovanje žensk nekoč in danes* (25–44). Ptuj: Zgodovinski arhiv.
- Hrženjak, M. (2007). *Nevidno delo*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.

- (2016). Transformacije in pluralizacije očetovstva. V: Hrženjak, M. (ur.). *Spremembe očetovstva: moški med delom in starševstvom* (7–18). Ljubljana: Mirovni inštitut.

Humer, Ž. & Panić, S. (2015). *Politika enakosti spolov v Sloveniji*. Bruselj: Evropski parlament, Generalni direktorat za notranjo politiko, Tematski sektor C - državljanske pravice in ustavne zadeve. Pridobljeno 9. 3. 2017 s [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/510010/IPOL_STU\(2015\)510010_SL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/510010/IPOL_STU(2015)510010_SL.pdf)

Ivanko, Š. (2007). *Raziskovanje in pisanje del. Metodologija in tehnologija raziskovanja ter pisanja strokovnih in znanstvenih del*. Kamnik: Cubus image.

Jogan, M. (1986). Ženske na poti od delne družinske do celostne družbene uveljavitve. V: Jogan, M. (ur.), *Ženske in diskriminacija* (9–58). Ljubljana: Delavska enotnost.

- (1990). *Družbena konstrukcija hierarhije med spoloma*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

- (2001). *Seksizem v vsakdanjem življenju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- (2007). Delo + družina: razvojno geslo za oba spola v znanosti?. V: Sedmak, M. & Medarič, Z. (ur.). *Med javnim in zasebnim: Ženske na trgu dela* (131–153). Koper: Annales.

- (2014). *Sociologija in seksizem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Jeram, J. (ur.). (2003). *Zagovornišvo enakih možnosti žensk in moških v EU in Sloveniji*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Urad za enake možnosti.

Kanjuro Mrčela A. (2000). Spolna konstrukcija menedžerskih vlog: stekleni organizacijski stropovi v devetdesetih. *Družboslovne razprave* (34–35), 53–78.

- (2007). Uvod: plačano delo in »ostalo«. V: Kanjuro Mrčela, A. & Černigoj Sadar, N. (ur.). *Delo in družina – s partnerstvom do družini prijaznega delovnega okolja* (11–26). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Korwin Mikke, J. (2017). *Polish MEP launches sexist tirade in EU Parliament* [Video]. 2.3. Pridobljeno 3. 3. 2017 s <https://www.youtube.com/watch?v=40hhc0cjYyg>

Kozmik, V. (1998). Še diskriminirane?. V: Mrgole Jukič, T. (ur.). *Izobraževanje in zaposlovanje žensk nekoč in danes* (145–172). Ptuj: Zgodovinski arhiv.

Kralj, A. & Renner, T. (2007). Poklic posebne vrste. V: Sedmak, M. & Medarič, Z. (ur.). *Med javnim in zasebnim: Ženske na trgu dela* (211–234). Koper: Annales.

Leskošek, V. (2002). *Zavrnjena tradicija: Ženske in ženskost v slovenski zgodovini od 1890 do 1940*. Ljubljana: Založba /*cf.

Mencin Čeplak, M. (2013). Izvori in vloga stereotipov in predsodkov. *Revija za vzgojitelje, učitelje in starše*, 15 (59), 12–13.

Metina lista (2014). *Ženske za politiko, politika za vse*. Pridobljeno 9. 3. 2018 s <https://metinalista.si/zenske-za-politiko-politika-za-vse/>

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2017a). *Izjava in voščilo ministrice dr. Anje Kopač Mrak ob 8. marcu, mednarodnem dnevu žensk*. Pridobljeno 9. 3. 2017 s http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/1939/8116/

- (2017b), *Državna sekretarka Martina Vuk na EPSCO izpostavila dobre rezultate Slovenije na področju usklajevanja družinskega in poklicnega življenja*. Pridobljeno 16. 1. 2018 s http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article//8207/

Mikolič, V. (2008). Diskurzivna narava stereotipov in predsodkov ter soočanje z njimi v sodobni demokratični družbi. *Jezik in slovstvo*, 53 (1), 67–77.

Möller-Slawinski, H. (2016). *Stališča žensk in moških do enakosti spolov v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Nastran Ule, M. (1999). Zakaj ta knjiga?. V: Nastran Ule, M. (ur.). *Predsodki in diskriminacije: izbrane socialno-psihološke študije* (7–9). Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Oakley, A. (2000). *Gospodinja*. Ljubljana: Založba /*cf.

Oakes, P. J., Haslam, A. & Turner, J. C. (1999). Politika, predsodki in mit v preučevanju stereotipov. V: Nastran Ule, M. (ur.). *Predsodki in diskriminacije: izbrane socialno-psihološke študije* (62–91). Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

- Pizan, de, C. (1999). *Knjiga o Mestu dam*. Ljubljana: Delta.
- Plevnik, T. (ur.). (2010), *Razlike med spoloma pri izobraževalnih dosežkih: Študija o položaju v Evropi in sprejetih ukrepih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Prijon, L. (2012). *Podrejenost žensk v zahodni družbi: Mit, realnost ali kliše?* Ljubljana: Vega.
- Podreka, J. & Antić Gaber, M. (2015). Plačano delo, prestižne profesije in politika. V: Antić Gaber, M. (ur.). *Zahtevna razmerja: spol, strukturne ovire in priložnosti* (69–96). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Renner, T. (2006). Težave s pojmom družina. V: Renner, T., Sedmak, M., Švab, A. & Urek, M. (ur.). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (13–26). Koper: Annales.
- Ribarič, M. (2010). Izobraževanje žensk in vloga žensk v šolstvu v preteklosti. V: Pungerčar, M. & Furlan, I. (ur.). *Vloga žensk v preteklosti: zbornik prispevkov za mentorje zgodovinskih krožkov* (35–46). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije. Komisija za delo zgodovinskih krožkov.
- Robnik, S. (ur.). (2016). *Enakost spolov – (še) nedokončana zgodba: Pregled razvoja na področju enakosti spolov v Sloveniji, 1991–2016*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
- Rožman, S. & Mencin Čeplak, M. (2012). Politična socializacija, izobrazba in ambivalentnost politične profesionalizacije žensk. *Teorija in praksa*, 49 (2), 356–375.
- Sedmak, M. & Medarič, Z. (2007). Vpliv zaposlitve na družinske odločitve in družinsko življenje. V: Sedmak, M. & Medarič, Z. (ur.). *Med javnim in zasebnim: Ženske na trgu dela* (75–110). Koper: Annales.
- Serše, A. (1998). "Ženske naj bodo doma, naj bodo dobre gospodinje in matere". V: Mrgole Jukič, T. (ur.). *Izobraževanje in zaposlovanje žensk nekoč in danes* (47–72). Ptuj: Zgodovinski arhiv.
- Sieder, R. (1998). *Socialna zgodovina družine*. Ljubljana: Studia humanitatis: ZRC.
- Statistični urad RS (2009). *Pomurska regija*. Pridobljeno 19. 12. 2017 s <http://www.stat.si/obcine/sl/2009/Region/Index/1>

- (2015a). *Pomurska regija*. Pridobljeno 19. 12. 2017 s <http://www.stat.si/obcine/sl/2015/Region/Index/1>
  - (2015b). *Osrednjeslovenska regija*. Pridobljeno 19. 12. 2017 s <http://www.stat.si/obcine/sl/2015/Region/Index/8>
  - (2017a). Pridobljeno 4. 4.2017 s <http://www.stat.si/statweb>
  - (2017b). *STATOPIS. Statistični pregled Slovenije 2017*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 8. 3. 2018 s http://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9743/statopis_2017.pdf
  - (2018). Pridobljeno 3. 3. 2018 s <http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/47>
- Studen, A. (2015). Dobra meščanska gospodinja. Ideološki pogledi na žensko delo v dobi meščanstva. V: Šorn, M., Vodopivec, N. & Lazarevič, Ž. (ur.). *Žensko delo: delo žensk v zgodovinski perspektivi* (89–102). Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino.
- Šori, I. & Humer, Ž. (2015). Institucije in mehanizmi reprodukcije spolnega reda v poljih družine in politike. V: Antić Gaber, M. (ur.). *Zahtevna razmerja: spol, strukturne ovire in priložnosti* (97–118). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete v Ljubljani.
- Švab, A. (2001). *DRUŽINA: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- (2006). Družinske spremembe. V: Renner, T., Sedmak, M., Švab, A. & Urek, M. (ur.). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (63–87). Koper: Annales.
  - (2008). Novo očetovstvo v kontekstu družinskih sprememb. V: Renner, T., Humer, Ž., Žakelj, T., Vezovnik, A. & Švab, A. *Novo očetovstvo v Sloveniji* (33–69). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. & Kuhar, M. (2003). *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. (2004). *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Verginella, M. (2006). *Ženska obrobja: Vpis žensk v zgodovino Slovencev*. Ljubljana: Delta.

- (2013). Uvod. *Ženske med normami in družbenimi praksami*. V: Verginella, M. (ur.). *Dolga pot pravic žensk: pravna in politična zgodovina žensk na Slovenskem* (5–34). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Vrabčič Kek, B. (2015). *Družine v Sloveniji so v povprečju tričlanske*. Pridobljeno 16. 1. 2018 s <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5147>

Vrh, A. (2018). *Povprečna bruto plača za november 2017 za 8,4 % višja od plače za prejšnji mesec*. Pridobljeno 19. 1. 2018 s <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7194>

Zakon o delovnih razmerjih (2013). *Ur. l. RS* 21/13 (ZDR-1). Pridobljeno 21. 3. 2017 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5944#>

Zaviršek, D. (2016). *Knjiga mesto dam - skupinsko delo*. Zapiski predavanj pri predmetu Nasilje nad ženskami in otroki v zasebni in javni sferi, UL, Fakulteta za socialno delo.

Zavod RS za zaposlovanje (2017). *Stopnja registrirane brezposelnosti*. Pridobljeno 16. 1. 2018 s https://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/stopnja_registrirane_brezposelnosti

Žnidaršič Žagar, S. (2007). Historična perspektiva – aktualni položaj žensk na trgu dela v Republiki Sloveniji. V: Sedmak, M., Medarič, Z. (ur.). *Med javnim in zasebnim: Ženske na trgu dela* (11–42). Koper: Annales.

- (2012). Polarizacija slovenskega trga dela in poklicev po spolu. Primer učiteljskega poklica. *Šolsko polje: revija za teorijo in raziskave vzgoje in izobraževanja* 23 (3–4), 31–52. Pridobljeno 12. 3. 2018 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-GHP5CRER/b90bc42d-b0ab-4dd0-b4b8-23852b3b2518/PDF>

Woodward, A. E. (2001). *Prizadevanja za uravnoteženo zastopanost žensk in moških: Vodnik za uravnoteženo sprejemanje odločitev: dobri načini ravnanja, namenjeni doseganju uravnotežene zastopanosti spolov pri političnem in družbenem odločanju*. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK: Urad Vlade RS za enake možnosti.

8 PRILOGE

8.1 Priloga A: Vprašalnik

Pozdravljeni,

sem Nina Sobočan in sem študentka Socialnega dela. V okviru magistrske naloge z naslovom Vpliv različnih dejavnikov na oblikovanje stališč do spola pri srednješolcih ugotavljam, kateri dejavniki vplivajo na oblikovanje stališč pri srednješolcih v Pomurski in Osrednjeslovenski regiji. Na vas se obračam s prošnjo, da mi pomagate pridobiti potrebne rezultate, ki jih bom nato lahko uporabila v nalogi. Anketa je anonimna, vprašanja vam ne bodo vzela veliko časa, odgovori pa bodo uporabljeni zgolj za potrebe magistrske naloge.

Hvala za sodelovanje!

VPRAŠALNIK

1. SPOL

- a) ženski
- b) moški

2. LETNICA ROJSTVA: _____

3. Regija, iz katere prihajate:

- a) Pomurska
- b) Osrednjeslovenska

4. Kraj bivanja:

- a) vas
- b) mesto

5. Srednja šola:

- a) gimnazija
- b) poklicna šola

6. V kakšni družini živite?

- a) Z obema biološkima staršema.
- b) Z enim staršem; navedite, katerim _____.
- c) Poleg staršev z vami živijo še stari starši ali drugi sorodniki.
- č) Z biološkim staršem in njegovim/njegovo partnerjem/partnerko.

7. Vir dohodka:

- a) Oba starša sta zaposlena.
- b) Zaposlena je le mati.
- c) Zaposlen je le oče.
- d) Noben od staršev ni zaposlen.

8. Višina dohodka celotne družine:
- a) Do 600 EUR.
  - b) Do 800 EUR.
  - c) Do 1000 EUR.
  - č) Do 1500 EUR.
  - d) Več kot 1500 EU; navedite, koliko _____.

9. Kdo v vaši družini predstavlja »glavo« družine?

- a) oče
- b) mati
- c) vsi člani družine smo enakopravni

10. Kako bi opredelili svojo družino glede delitve spolnih vlog?

- a) tradicionalno
- b) moderno

10.1 Na kratko utemeljite svojo odločitev – zakaj moderna/tradicionalna?

---

11. Kdo v vaši družini opravlja gospodinjsko delo?

- a) mati
- b) oče
- c) oba starša
- d) delo se porazdeli med vsemi člani družine

Pri naslednjih trditvah obkrožite številko na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni *splah se ne strinjam* in 5 *popolnoma se strinjam*.

12. Gospodinjstvo in skrb za otroke sta izključno ženski opravili.

1   2   3   4   5

13. Ženska mora imeti otroka, da je »prava« ženska.

1   2   3   4   5

14. Ženska lahko sama vzgaja in skrbi za otroka.

1   2   3   4   5

15. Otrok mora za »normalen« razvoj živeti z obema staršema.

1   2   3   4   5

16. Ženska lahko enako dobro skrbi za družino in gospodinjstvo, tudi če je zaposlena.

1   2   3   4   5

17. Tudi moški lahko opravlja gospodinjsko delo in skrbi za otroke.

1   2   3   4   5

18. Partnerji, ki živijo skupaj, se morajo poročiti.

1   2   3   4   5

19. Rojstvo otrok zunaj zakonske zveze je popolnoma sprejemljivo.

1   2   3   4   5

20. Ženske in moški imajo enake možnosti pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju.

1   2   3   4   5

21. Ženske in moški so enako plačani, če opravijo enako delo.

1   2   3   4   5

22. Ženska lahko na trgu delovne sile določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški.

1   2   3   4   5

23. Ženske imajo enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest.

1   2   3   4   5

24. Vodilna mesta so »rezervirana« le za moške, ker imajo za to več sposobnosti.

1   2   3   4   5

25. Ženske v politiki so danes enakopravne moškim.

1   2   3   4   5

26. V družbi je bilo dolgo časa prisotno deljenje poklicev na moške in ženske. Moški poklici so npr. policist, gradbeni delavec, gasilec, direktor, znanstvenik ipd., ženski poklici pa so npr. medicinska sestra, učiteljica, vzgojiteljica. Kakšno je vaše mnenje o delitvi poklicev na moške in ženske? So delitve upravičene ali ne?

---

27. Kaj želite biti po poklicu? _____

28. Menite, da so si v današnjem času ženske in moški enakovredni na vseh področjih življenja?

- a) da
- b) ne

28.1 Na kratko utemeljite svojo odločitev – zakaj da/ne?

8.2 Priloga B: Preverjanje hipotez

H1: Ženske bolj kot moški nasprotujejo neenakosti med spoloma.

		t-test za neodvisne vzorce								
		Levenov test za enakost varianc		t-test za enakost povprečij						
		F	p-vrednost	t	df	Asimp . p-vrednost (2-stranska)	Razlika v povprečjih	Napaka razlike v povprečjih	95-% interval zaupanja	
									Nizki	Visoki
Gospodinjsko in skrb za otroke sta izključno ženski opravili.	Predpostavljene so enake variance	3,412	0,066	-4,134	337	,000	-,486	,118	-,718	-,255
	Enake variance niso predpostavljene			-3,995	245,780	,000	-,486	,122	-,726	-,247
Ženska mora imeti otroka, da je »prava« ženska.	Predpostavljene so enake variance	7,057	0,008	-2,943	337	,003	-,361	,123	-,602	-,120
	Enake variance niso predpostavljene			-2,844	245,819	,005	-,361	,127	-,610	-,111
Ženska lahko sama vzgaja in skrbi za otroka.	Predpostavljene so enake variance	2,002	0,158	5,119	337	,000	,749	,146	,461	1,036
	Enake variance niso predpostavljene			5,015	257,759	,000	,749	,149	,455	1,043

Otrok mora za »normalen« razvoj živeti z obema staršema.	Predpostavljene so enake variance	0,379	0,539	-4,291	337	,000	-,671	,156	-,978	-,363
	Enake variance niso predpostavljene			-4,333	285,090	,000	-,671	,155	-,975	-,366
Ženska lahko enako dobro skrbi za družino in gospodinjstvo, tudi če je zaposlena.	Predpostavljene so enake variance	0,050	0,823	4,386	337	,000	,460	,105	,254	,666
	Enake variance niso predpostavljene			4,338	266,463	,000	,460	,106	,251	,668
Tudi moški lahko opravlja gospodinjstvo delo in skrbi za otroke.	Predpostavljene so enake variance	3,940	0,048	1,545	337	,123	,126	,081	-,034	,286
	Enake variance niso predpostavljene			1,527	265,963	,128	,126	,082	-,036	,288
Partnerji, ki živijo skupaj, se morajo poročiti.	Predpostavljene so enake variance	7,526	0,006	-3,881	337	,000	-,479	,123	-,722	-,236
	Enake variance niso predpostavljene			-3,758	247,542	,000	-,479	,127	-,730	-,228
Rojstvo otrok zunaj zakonske zveze je popolnoma sprejemljivo.	Predpostavljene so enake variance	1,185	0,277	2,178	337	,030	,313	,144	,030	,595
	Enake variance niso predpostavljene			2,160	269,185	,032	,313	,145	,028	,598
Ženske in moški imajo enake možnosti pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju.	Predpostavljene so enake variance	2,593	0,108	-2,100	337	,036	-,297	,142	-,576	-,019
	Enake variance niso predpostavljene			-2,157	300,086	,032	-,297	,138	-,569	-,026
Ženske in moški so enako plačani, če	Predpostavljene so enake variance	4,345	0,038	-3,585	337,000	,000	-,529	,148	-,819	-,239

opravijo enako delo.	Enake variance niso predpostavljene			- 3,691	302,076	,000	-,529	,143	- ,811	-,247
Ženska lahko na trgu delovne sile določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški.	Predpostavljene so enake variance	8,028	0,005	4,285	337,000	,000	,412	,096	,223	,600
	Enake variance niso predpostavljene			4,102	237,646	,000	,412	,100	,214	,609
Ženske imajo enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest.	Predpostavljene so enake variance	5,618	0,018	- 1,782	337,000	,076	-,242	,136	- ,510	,025
	Enake variance niso predpostavljene			- 1,839	304,093	,067	-,242	,132	- ,502	,017
Vodilna mesta so »rezervirana« le za moške, ker imajo za to več sposobnosti.	Predpostavljene so enake variance	0,164	0,686	- 1,343	337,000	,180	-,188	,140	- ,464	,088
	Enake variance niso predpostavljene			- 1,325	264,580	,186	-,188	,142	- ,468	,091
Ženske v politiki so danes enakopravne moškim.	Predpostavljene so enake variance	0,303	0,583	- 3,062	337,000	,002	-,422	,138	- ,693	-,151
	Enake variance niso predpostavljene			- 3,119	292,965	,002	-,422	,135	- ,688	-,156

H2: Prebivalci Pomurske regije bolj kot prebivalci Osrednjeslovenske regije izražajo neenakost med spoloma.

t-test za neodvisne vzorce									
	Levenov test za enakost varianc		t-test za enakost povprečij						
	F	p-vrednost	t	df	Asimp . p-vrednost (2-stranska)	Razlika v povprečjih	Napaka razlike v povprečjih	95-% interval zaupanja	
								Nizki	Visoki

Gospodinjsvo in skrb za otroke sta izključno ženski opravili.	Predpostavljene so enake variance	0,070	0,792	1,049	337	,295	,123	,118	- ,108	,355
	Enake variance niso predpostavljene			1,049	326,995	,295	,123	,118	- ,108	,355
Ženska mora imeti otroka, da je »prava« ženska.	Predpostavljene so enake variance	14,373	0,000	- 1,978	337	,049	-,239	,121	- ,476	- ,001
	Enake variance niso predpostavljene			- 1,924	274,814	,055	-,239	,124	- ,483	,006
Ženska lahko sama vzgaja in skrbi za otroka.	Predpostavljene so enake variance	0,692	0,406	2,204	337	,028	,325	,147	,035	,615
	Enake variance niso predpostavljene			2,198	322,305	,029	,325	,148	,034	,616
Otrok mora za »normalen« razvoj živeti z obema staršema.	Predpostavljene so enake variance	0,112	0,738	- 2,320	337	,021	-,361	,156	- ,668	- ,055
	Enake variance niso predpostavljene			- 2,315	322,839	,021	-,361	,156	- ,668	- ,054
Ženska lahko enako dobro skrbi za družino in gospodinjsvo, tudi če je zaposlena.	Predpostavljene so enake variance	1,154	0,284	0,923	337	,357	,097	,105	- ,110	,304
	Enake variance niso predpostavljene			0,917	316,709	,360	,097	,106	- ,111	,306
Tudi moški lahko opravlja gospodinjsko delo in skrbi za otroke.	Predpostavljene so enake variance	1,975	0,161	0,831	337	,406	,066	,080	- ,091	,223
	Enake variance niso predpostavljene			0,827	317,485	,409	,066	,080	- ,092	,224
Partnerji, ki živijo skupaj, se	Predpostavljene so enake variance	15,219	0,000	- 2,233	337	,026	-,273	,122	- ,514	- ,033

morajo poročiti.	Enake variance niso predpostavljene			- 2,171	274,235	,031	-,273	,126	- ,521	- ,026
Rojstvo otrok zunaj zakonske zveze je popolnoma sprejemljivo.	Predpostavljene so enake variance	9,844	0,002	2,241	337	,026	,315	,140	,039	,591
	Enake variance niso predpostavljene			2,212	304,445	,028	,315	,142	,035	,595
Ženske in moški imajo enake možnosti pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju.	Predpostavljene so enake variance	0,015	0,901	- 1,924	337	,055	-,267	,139	- ,539	,006
	Enake variance niso predpostavljene			- 1,928	328,388	,055	-,267	,138	- ,539	,005
Ženske in moški so enako plačani, če opravijo enako delo.	Predpostavljene so enake variance	0,643	0,423	- 3,116	337,000	,002	-,452	,145	- ,737	- ,167
	Enake variance niso predpostavljene			- 3,127	329,803	,002	-,452	,144	- ,736	- ,168
Ženska lahko na trgu delovne sile določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški.	Predpostavljene so enake variance	0,023	0,879	0,579	337,000	,563	,056	,096	- ,134	,245
	Enake variance niso predpostavljene			0,580	326,567	,563	,056	,096	- ,134	,245
Ženske imajo enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest.	Predpostavljene so enake variance	0,583	0,446	- 1,883	337,000	,061	-,251	,133	- ,512	,011
	Enake variance niso predpostavljene			- 1,884	326,171	,060	-,251	,133	- ,512	,011
Vodilna mesta so »rezervirana« le za moške, ker imajo za to več	Predpostavljene so enake variance	10,533	0,001	- 1,517	337,000	,130	-,208	,137	- ,477	,062
	Enake variance niso			- 1,494	300,323	,136	-,208	,139	- ,482	,066

sposobnost i.	predpostavljene									
Ženske v politiki so danes enakopravne moškim.	Predpostavljene so enake variance	2,052	0,153	-2,497	337,000	,013	-,338	,135	-,604	-,072
	Enake variance niso predpostavljene			-2,527	335,956	,012	-,338	,134	-,601	-,075

H3: V obeh regijah imajo dijaki in dijakinje gimnazij in srednjih poklicnih šol podobna spolna prepričanja.

t-test za neodvisne vzorce										
		Levenov test za enakost varianc		t-test za enakost povprečij						
		F	p-vrednost	t	df	Asimp. p-vrednost (2-stranska)	Razlika v povprečjih	Napaka razlike v povprečjih	95-% interval zaupanja	
									Nizki	Visoki
Gospodinjstvo in skrb za otroke sta izključno ženski opravili.	Predpostavljene so enake variance	14,892	0,000	-1,847	337	,066	-,218	,118	-,451	,014
	Enake variance niso predpostavljene			-1,917	335,171	,056	-,218	,114	-,443	,006
Ženska mora imeti otroka, da je »prava« ženska.	Predpostavljene so enake variance	20,716	0,000	-2,677	337	,008	-,324	,121	-,562	-,086
	Enake variance niso predpostavljene			-2,820	336,758	,005	-,324	,115	-,550	-,098
Ženska lahko sama vzgaja in skrbi za otroka.	Predpostavljene so enake variance	7,717	0,006	0,965	337	,335	,144	,149	-,150	,438
	Enake variance niso predpostavljene			0,990	328,877	,323	,144	,146	-,143	,431
Otrok mora za »normalen« razvoj	Predpostavljene so enake variance	3,806	0,052	-2,733	337	,007	-,428	,157	-,736	-,120

Živeti z obema staršema.	Enake variance niso predpostavljene			- 2,785	324,286	,006	-,428	,154	- ,730	- ,126
Ženska lahko enako dobro skrbi za družino in gospodinjstvo, tudi če je zaposlena.	Predpostavljene so enake variance	1,350	0,246	- 1,732	337	,084	-,183	,106	- ,391	,025
	Enake variance niso predpostavljene			- 1,742	312,011	,083	-,183	,105	- ,390	,024
Tudi moški lahko opravlja gospodinjstvo in skrbi za otroke.	Predpostavljene so enake variance	4,713	0,031	- 1,080	337	,281	-,087	,080	- ,245	,071
	Enake variance niso predpostavljene			- 1,040	259,901	,299	-,087	,083	- ,251	,078
Partnerji, ki živijo skupaj, se morajo poročiti.	Predpostavljene so enake variance	11,179	0,001	- 2,568	337	,011	-,316	,123	- ,559	- ,074
	Enake variance niso predpostavljene			- 2,651	332,942	,008	-,316	,119	- ,551	- ,082
Rojstvo otrok zunaj zakonske zveze je popolnoma sprejemljivo.	Predpostavljene so enake variance	0,089	0,766	0,990	337	,323	,141	,142	- ,139	,421
	Enake variance niso predpostavljene			0,985	300,167	,325	,141	,143	- ,141	,423
Ženske in moški imajo enake možnosti pri iskanju zaposlitve in zaposlovanju.	Predpostavljene so enake variance	4,475	0,035	- 5,345	337	,000	-,721	,135	- ,986	- ,456
	Enake variance niso predpostavljene			- 5,386	314,250	,000	-,721	,134	- ,984	- ,458
Ženske in moški so enako plačani, če opravijo enako delo.	Predpostavljene so enake variance	0,571	0,451	- 4,812	337,000	,000	-,690	,143	- ,972	- ,408
	Enake variance niso			- 4,752	291,408	,000	-,690	,145	- ,976	- ,404

	predpostavljene									
Ženska lahko na trgu delovne sile določeno delo opravi enako dobro ali bolje kot moški.	Predpostavljene so enake variance	2,279	0,132	1,803	337,000	,072	,175	,097	-0,016	,365
	Enake variance niso predpostavljene			1,827	319,258	,069	,175	,096	-0,013	,362
Ženske imajo enake možnosti pri dostopu do vodilnih delovnih mest.	Predpostavljene so enake variance	0,332	0,565	-6,525	337,000	,000	-,829	,127	-1,079	-,579
	Enake variance niso predpostavljene			-6,451	292,899	,000	-,829	,128	-1,082	-,576
Vodilna mesta so »rezervirana« le za moške, ker imajo za to več sposobnosti.	Predpostavljene so enake variance	4,078	0,044	-0,068	337,000	,946	-,009	,139	-0,282	,263
	Enake variance niso predpostavljene			-0,069	323,541	,945	-,009	,136	-0,277	,259
Ženske v politiki so danes enakopravne moškimi.	Predpostavljene so enake variance	0,585	0,445	-5,014	337,000	,000	-,666	,133	-0,927	-,405
	Enake variance niso predpostavljene			-4,992	301,107	,000	-,666	,133	-0,928	-,403